

**ANEKS NR 1
DO UMOWY NR 00006-6933-UM1510021/15
Z DNIA 17.05.2016 r.**

zawarty w dniu 22.08......2016 r. w Poznaniu
pomiędzy :

Województwem Wielkopolskim – instytucją wdrażającą, z siedzibą Urzędu Marszałkowskiego
Województwa Wielkopolskiego, al. Niepodległości 34, 61-714 Poznań
reprezentowanym przez:

- 1) **Izabelę Mroczek, Dyrektora Departamentu Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich
Województwa Wielkopolskiego;**

a

Stowarzyszeniem „Dolina Noteci”

z siedzibą w Chodzieży, przy ul. Sienkiewicza 2, 64-800 Chodzież,
NIP **6070036360**

KRS¹ **0000263670**

zwanym dalej "LGD"¹, reprezentowanym przez:

- 1) **Jacek Gursz, Prezes Zarządu,**
- 2) **Estera Serówka, Skarbnik**

Na podstawie umowy **00006-6933-UM1510021/15** z dnia **17.05.2016 r.** oraz ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 -2020 (Dz. U. poz. 349), Strony postanawiają, co następuje:

§ 1

W powołanej na wstępie Umowie wprowadza się następujące zmiany:

- 1) Załącznik nr 1 do Umowy otrzymuje brzmienie określone w załączniku nr 1 do niniejszego Aneksu.

§ 2

Pozostałe warunki Umowy nie ulegają zmianie.

§ 3

Aneks został sporządzony w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach – po jednym egzemplarzu dla każdej ze stron umowy.

§ 4

Aneks wchodzi w życie z dniem podpisania.

Podmiot wdrażający

DYREKTOR DEPARTAMENTU

Izabela Mroczek

1) .....

LGD¹

STOWARZYSZENIE DOLINA NOTECI

Jacek Gursz
PREZES

1) .....

Stowarzyszenie „Dolina Noteci”

ESTERA SERÓWKA
Skarbnik Zarządu

2) .....

3) .....

PODINSPEKTOR

KIEROWNIK ODDZIAŁU

KP-611-358-ARIMR/1/z
RADCA PRAWNY

ZASTĘPCA DYREKTORA
DEPARTAMENTU

Lucyna Stachowiak
05-08-2019

Anna Jakubowska
05.08.2019

Tomasz Żłobicki

Konrad Wojciechowski

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność
(LSR) na lata 2014 - 2020

Lokalna Grupa Działania
Stowarzyszenie Dolina Noteci

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Dolina Noteci to nie tylko dokument wyznaczający cele i kierunki działania w kontekście czasowym, ale olbrzymie zaangażowanie mieszkańców, organizacji pozarządowych, lokalnych liderów, przedsiębiorców, które zaowocowało powstaniem tegoż dokumentu. Konsultacje, badania, analizy, spotkania pozwoliły na wypracowanie strategii mieszkańców nadnoteckiej krainy a nie tylko strategii. Uznaliśmy, że główne starania będą koncentrowały się na przedsięwzięciach prowadzących do większej samodzielności naszych partnerów w radzeniu sobie z problemami, wykorzystaniu szans na rozwój naszego regionu jaki dostaliśmy od natury w postaci zasobów przyrodniczo- krajobrazowych, położenia i dorobku wielu pokoleń tworzących swoich kanców obszaru służyła im samym, poprawie jakości ich życia. Niespotykana dotąd aktywność wszystkich sektorów towarzyszyła każdemu kluczowemu etapowi tworzenia strategii, dlatego jesteśmy w stanie stwierdzić, iż powinna ona w dużej mierze przyczynić się do rozwoju regionu. Wyszliśmy z przeświadczenia, iż każdy może zrobić coś dla siebie i swojej „małej ojczyzny” a strategia stanie się kluczem realizacji wszystkich zaplanowanych podczas spotkań projektów.

Słowa uznania i podziękowania dla wszystkich zaangażowanych w tworzenie Lokalnej Strategii Rozwoju.

Zarząd Stowarzyszenia Dolina Noteci

Czerwiec 2016

Wersja III przyjęta Uchwałą Nr II/1/16 z dnia 21.06.2016 r.

SŁOWNIK POJĘĆ

1. Charakterystyka LGD
  - 1.1. Nazwa LGD
  - 1.2. Obszar objęty LSR
  - 1.3. Proces tworzenia partnerstwa
  - 1.4. Struktura LGD
  - 1.5. Organ decyzyjny
  - 1.6. Rozwiązania stosowane w procesie decyzyjnym
  - 1.7. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD
  - 1.8. Wiedza i doświadczenie osób zaangażowanych w opracowanie i realizację LSR
2. Partycypacyjny charakter LSR
3. Diagnoza obszaru i ludności
  - 3.1. Uwarunkowania historyczne i kulturowe
  - 3.2. Uwarunkowania przestrzenne, geograficzne i przyrodnicze
  - 3.3. Uwarunkowania społeczne
  - 3.4. Grupy szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup
  - 3.5. Rynek pracy
  - 3.6. Wykluczenie społeczne
  - 3.7. Przedsiębiorczość i rolnictwo
  - 3.8. Turystyka
  - 3.9. Podsumowanie
4. Analiza SWOT
5. Cele i wskaźniki
  - 5.1. Wskaźniki- źródła danych do pomiaru, sposób i częstotliwość pomiaru i uaktualnienia, stan początkowy i sposób uaktualnienia, stany docelowe wraz ze sposobem ich ustalania
  - 5.2. Powiązania pomiędzy diagnozą obszaru i ludności, analizą SWOT oraz celami i przedsięwzięciami, grupami docelowymi i obszarami interwencji
  - 5.3. Źródła finansowania celów ogólnych
  - 5.4. Zgodność celów z celami RLKS
  - 5.5. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru
  - 6.1. Procedury oceny i wyboru operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD i grantobiorców
  - 6.2. Kryteria wyboru operacji
  - 6.3. Warunki przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”
  - 6.4. Informacja o realizacji projektów grantowych, operacji własnych oraz projektów współpracy
7. Plan działania
8. Budżet LSR
9. Plan komunikacji
  - 9.1. Cele działań komunikacyjnych
  - 9.2. Główni adresaci działań komunikacyjnych (grupy docelowe)
  - 9.3. Rodzaje działań i środków komunikacji
  - 9.4. Plan komunikacji a cele ogólne LSR
  - 9.5. Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu
10. Zintegrowanie
  - 10.1. Powiązania i spójność LSR z innymi dokumentami planistycznymi
  - 10.2. Wewnętrzne zintegrowanie
  11. Monitoring i ewaluacja
  12. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko
  13. Załączniki do LSR

EFRRROW – Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFSI – Europejskie Fundusze Strukturalne i inwestycyjne
LEADER – działanie LEADER w PROW 2014-2020
Leader – Program LEADER w PROW 2007-2013
LGD – Lokalna Grupa Działania
JSFP – Jednostki Sektora Finansów Publicznych
Stowarzyszenie – Stowarzyszenie Dolina Noteci
LSR –Lokalna Strategia Rozwoju
OW – operacja własna
PG – projekt grantowy
PROW 2014-2020 – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność, w przypadku EFRRROW jest to działanie LEADER
DR – Desk research – analiza danych zastanych
FGI – Focus Group Interview – zogniskowany wywiad grupowy, badanie jakościowe
GR – Grupa Robocza
KS – Konsultacje społeczne – metoda partycypacji społecznej
SWOT – Analiza czynników (S strengths – mocne strony, W weaknesses – słabe strony, O opportunities – szanse i T threats – zagrożenia)
Rozporządzenie 1303/2013 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r., str. 320, z późn. zm.)
Rozporządzenie 1305/2013 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRRROW) i uchylające 4 Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r., str. 487, z późn. zm.)
SW – Samorząd Województwa, reprezentowany przez Zarząd Województwa
Ustawa o rozwoju lokalnym – ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. poz. 378)
WZC – Walne Zebranie Członków

1.1. N-ZWAŁOB(LINE)GRUF, DZIALANIA

Lokalna Grupa Działania jest Stowarzyszeniem pod nazwą „Dolina Noteci”. Została ono zarejestrowane jako Stowarzyszenie zwykłe 8 września 2006 r. z datą wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego (KRS) 9.11.2006 r. (sygnatura akt P.O. XXII NS – REJ. KRS/13679/06/700), a następnie przeniezione jako Stowarzyszenie specjalne, w oparciu o art. 15 ustawy z dnia 7 marca o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków EFRROW (Dz. U. nr 64, poz. 427 oraz z 2008 r. nr 98, poz. 634). Przejście do formy (wpisu) na nowych podstawach prawnych dokonano w dniu 06 lutego 2009 r. (sygnatura akt: PO.IX.NS-REJ.KRS 659/09/847). Siedzibą Stowarzyszenia jest Chodzież, powiat chodzieski, ul. Sienkiewicza 2, 64 – 800 Chodzież.

1.2. OBSZAR OBJĘTY LSR.

Zasięg terytorialny wdrażania LSR związany jest ze szczególnym i specyficznym położeniem: po części wewnątrz, a po części na południowym skraju Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej, środowisk której płynie Notec, otoczona dolinnymi łakami o bogatej szacie roślinnej.

Wyróżniające ten region cechy przestrzenne, geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe, z którymi identyfikują się mieszkańcy, decydują o lokalnej tożsamości oraz więzach łączących ludzi i poszczególne miejscowości. Określa to z góry specyfikę i spójność obszaru nie tylko przestrzennie-geograficzną, ale też społeczno-kulturową, utrwaloną historycznie. W dalszej części tego rozdziału zostaną przedstawione wszystkie uwarunkowania w kontekście uzasadnienia specyfiki i spójności.

Poniższa tabela wskazuje, iż obszar objęty LSR jest zamieszkały przez 41 253 mieszkańców, co stanowi liczbę poniżej 150 tysięcy i powyżej 30 tysięcy mieszkańców, co stanowi o kwalifikowalności obszaru do ubiegania się o środki z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Obszar Stowarzyszenia Doliny Noteci tworzą trzy gminy wiejskie i jedna miejska do 20 tysięcy mieszkańców.

Tabela nr 1 Wykaz gmin wchodzących w skład LGD na tle demograficznym

Nazwa gminy	Powiat	Rodzaj gminy	Gęstość zaludnienia (os./km ²)	Pow. (km ²)	Liczba ludności 31 XII 2013 r.
Budzyń	chodzieski	wiejska	40	209	8 452
Chodzież	chodzieski	wiejska	27	213	5 844
Chodzież	chodzieski	miejska	1 519	13	19 399
Szamocin	chodzieski	miejsko-wiejska	59	127	7 558
Razem:				562	41 253

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Gminy wchodzące w skład obszaru wdrażania LSR położone są w północnej części woj. wielkopolskiego, w powiecie chodzieskim, i zajmują powierzchnię 562 km². Od północy obszar graniczy z gminami: Ujście, Kaczory, Miasteczko Krajeńskie, Białosłowie, Wyrzysk (wszystkie w powiecie pilskim), od wschodu z gminami: Gołanów (pow. wągrowiecki) i Margonin (pow. chodzieski), od południa z gminami: Wągrowiec (pow. wągrowiecki), Rogoźno i Ryczywoń (obie w pow. obornickim), a od zachodu z gminą Czarnków (pow. czarnkowsko-trzcianecki). Żadna z gmin nie jest członkiem innej LGD, ubiegającej się o wybór do realizacji LSR.

Wszystkie gminy wchodzące w skład obszaru wdrażania LSR leżą w jednym obszarze, przez co zapewniona jest spójność przestrzenna (terytorialna).

Mapa nr 1 Mapa obrazująca obszar wchodzący w skład LGD

1.3. PROCES TWORZENIA PARTNETWA

Prace mające na celu zorganizowanie partnerstwa w dolinie rzeki Noteci rozpoczęły się w połowie 2005 r., przy współpracy i w porozumieniu z Wielkopolską Korporacją Termomodernizacyjną „Ekorozwój”. W ramach Schematu I Pilotazowego Programu „Leader +”, Korporacja zrealizowała projekt „Aktywizacja społeczna i rozwój obszarów wiejskich gmin Doliny Noteci poprzez promocję energetyki odnawialnej”. W oparciu o przeprowadzone analizy, w ramach tego projektu wypracowano założenia dla Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich (ZSROW), przystąpiono do tworzenia LGD, po czym zredagowano ostateczną wersję ZSROW, występując do FAPA z wnioskiem o zakwalifikowanie LGD i ZSROW do realizacji II Schematu PP „Leader +”. Działania te zostały uwieńczone sukcesem.

LGD została utworzona 31 maja 2006 r. podczas zebrania założycielskiego, w którym brało udział 20 osób fizycznych, pochodzących z różnych sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego, a następnie zarejestrowana w KRS jako stowarzyszenie pod nazwą „Dolina Noteci”. Do Stowarzyszenia przystąpiło też, na prawach członków wspierających, 5 gminnych jednostek samorządu terytorialnego: Budzyń, Chodzież, Margonin, Szamocin i Ujście.

W 2008 r., po wyrażeniu przez LGD woli ubiegania się o uczestnictwo we wdrażaniu na swoim terenie Lokalnej Strategii Rozwoju w ramach PROW 2007–2013, ale przed przystąpieniem do prac nad tą Strategią, wszystkie gminy podjęły uchwały wyrażające wolę przystąpienia do Stowarzyszenia (LGD) „Dolina Noteci”, w charakterze członków zwyczajnych. W międzyczasie wzrosła liczba pozostałych członków.

W dniu 20 listopada 2008 r. Stowarzyszenie dokonało zmiany Zarządu i Komisji Rewizyjnej, uchwalilo nowy Statut, uwzględniający przepisy ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków EFRROW. Statut ten został zgłoszony do KRS. Lokalną Grupę Działania skonsolidowały wspólne prace nad ZSROW (odbyło się 18 warsztatów strategicznych), a potem wspólna realizacja projektu w ramach II Schematu PP „Leader +”. Niemały wpływ na konsolidację partnerstwa miały kolejne warsztaty strategiczne przeprowadzone we wrześniu 2008 r., które miały na celu zidentyfikowanie problemów występujących w obszarze działania LGD, nakreślenie założeń i celów Lokalnej Strategii Rozwoju, a także ustalenie przedsięwzięć w ramach LSR na lata 2009–2015, w ramach PROW 2007–2013. Odbyło się 5 warsztatów (w każdej gminie po jednym), a w wielogodzinnych dyskusjach uczestniczyło ponad 100 osób.

Następnie powołano 15-osobową Radę LGD (organ decyzyjny) do oceny i wyboru operacji (projektów). Zarówno w składzie LGD, jak i w składzie organu decyzyjnego znajdują się przedstawiciele sektora społecznego, gospodarczego i publicznego.

W ramach działania 2.7 „Pilotazowy program Leader+” Stowarzyszenie pozyskało i rozliczyło 741 533,95 zł. Warto także podkreślić, iż perspektywa PROW 2007–2013 upłynęła również pracowicie, świadczy o tym poziom dobrze i sprawnie wydatkowanych środków (aż 97%). Dzięki temu 17.10.2013 r. LGD znalazła się na III miejscu w rankingu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego. W marcu 2015 r. Stowarzyszenie przystąpiło do Wielkopolskiej Sieci Organizacji Pozarządowych „Działamy Razem” oraz do Wielkopolskiej Rady Koordynacyjnej Związek Organizacji Pozarządowych, będąc wcześniej członkiem Związku Stowarzyszeń „Wielkopolska Sieć LGD”. W 2014 r. do Stowarzyszenia przystąpiła gmina miejska Chodzież, która jeszcze bardziej skonsolidowała

obszar pod względem terytorialnym, ale także wzbogacenia LGD dużą liczbą spraw działających organizacji pozarządowych.

Istotną rolę w budowaniu partnerstwa, tożsamości lokalnej oraz kapitału społecznego odgrywały liczne działania w ramach nabywania umiejętności i aktywizacji. W latach 2011–2014 odbyło się wiele szkoleń warsztatów, imprez plenerowych, sportowych, LGD prezentowała się wielokrotnie na targach, w tym także międzynarodowych, rozstrzygnięto wiele konkursów budujących markę LGD i pozwalających identyfikować działania beneficjentów. W ręce mieszkańców trafiło wiele publikacji, których celem było ukazanie elementów spójności obszaru. Przedsiębiorcy i organizacje członkowskie z obszaru były partnerami w realizacji większości tych działań.

Realizacja lokalnej strategii rozwoju w ramach PROW 2007–2013 pozwoliła członkom Stowarzyszenia nabyć najwięcej doświadczenia we wdrażaniu podejścia LEADER. Kolejnym ważnym etapem była praca nad rozszerzeniem strategii o dodatkowe cele szczegółowe i przedsięwzięcia, poprowadzona konsultacjami społecznymi. W realizacji strategii, obok członków i mieszkańców LGD, uczestniczyło dwóch spośród trzech pracowników biura. O kompetencjach pracowników biura i członków organów Stowarzyszenia Dolina Noteci najlepiej świadczyły wykazywane środki przeznaczonych na działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”. Dyrektor biura, jako osoba zarządzająca, nadzorowała wdrażanie poprzedniej strategii i uczestniczyła w większości szkoleń, które kierowane są do Lokalnych Grup Działania, w tym dotyczących księgowania projektów unijnych, przygotowywania i aktualizacji strategii, przeprowadzania badań na obszarze, wsparcia eksperckiego dla beneficjentów pomocy, Kodeksu Postępowania Administracyjnego, prawa zamówień publicznych, prawa pracy, ekonomii społecznej, grafiki komputerowej i technik multimedialnych, ochrony i promocji środowiska naturalnego, standardów zarządzania w NGO, trezczenia, zarządzania wewnętrznego. Na późniejszym etapie efektem jest wprowadzenie do Stowarzyszenia nowych rozwiązań, jak również szkolenie pracowników. W związku z powyższym 50% zatrudnionych w biurze LGD posiada doświadczenie i niezbędny wiedzę do wdrażania dokumentów strategicznych o zasięgu lokalnym.

Kolejnym doświadczeniem we wdrożeniu podejścia LEADER, którego podstawą jest oddolność, była realizacja Planu włączenia społecznego w ramach przygotowania Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Dolina Noteci na lata 2014–2020 w ramach działania 19.1. Wsparcie przygotodawcze.

1.4. STRUKTURA LGD

Na dzień składania wniosku, tj. 30.12.2015 r., w skład LGD wchodziło 66 członków. Są to osoby zarówno młode (poniżej 30. roku życia), jak i starsze (powyżej 50. roku życia). Są przedsiębiorcami, rolnikami, pracownikami firm prywatnych, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi, jak i sektora publicznego, mieszkańcami. Zajmują się ochroną zasobów naturalnych, działalnością agroturystyczną, produkcją w branży spożywczej, doradztwem w zakresie środków unijnych, edukacją, ochroną i promocją zdrowia, działalnością artystyczną i sportową oraz wieloma innymi dziedzinami. W związku z powyższym, stanowią pełny przekrój społeczeństwa obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju.

Skład LGD pod kątem sektorowości: sektor gospodarczy – 23 podmioty, reprezentanci publiczni – 7, sektor społeczny – 9 członków z organizacji pozarządowych oraz 27 reprezentantów wywodzących się spośród mieszkańców. Nie bez znaczenia jest wielkość sektora gospodarczego w całym układzie sektorów – to w końcu dla tej grupy kierowane jest 50% środków z poddziałania 19.2.

1.5. OFERTY I DECYZYJNY-SKTOROWOŚĆ

Według stanu na dzień złożenia wniosku, Rada liczy 15 członków, w tym:

- 3 członków reprezentuje sektor publiczny – 20% składu Rady;
- 6 członków reprezentuje sektor gospodarczy – 40% składu Rady;
- 6 członków reprezentuje sektor społeczny – 40% składu Rady;

w tym 3 z nich reprezentuje mieszkańców.

W związku z tym ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu nie posiadają wiedzy i kompetencji niezbędnych do podejmowania decyzji. Ponadto skład Rady podzielony jest równomiernie co do płci: 6 kobiet i 9 mężczyzn. W skład Rady wchodzi m.in. osoby do 35. roku życia, Rada ma w swoich szeregach osoby z grup uznanych za defaworyzowane: osobę do 27. roku życia, jak również po 55. roku życia oraz osoby niepełnosprawne. Aby zapewnić prawidłową wielkość, w odniesieniu do sektorów prowadzony jest rejestr interesów członków organu decyzyjnego, pozwalający na identyfikację charakteru powiązań. W dokumencie statutowym przewidziano regulacje zapewniające zachowanie paritetu sektorowego – zapis wykluczenia takiej osoby z organu decyzyjnego, jakim jest Rada. Wszyscy członkowie Rady posiadają niezbędną wiedzę i kwalifikacje do uczestniczenia w tym organie, zgodnie z dokumentacją związaną do wniosku. Proces decyzyjny, którego efektem jest realizacja operacji pozwalających osiągnąć zamierzoną zmianę, sprządza się do wyboru operacji jak najwyższej jakości zgodnych z celami LSR. Narzędziem pozwalającym wybrać takie właśnie operacje są kryteria wyboru, które przygotowano tak, aby były obiektywne, przejrzyste, niesubiektywne, mierzalne, wynikające z diagnozy i były adekwatne do wskazań. Ze względu na wybór operacji najwyższej jakości, dla zaplanowanej zmiany wybierane kryteria mają wyższą wagę (kryteria kluczowe). Jedynym organem, w którego kompetencji leży wybór operacji i ustalanie kwot

wsparcia, jest Rada. W procesie wyboru i Regulaminie Rady wprowadzono liczne zapisy mające na celu zachowanie paritetów, sektorowości, poufności, bezstronności, fachowości wyboru oraz kontrolowania jego jakości i zgodności wyboru z przyjętymi rozwiązaniami.

Wszelkie procedury i ich opisy, dotyczące jakości procesu oceny i wyboru operacji, przedstawiono w rozdziale VI niniejszej strategii, jak również w Regulaminie Rady, kryteriach wyboru operacji, procedurze wyboru i oceny operacji w ramach LSR, procedurze wyboru i oceny grantobiorców.

1.6. ROZWIĄZANIA STOWARZYSZENIA W PROCESIE DECYZYJNYM

Zasady członkostwa w Radzie i prac organu decyzyjnego regulują zapisy Statutu i Regulaminu Rady, natomiast szczegółowe mechanizmy wyboru i oceny projektów określone są przez Procedurę wyboru i oceny operacji. Procedury wyboru i oceny oraz rozliczenia, monitoring i kontroli grantobiorców. Zgodnie z Procedurami wyboru i oceny, w procesie decyzyjnym zostały zastosowane rozwiązania gwarantujące zachowanie określonego paritetu poszczególnych sektorów przy ocenie i wyborze operacji, bezstronność w podejmowaniu decyzji poprzez składanie w toku procedury oceniania i wyboru operacji tzw. deklaracji bezstronności i poufności, jawność procesu, możliwość odwołania, wybór najlepszej operacji, w największym stopniu uwzględniających potrzeby grup defaworyzowanych poprzez zastosowanie odpowiednich kryteriów wyboru oraz kryteriów premiujących.

1.7. DOKUMENTY REGULUJĄCE FUNKCJONOWANIE LGD

Podstawowym dokumentem regulującym funkcjonowanie LGD jest Statut Stowarzyszenia Dolina Noteci, który stworzony został w oparciu o Prawo o stowarzyszeniach oraz prawodawstwo dotyczące rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność i prawodawstwo dotyczące rozwoju wiejskich – zarówno na poziomie europejskim, jak i krajowym. Dokumentami niższego rzędu, które bezwzględnie nie mogą być w swej treści sprzeczne z nadrzędnym Statutem, są regulaminy. Kluczowym jest Regulamin Rady, który został przygotowany z udziałem jej członków, a po uwzględnieniu konstruktywnych uwag zgłoszonych w ramach konsultacji społecznych, zatwierdzony przez Walne Zebranie Członków. Regulamin Rady nie zawiera treści zawartych w procedurze wyboru, a jedynie wskazuje na jej stosowanie. Ze względu na transparentność wyboru, procedury będą udostępniane do wiadomości publicznej. Będą one prezentowane i omawiane lub udostępniane do wglądu na spotkaniach informacyjnych i szkoleniach. Podczas prowadzonego doradztwa udzielana będzie informacja na temat regulaminów. Kolejne regulaminy określają zasady działania Walnego Zebrania Członków, Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Biura LGD. Dokumenty te nie dublują treści zawartych w Statucie, są jedynie ich rozszerzeniem. Wszystkie dokumenty regulujące działalność LGD to:

- Statut LGD – uchwalany i aktualizowany przez Walne Zebranie Członków – nadrzędny dokument regulujący funkcjonowanie LGD, określa zadania oraz strukturę;
  - Regulamin Walnego Zebrania Członków – uchwalany i aktualizowany przez Walne Zebranie Członków – reguluje kwestie zwolnienia posiedzeń WZC, prowadzenia głosowania, podejmowania uchwał oraz prowadzenia dokumentacji WZC;
  - Regulamin Zarządu – uchwalany przez Walne Zebranie Członków, aktualizowany przez Zarząd – określa zadania, organizację pracy Zarządu, zasady prowadzenia dokumentacji itp.;
  - Regulamin Rady – uchwalany i aktualizowany przez Walne Zebranie Członków – reguluje prace organu decyzyjnego oraz zawiera podstawowe mechanizmy wyboru operacji do dofinansowania;
  - Regulamin Komisji Rewizyjnej – uchwalany i aktualizowany przez Walne Zebranie Członków – reguluje zasady zwolnienia posiedzeń Komisji, zadania Komisji oraz sposób prowadzenia dokumentacji i sprawozdawczości;
  - Regulamin Biura – uchwalany i aktualizowany przez Zarząd Stowarzyszenia – reguluje pracę biura LGD, ramowy zakres działania i kompetencji biura i służb księgowo-finansowych Stowarzyszenia oraz inne postanowienia związane z działalnością biura Stowarzyszenia.
- Ponadto dokumenty, których uchwalanie jest kompetencją Walnego Zebrania Członków, a których aktualizacja jest koniecznością wynikającą z wezwania Samorządu Województwa Wielkopolskiego i tylko w zakresie przez niego wskazanym, mogą być aktualizowane przez Zarząd Stowarzyszenia Dolina Noteci:

1.8. WIEDZA I DOŚWIADCZENIE ODOBIE Z ANGIKAZOWANIECH W OPRACOWANIU I REALIZACJI LSR

Osoby zaangażowane w opracowanie i realizację LSR posiadają niezbędną wiedzę oraz kwalifikacje do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu lokalnym, a zadania powierzone pracownikom biura, jak i zakres ich obowiązków są ściśle określone w Regulaminie Biura. Tam też znajduje się opis sposobu pomiaru prowadzonego doradztwa (przypisany do osób do tego wyznaczonych). Zostały wyznaczone zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy wraz ze sposobem ich pomiaru (opisane w Planie komunikacji), a plan szkoleń zarówno pracowników biura, jak i organu decyzyjnego został szczegółowo opisany w Planie szkoleń.

W budowaniu Lokalnej Strategii Rozwoju zastosowane zostało podejście innowacyjne w odniesieniu do regionu działania LGD. Priorytetem było, by to lokalne przedsiębiorstwa skupiło i zainteresowało reprezentatywną grupę ludzi, pozwalając na budowanie strategii w sposób twórczy i partycypacyjny. Dlatego każdy kto chciał, miał możliwość wnieścia swojej opinii, czy to drogą elektroniczną, czy poprzez media społecznościowe, podczas konsultacji społecznych wśród organizacji i przedsiębiorców, indywidualnych wywiadów, spacerów badawczych.

Lokalna Grupa Działania była i jest otwarta na nowe propozycje kontaktu dla zwiększenia udziału społeczności lokalnej. Liczba zastosowanych metod konsultacyjnych przyniosła spodziewany skutek, który przełożył się na liczbę osób uczestniczących w spotkaniach, jakości wywiadów indywidualnych, liczbę wnoszonych poprawek do dokumentów, jak również starszych etapów projektu, które na dzień dzisiejszy przewyższają zakładane możliwości finansowe, o które stara się Stowarzyszenie Dolina Noteci. Wypracowane przez lokalną społeczność założenia i cele uwzględniają przede wszystkim rzeczywiste problemy i potrzeby lokalnych interesariuszy.

W ramach prowadzonych działań partycypacyjnych użyto następujących metod współpracy:

- 1) **Ankieta ewaluacyjna i raport ewaluacyjny** – ankieta dotycząca dotychczasowego działania LGD odnośnie realizacji LSR na lata 2007–2013 została przeprowadzona w I połowie 2015 r. Opracowaniem wyników ankiet, przygotowaniem raportu ewaluacyjnego na ich podstawie oraz analizą dokumentów zastanych w biurze LGD zajął się zespół projektowy, czyli osoby, które w bezpośredni sposób przyczyniły się do powstania LSR. Z jednej strony wyniki ankiet pokazywały, które oczekiwania mieszkańców i podmiotów z obszaru LGD nie zostały zaspokojone w perspektywie PROW 2007–2013, z drugiej zaś strony weryfikacja ankiet ewaluacyjnych, a także wnioski płynące z całego raportu, były źródłem wiedzy, z którego wypracowane zostały propozycje dotyczące kluczowych kierunków rozwoju obszaru.
- 2) **Grupa Robocza ds. tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju (GR)** – na każdym kluczowym etapie budowy Lokalnej Strategii Rozwoju, LGD prowadziła konsultacje z grupą roboczą, do której, oprócz stałych członków, zapraszano ekspertów różnych dziedzin: od gospodarki, środków unijnych, spraw społecznych, po kulturę, ochronę środowiska, jak również osoby współtworzące inne lokalne strategie gmin i powiatu. Członkowie grupy wskazywali, na jakim poziomie widzą spójność LSR i w jaki sposób można w niej uwzględnić wnioski z konsultacji pozarządowych i organizacji gmin (sektor publiczny), osoby z sektora społecznego (członkowie organizacji pozarządowych) oraz osoby z sektora gospodarczego (przedsiębiorcy, rolnicy). Przeważająca liczba osób wybranych do GR miała doświadczenie w zakresie realizacji projektów, wdrażania dotychczasowej strategii LGD lub była członkami Rady czy Zarządu LGD. GR zaangażowała się w opracowanie i konsultowanie poszczególnych rozdziałów LSR, w szczególności diagnozy i analizy SWOT, opisu obszaru LGD, celów, przedsięwzięć i wskaźników realizacji LSR oraz kryteriów wyboru przyszłych projektów – każdego kluczowego etapu strategii.
- 3) **Punkty Konsultacyjne** na dożynkach gminnych. Tam rozpoczęto weryfikację grup docelowych, których członkowie potencjalnie wykazywali duże zainteresowanie i deklarowali pomoc w budowie LSR. Nie bez przyczyny wybrano właśnie taką formę dotarcia. Gminy tworzące obszar to głównie gminy wiejskie, a uroczystości na zakończenie sezonu rolniczego są jedną z tych form, która skupia nie tylko środowisko wiejskie, ale także mieszkańców licznego foru. Zauważono, iż jest to wyjątkowa okazja do zaciekania grup docelowych i wręczenia ulotek o spotkaniach konsultacyjnych w każdej z gmin. Dodatkowo takie same ulotki zostały dostarczone do gmin członkowskich, do instytucji kultury, organizacji pozarządowych. Następnie odbyły się moderowane spotkania otwarte, których głównym zadaniem było przeprowadzenie analizy SWOT w oparciu o zebrane wcześniej dane, następnie utworzenie drzew problemów i przekształcenie ich w strukturę celów wraz z określeniem wskaźników i doбором mierników. Podczas tych spotkań konsultowano również procedury tworzenia i zmiany kryteriów wyboru operacji, a także metody komunikacji z mieszkańcami. W spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele grup, które w przyszłości wezmą udział w realizacji LSR: organizacje pozarządowe, organizacje turystyczne, przedsiębiorcy, gminy, osoby planujące podjęcie działalności gospodarczej. Wnioski z tych konsultacji zostały wykorzystane przez zespół opracowujący LSR podczas tworzenia diagnozy i analizy SWOT, formułowania celów i przedsięwzięć oraz tworzenia procedury ustalania i zmiany kryteriów wyboru operacji, ale także planu komunikacji.
- 4) **Spotkania informacyjno-konsultacyjne dla lokalnych społeczności gminnych** – od początku września 2015 r. w formie tradycyjnych spotkań konsultacyjnych pracowała nad strategią społeczność lokalna. Konsultacje w tej formie cieszyły się największym zainteresowaniem, tylko w pierwszym panelu dotyczącym diagnozy i analizy SWOT wzięło udział ponad 100 osób, które jednocześnie zadeklarowały udział w kolejnych. Spotkania

przyjmowały różne formy – ależności od omawianego tematu: były to debaty, typowe warsztaty lub połączenie obydwu działań. Dodać należy, iż na każdym kluczowym etapie prac nad strategią były organizowane konsultacje. Dotyczyły diagnozy i analizy SWOT, celów i wskazań w odniesieniu do planu działania, opracowania zasad i wyboru operacji i ustalania kryteriów, zasad monitorowania i ewaluacji oraz planu komunikacyjnego.

5) **Konsultacje Indywidualne** – w związku z dużą frekwencją podczas konsultacji społecznych, wymiła się kolejna metoda badawcza – konsultacje indywidualne. Na tę bardzo czasochłonną metodę osoby zaangażowane w budowę LSR poświęciły bardzo wiele godzin, co pozwoliło na precyzyzowanie odpowiedzi na liczne trudne pytania, a w szczególności na określenie projektów, które miałyby być realizowane w nowej perspektywie finansowej.

6) **Konsultacje społeczne prowadzone za pośrednictwem strony internetowej** – w okresie, gdy prowadzone były spotkania warsztatowo-konsultacyjne, na stronie internetowej LGD ukazywały się zaproszenia, ankiety, dokumenty, karty uwag udostępnione mieszkańcom w celu ułatwienia i usprawnienia konsultacji. Przez długi okres, bo od sierpnia do 28 grudnia 2015 r., społeczność mogła wyrazić swoje opinie i wnieść uwagi m.in. do zapisów analizy SWOT, opisu obszaru, celów i przedsięwzięć oraz lokalnych kryteriów wyboru. Zebrane uwagi były dyskutowane przez członków Grupy Roboczej i jeśli były zasadne – wnoszone stosownie poprawki w dokumentach. Dodatkową metodą konsultacji był także fanpage Stowarzyszenia na portalu społecznościowym, konsultacje poprzez skrzynkę e-mail oraz komunikatory typu gadu-gadu. Wykorzystując bazę danych, wysyłano e-maile do przedsiębiorców, mieszkańców, organizacji pozarządowych i gmin, najczęściej z zaproszeniami na kolejne konsultacje bądź z wypracowanymi elementami strategii.

7) **Metoda Ankietowa** – w celu zapewnienia oddolnego partycypacyjnego charakteru LSR, zastosowano metodę ankietową. Podstawowe informacje pozwoliły na określenie kierunku strategii i konkretne wskazanie grup docelowych zarówno dla projektów związanych z przedsiębiorczością, jak również z aktywizacją i integracją. Ankieta jako metoda poznawcza jest niezwykle ważnym i skutecznym środkiem badawczym, pozwala w sposób dyskretny i niebudzący wątpliwości odczytać intencje badanych. Wielokrotnie na spotkaniach pojawiał się problem, kiedy mówiono o tematach trudnych, np. o grupach defaworyzowanych. W takich sytuacjach ankietę, pozwalającą na anonimowość, była gwarantem szczerze wypowiedzi. W przypadku tworzenia LSR jest to niezwykle ważne, gdyż z powodu zniekształconego obrazu rzeczywistości nie udało się osiągnąć oczekiwanego przez społeczeństwo efektu. Same ankiety również były tworzone w partycypacyjny sposób, gdyż ankieteryzy dzwonił do potencjalnych zainteresowanych i wspólnie przygotowywano odpowiedzi do pytań zamkniętych. Wspólnie wyuczona konstrukcja ankiety pozwoliła określić najważniejsze kierunki działań. Zastosowanie w ankietach pytań otwartych pozwoliło na przedstawienie przez respondentów odpowiedzi, których pierwotnie w trakcie budowy ankiety nie wymieniali, jak również pozwoliło zmniejszyć tzw. „efekt ankietarski”. Przy formułowaniu ankiet zachowano najbardziej istotne czynniki, a mianowicie: wskazano temat badania, określono cel badania (czyli co chcemy badać i co osiągnąć), jak również zakres, określenie geograficzne, sposób doboru próby, formę pomiaru. Zachowano prawidłową strukturę, czyli przedstawiono temat, zawarto informację o sytuacji prowadzącej badanie, wyjaśniono cel, zachęcono do wypełnienia, zawarto pytania rekrutacyjne. W celu sprawdzenia, czy opisana metoda jest prawidłowa, przeprowadzono badanie pilotażowe, po czym zweryfikowano prototypowe narzędzie badawcze.

8) **Karty Projektu** – na stronie internetowej oraz w biurze LGD dostępne były przez cały okres konsultacji (do 16.12.2015 r.) formularze, w których mieszkańcy i różne podmioty (gospodarce, społeczne) działające na obszarze LGD przedstawiali pomysły projektów, które w przyszłości chcieliby zrealizować przy wsparciu finansowym z funduszy unijnych za pośrednictwem oraz przy pomocy LGD. Propozycje mogły dotyczyć działań realizowanych przez osoby fizyczne, przedsiębiorców, rolników, organizacje pozarządowe, gminy i jednostki gminne. Tematyka pomysłów mogła dotyczyć zadań inwestycyjnych, wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych, sportowych i rekreacyjnych oraz zadań wspierających rozwój przedsiębiorczości. W karcie zawarto najważniejsze pytania, które pozwoliły określić potencjalnego wnioskodawcę oraz zakres projektu, w tym najważniejsze wydatki i przybliżony budżet przedsięwzięcia. Łącznie do biura LGD wpłynęło ponad 50 Kart Projektu. Na ich podstawie sformulowano kategorie najbardziej potrzebnych projektów, które wykorzystywała Grupa Robocza przy nad LSR.

9) **Spotkania Fokusowe** – organizowane głównie z myślą o sektorze gospodarczym i publicznym.

Wszystkie powyższe metody zastosowano w celu dotarcia do jak największej grupy odbiorców ze wszystkich sektorów, aby zagwarantować udział lokalnej społeczności najpierw w procesie tworzenia, a później realizacji LSR. Proces konsultacyjny poprzedziła analiza danych (desk research). Podczas analizy danych wykorzystano również

wyniki badań własnych i z raportu ewaluacyjnego za lata 2009–2015. Pozw... o uzyskać informacje o strukturze lokalnej społeczności, problemach rynku pracy, rozwoju ekonomii społecznej czy potencjalnych grupach defaworyzowanych i grupach interesu. Diagnostyka pozwoliła wstępnie zdefiniować problemy i potencjalny obszar objętego LSR, wskazać elementy spójności obszaru, ale również poprawnie przygotować narzędzia do metod konsultacyjnych i uwzględnić w konsultacjach grupy istotne z punktu widzenia realizacji LSR.

Na pierwszych spotkaniach, konsultacjach dotyczących diagnozy i analizy SWOT, określono kierunek strategii, najważniejsze problemy, które nurtują społeczność lokalną, określono potencjał obszaru, mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia. Podkreślono duże znaczenie Doliny Noteci i jej niktę wykorzystanie pod kątem turystyki, niewielką liczbę gospodarstw agroturystycznych i innych usług okołoturystycznych na terenie. Wskazano, iż dotychczasowe warunki do korzystania ze środków unijnych nie były nadzby atrakcyjne, że nadal jest bardzo wysokie bezrobocie, jak również, że kobiety, niepełnosprawni i osoby do 26. i po 55. roku życia nie mają stworzonych korzystnych warunków do uruchomienia działalności gospodarczych. Podkreślano, iż każda grupa defaworyzowana może wypracować dodatkowe metod konsultacyjnych w przyszłości. Dla osób do 26. roku życia najlepszą formą są media społecznościowe, przy najmniej w fazie informacyjnej. W przypadku osób po 55. roku życia, kobiet i niepełnosprawnych dobrym sposobem są ogłoszenia w lokalnej prasie, w urzędach pracy. Dopiero drugim etapem mogą stać się tradycyjne spotkania konsultacyjne. LGD oczywiście zakłada, iż kampanie informacyjną będzie przeprowadzała w jeszcze szerszy sposób, aby dotrzeć do jak największej liczby osób, które mogłyby być potencjalnymi beneficjentami pomocy. Najbardziej wartościową metodą współpracy okazały się tradycyjne konsultacje w formie spotkań, dlatego LGD zakłada, iż w przyszłości własne taka forma współpracy będzie najczęściej wykorzystywana w przypadku wielu działań, takich jak: aktualizacja LSR, wypracowywanie nowych rozwiązań, szukanie możliwości naprawy elementów lub procesów, które nie sąysakcjonują.

W metodach partycypacyjnych zapewniono udział grupom szczególnie istotnym z punktu widzenia realizacji LSR, grupom docelowym:

- NGO – przedstawicielom organizacji pozarządowych (fundacje, stowarzyszenia) w szczególności o celach siałowych związanych z kulturą, sportem i aktywnością społeczną oraz organizjom turystycznym,
- JST – jednostkom samorządu terytorialnego,
- przedsiębiorcom – właścicielom mikro- i małych przedsiębiorstw (w tym rolnikom),
- potencjalnym przedsiębiorcom – mieszkańcom zainteresowanym podjęciem działalności gospodarczej.

Wywiady w grupach osób o wspólnych interesach i problemach pozwoliły uzyskać informacje o szerokim spektrum oczekiwań poszczególnych grup i sposobach rozwiązań najważniejszych problemów z wykorzystaniem lokalnego potencjału.

Wszelkie sugestie i oceny lokalnej społeczności zostały wzięte pod uwagę w trakcie analizy i opracowywania Lokalnej Strategii Rozwoju. Zdarzało się, iż wnoszone uwagi były sprzeczne ze sobą – wówczas głos ostateczny należał do Grupy Roboczej, w której głos decydujący miał ekspert w omawianej dziedzinie. Jednocześnie można stwierdzić, iż dokonano analizy przyjęcia wniosków z konsultacji społecznych oraz wykorzystano wyniki badań własnych i ewaluacji. Zarząd Stowarzyszenia Dolina Noteci nie dopuścił możliwości przegłosowania LSR przez podmiot zewnętrzny w jakikolwiek sposób i na żadnym etapie, dlatego strategia powstała na podstawie konsultacji, spotkań, ankiet, kart i przy dużej pomocy ekspertów, którzy są mieszkańcami obszaru objętego LSR. Na każdym kluczowym etapie prac nad LSR wykorzystano co najmniej cztery partycypacyjne metody konsultacji, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 2 Metody partycypacyjne konsultacji wykorzystane do opracowania LSR i metod wykorzystanych dla poszczególnych elementów LSR.

Etap	Metoda współpracy	Grupa docelowa	Terminy	Opis metody
Diagnoza i Analiza SWOT	<ul style="list-style-type: none"> ankieta papierowa i on-line konsultacje ze społecznością lokalną 	<ul style="list-style-type: none"> ogół społeczności lokalnej społeczność lokalna przedstawiciele sektorów grupy defaworyzowane 	<ul style="list-style-type: none"> Wrzesień – październik 2015 09.09.2015 10.09.2015 14.09.2015 15.09.2015 	<ul style="list-style-type: none"> Badanie prowadzone na całym obszarze LGD. Ankieta udostępniona na stronie stowarzyszenia Konsultacje społeczne w każdej gminie członkowskiej. Celem było poznanie opinii społeczności na temat problemów, potrzeb oraz zdiagnozowanie szans i zagrożeń występujących na obszarze objętym LSR.

Cele i wskaźniki w odniesieniu do LSR oraz Planu Działania	metody	Grupa docelowa	Terminy	Opis metody
<ul style="list-style-type: none"> konsultacje online (Facebook, Gadr-gadu-e-mail) 	<ul style="list-style-type: none"> ogół społeczności lokalnej 	<ul style="list-style-type: none"> Wrzesień 2015 	<ul style="list-style-type: none"> Badanie mające na celu poznanie opinii społeczności lokalnej, nie uczestniczącej w spotkaniach ani w konsultacjach indywidualnych. Przedstawiciele grup defaworyzowanych, np. niepełnosprawni 	
<ul style="list-style-type: none"> konsultacje indywidualne 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawiciele sektorów ogół społeczności lokalnej grupy defaworyzowane 	<ul style="list-style-type: none"> Wrzesień – Październik 2015 	<ul style="list-style-type: none"> Badanie opinii społeczności za pomocą bezpośredniego kontaktu z interesantem. 	
<ul style="list-style-type: none"> spotkanie grupy roboczej 	<ul style="list-style-type: none"> eksperti przedstawiciele sektorów 	<ul style="list-style-type: none"> 19.10.15 	<ul style="list-style-type: none"> Opracowanie analizy SWOT przy uwzględnieniu uwag oraz wszystkich spotkań konsultacyjnych 	
<ul style="list-style-type: none"> fiszki projektowe 	<ul style="list-style-type: none"> potencjalni wnioskodawcy 	<ul style="list-style-type: none"> sierpień – grudzień 2015 	<ul style="list-style-type: none"> Badanie mające na celu wskazanie potrzeb mieszkańców obszaru LGD, a także określenie budżetu i kierunków rozwoju regionu. Udośćępniono na stronie LGD. 	
<ul style="list-style-type: none"> spotkanie fokusowe 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawiciele sektora publicznego 	<ul style="list-style-type: none"> 24.09.2015 	<ul style="list-style-type: none"> Dyskusja na temat: diagnoza, analiza SWOT a cele i wskaźniki dla przedstawicieli sektora publicznego. 	
<ul style="list-style-type: none"> spotkanie fokusowe 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawiciele sektora gospodarczego 	<ul style="list-style-type: none"> 24.09.2015 	<ul style="list-style-type: none"> Dyskusja na temat: diagnoza, analiza SWOT a cele i wskaźniki dla przedstawicieli sektora gospodarczego 	
<ul style="list-style-type: none"> konsultacje społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> ogół społeczności lokalnej 	<ul style="list-style-type: none"> 30.09.2015 	<ul style="list-style-type: none"> Badanie mające na celu ustalenie kierunków rozwoju obszaru, za pomocą dyskusji o problemach i sposobach ich rozwiązania. W dyskusjach uczestniczyły osoby z różnych sektorów. 	
<ul style="list-style-type: none"> konsultacje indywidualne-kawianka Doliny Noteci 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawiciele sektorów ogół społeczności lokalnej grupy defaworyzowane 	<ul style="list-style-type: none"> Wrzesień 2015 	<ul style="list-style-type: none"> Badanie opinii społeczności za pomocą bezpośredniego kontaktu z interesantem. 	
<ul style="list-style-type: none"> ankieta 	<ul style="list-style-type: none"> ogół społeczności lokalnej 	<ul style="list-style-type: none"> Listopad 2015 	<ul style="list-style-type: none"> Badanie prowadzone na całym obszarze LGD. Ankieta udostępniona na stronie stowarzyszenia 	
<ul style="list-style-type: none"> spotkanie grupy roboczej 	<ul style="list-style-type: none"> eksperti przedstawiciele sektorów 	<ul style="list-style-type: none"> 19.10.2015 	<ul style="list-style-type: none"> Metoda polegająca na opracowaniu dokumentów LSR przez grupę ekspertów wyznaczonych ze wszystkich sektorów. 	
<ul style="list-style-type: none"> ankieta 	<ul style="list-style-type: none"> ogół społeczności lokalnej 	<ul style="list-style-type: none"> Listopad – grudzień 2015 	<ul style="list-style-type: none"> Metoda badawcza polegająca na przedstawianiu operacji i kryteriów wyboru respondentom. Za 	

Zasady wyboru operacji i instalowania kryteriów wyboru	<ul style="list-style-type: none"> spotkania grupy roboczej konsultacje społeczne spotkanie fokusowe konsultacje indywidualne konsultacje społeczne spotkanie grupy roboczej ankieta spotkania indywidualne spotkanie fokusowe konsultacje społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> eksperti przedstawiciele sektorów ogół społeczności lokalnej przedstawiciele sektorów grupy defaworyzowane sektor publiczny potencjalni wnioskodawcy ogół społeczności lokalnej przedstawiciele sektorów grupy defaworyzowane potencjalni beneficjenci eksperti przedstawiciele sektorów ogół społeczności lokalnej społeczność lokalna potencjalni beneficjenci przedstawiciele sektorów sektor gospodarczy ogół społeczności lokalnej przedstawiciele sektorów – grupy defaworyzowane 	<ul style="list-style-type: none"> 2.12.2015 23.11.2015 7.12.15 Listopad – grudzień 2015 2.12.2015 9.12.2015 Grudzień 2015 Grudzień 2015 23.11.15 9.12.2015 	<p>...cją pytań otwartych wskazano kierunki działań.</p> <p>Metoda polegająca na opracowaniu dokumentów przez grupę ekspertów wyznaczonych ze wszystkich sektorów.</p> <p>Dyskusje na temat kryteriów i operacji pozwoliły na określenie ich trafności.</p> <p>Dyskusje na temat diagnozy, analizy SWOT w odniesieniu do celów, wskaźników, budżetu a ostatecznie kryteriów wyboru</p> <p>Badanie za pomocą indywidualnych wywiadów z potencjalnymi wnioskodawcami.</p> <p>Otwarte dyskusje na temat doboru form komunikacji, innowacyjnych rozwiązań w zakresie informowania oraz określenie grup komunikacyjnych.</p> <p>Grupa ekspertów opracowuje zasady monitoringu i zasady ewaluacji.</p> <p>Anonimowy udział społeczności lokalnej w kwestii monitorowania i ewaluacji poszczególnych działań LGD.</p> <p>Indywidualne wywiady prowadzone z potencjalnymi wnioskodawcami na temat monitorowania elementów LSR i działań LGD przez społeczność lokalną.</p> <p>Dyskusje na temat diagnozy, analizy SWOT w odniesieniu do celów, wskaźników, budżetu a ostatecznie kryteriów wyboru</p> <p>Metoda miała na celu omówienie z mieszkańcami kanały informacji.</p>
--	--	--	---	---

		<ul style="list-style-type: none"> potencjalni beneficjenci eksperti przedstawiciele sektorów ogół społeczności lokalnej społeczność lokalna potencjalni beneficjenci przedstawiciele sektorów społeczność lokalna 	<ul style="list-style-type: none"> spotkanie grupy roboczej ankieta spotkania indywidualne konsultacje społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> 16.12.2015 Grudzień 2015 Grudzień 2015 28.12.2015 	<p>Ustalenie planu komunikacji z uwzględnieniem wskaźników, grup docelowych, narzędzi, celów i budżetu.</p> <p>Badanie ankietowe miało na celu wybór narzędzi komunikacji, form oraz czasu informacji.</p> <p>Bezpośredni wywiad z interesantem na temat narzędzi komunikacji.</p> <p>Spotkanie mające na celu przedstawienie wszystkich wypracowanych rozwiązań i przedstawienie dokumentu w formie tekstu jednolitego</p>
--	--	---	--	--	---

Realizacja LSR Doliny Noteci zakłada niedyskryminujący dostęp dla wszystkich. Wynikiem przeprowadzonych konsultacji jest świadomość istnienia środowisk, które gorzej radzą sobie ze sprawami formalnymi oraz osób, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Głównym aspektem realizacji strategii będzie organizacja naborów wniosków. Wiąże się z tym ogłoszenie informacji, z którą należy dotrzeć do wszystkich zainteresowanych, a to wymaga doboru odpowiednich i różnorodnych narzędzi. Zainteresowani zostaną poinformowani nie tylko o naborze, lecz również o szkoleniach i doradztwie. Szersze informacje w tym zakresie znalazły się w rozdziale IX. Plan komunikacji. Ponadto LGD podejmie działania animacyjne szczególnie pod kątem informacyjno-szkoleniowym oraz związane z budowaniem kapitału społecznego i tożsamości lokalnej. Celem tego typu oferty będzie pobudzenie do działania. **Przewidziano konsultacje LSR ze społecznością lokalną. Mieszkańcy będą zaangażowani w:**

- monitorowanie i ocenę realizacji LSR – listy wybranych operacji i protokoły podawane będą do publicznej wiadomości, prowadzone będą spotkania z mieszkańcami, mówiące o stopniu realizacji wskaźników (konferencja) i najbliższych planach związanych z naborami oraz działaniami aktywizacyjnymi, beneficjenci pomocy składać będą ankiety monitorujące, zawierające informacje o realizacji wskaźników produktu i aktywizacji.
- aktualizację LSR – mieszkańcy mają możliwość wnioskowania o zmianę zapisów LSR, w tym związanych z przedsięwzięciami i wskaźnikami oraz budżetem. Przygotowane przez społeczność projekty zmian zostaną poddane szerszym konsultacjom przed przedstawieniem na Walnym Zebraniu Członków. Głównym narzędziem konsultowania będzie internet, jednak w razie dużych zmian nie wyklucza się organizacji spotkań;
- opracowanie i zmiany lokalnych kryteriów wyboru – zadaniem kryteriów wyboru jest zapewnienie wyboru operacji, które najlepiej przyczynią się do rozwiązania problemów i dokonania na obszarze zmian opisanych celami, dlatego opracowanie kryteriów opierało się o wnioski z badania ankietowego. Dokonała tego Grupa Robocza, w skład której weszli przedstawiciele trzech sektorów. Konsultowano się również ze społecznością lokalną

3.1. UWARUNKOWANIA HISTORICZNE I KULTUROWE

Obszar działania LGD „Dolina Noteci” to unikalna symbioza natury i kultury. Materiałnymi dobrami tej kultury i dziedzictwem przeszłości są układy urbanistyczne bądź ruryalizacyjne niektórych miejscowości, pałace i dwory oraz towarzyszące im parki, zabytki sakralne i inne dobra kultury.

Niematerialnym dziedzictwem przeszłości są natomiast wartości historyczno-gendy, podania, tradycje, specyficzne umiejętności, charakterystyczne dla mikro- oraz makroregionów. W niniejszym podręczniku opisano zarówno materialne, jak i niematerialne zasoby obszaru bądź mające wpływ na jego krajobraz, bądź mające związek z duchowym dziedzictwem oraz wartościami lokalnej społeczności.

Ślady osadnictwa sięgają późnego neolitu (4 tys. lat p.n.e.). Było ono wynikiem warunków naturalnych. Liczne jeziora i bagna przyciągały rybołówstwo i chrońli przed wrogami. Głedy dostarczały budulca do wyrobu naczyń, a lasy – drewna i zwierzyzny. Najstarszymi widocznymi śladami osadnictwa zasługującymi na uwagę są układy urbanistyczne.

Szerokuliczy Szamocin przygotowywany, w czasie lokacji miasta i kroko po niej, na wielki ośrodek miejski. Nadzieje na to zawiodły, ale ulice zostały i są dziś obsadzone wieloma rzędami lip, kasztanowców, klonów i dębów.

- wydłużony rynek w Budzynie z ciekawą zabudową mieszkalną i sakralną, przypominający swoją dawną przestroję miejską (dziś wiejską);
- ulicowka wiejska w Lipiej Gorze, z budynkami o konstrukcji szachulcowej z końca XVIII w. oraz podobne w charakterze pobliskie wsie Nowy Dwór, Prochnowo i Heliodorowo;
- zabudowana szczytami domami karczmy z XVIII w. ulica Wojśka Polskiego i Kosiński w Chodzieży.

Spośród wielu innych, niektóre miejscowości, pałace, dwory i parki zasługują na wyróżnienie, bądź to z powodu ich walorów krajoobrazowych, bądź atrakcyjności turystyczno-krajoznawczej:

Budźni – dawne miasto królewskie, ze wspomnianymi wcześniej walorami urbanistycznymi, dobrym zapleczem noclegowym i gastronomicznym, piękną wytwórczością przemysłową.

Szamocin – jedno z najmłodszych miast (lokacja w XVIII w.) z walorami urbanistycznymi i świetnymi nadziejami na wielki rozwój, o czym napisano wcześniej, a także bogatymi tradycjami tkackimi (produkcja chust wełnianych na rynek polski i amerykański) i tu też zaistniała do młynarstwa i laticznaczą pierwszą maszynę parową w Wielkopolsce (i jedne z pierwszych w Polsce). Z miasta rozposciera się widok na szeroką (6 km), płaską Dolinę Noteci i wysoki wzgórze po drugiej, północnej stronie rzeki. W pobliżu miasta znajduje się grupa niewielkich jezior Cygańskie Doły, a w niedalekim Alanzynie leży głaz z czerwonego granitu Zakłeta Karczma.

Olesienka k. Chodzieży – wymieniona w 1383 r. w kronice Janka z Czarnowa, z pałacem i dworem (dawniejsza oficyna) oraz parkiem z okazami starych lip, kasztanowców, modrzewi, platanów i buków. Obok, w sąsiedniej Tójance, dziś Rybakówce, wyłapiano w XVI w. żelazo z rud darniowych, a nieco dalej – w Papierni – wywarzano papier (XVIII w.). Dziś miłość się tu leśnictwo posiadające z dorodnymi lasami, pomnikami przyrody, jeziorami i stawami; **Rańcie** – dawniejsza wieś służąca grodu chodzieskiego. Wymieniona w annałach już w 1403 r. Dziś miejsce dostępu do plaż chodzieskiego Jeziora Miejskiego.

Strzelece – wieś znana od 1388 r., z pałacem z 1844 r., z przyległą wieżą połączoną z pałacem galerią. W pobliżu rezerwat „Wiktorynów” o bogatej roślinności, w tym z brzoza miska.

Nietuszkowo – z XIX-wiecznym zespołem pałacowo-parkowym.

Chodzież – gotycki kościół parafialny św. Floriana z I poł. XV w., przebudowany w 1668 r. z późnobarokowym wnętrzem z 1754 r.; dzwonnica późnobarokowa z 1840 r.; pozostałości późnobarokowych murów zamku z przelotem XV/XVI w.

Pismienne wznianki o Budzynie, Chodzieży i Szamocinie pochodzą z XIV i XV wieku. Z tych czasów wzięły się też lokalne legendy. Wtedy też miał miejsce powolny, ale systematyczny rozwój terytorium objętego LSR, nieco zwyższy w czasie osadnictwa ołędzkiego, a także zaboru pruskiego. Przyrost on miewał ludzki, ale znacząco inwestycyjni, m. in. zakładami ceramiki w Chodzieży, czy regulacją biegu Noteci i melioracją łąk nadnoteckich. Ziemię te wrocili do Polski w 1920 r. Podczas zabotów, choć nie było Polski, kwita polskość. Przynie rozwijały się na wsiach Kołba Rolnicza (KR). Pierwsze powstało w pobliskim Czeszewie w 1867 r., założone przez miejscowego właściciela Karola Libelca, filozofa, działacza społeczno-politycznego i publicystę. Jego idee, wsparcie osobowością, zawołał powstaniem Kołba Rolnicza w obszarze wdrażania LSR. Niektóre z nich szybko dorobiły się szladerów (KR w Jaktorowie, Szamocinie).

W 1913 r. zorganizowano pierwsze Kolo Włościanek i Szamocinie Kółkowe i Włościankie zrzeszały ziemian i chłopów i były szkołą solidaryzmu społecznego, wychowania patriotycznego, obywatelskiego i religijnego. Stały na współdziałanie ponad różnicami klasowymi i kulturowymi, na oświacie, kulturę i postępy techniczne. Wartości te przekazywały na obszarze wsparcia LGD do dziś. Kola Gospodni Włościanek (KGW) wzorujące się na swych prekursorkach – Kola Włościanek – kultury tradycji i obrzędów, tańca, śpiewania, wyszywania, płótna wieniec dożytkowe, gotują i krzewią te elementy kultury ludowej, które bez ich działalności dawno by wymarły.

Duży udział w podtrzymywaniu działalności zrzeszonych w nim KR i KGW, ma Regionalny Związek Rolników, Kołbek i Organizacji Rolniczych z siedzibą w Chodzieży. Ważną rolę w podtrzymywaniu tradycji wiejskich pełnią gminne domy kultury, prowadzące wieloletnią działalność, w tym organizatorską dla imprez ludowych, wzywania, koronkarstwa i wiele innych. Ich baza materialna i społecznowe zaangażowanie personelu jest gwarantem, że tak będzie nadal. Niezmiernie od lat popularnością cieszą się szamocinie targi i jarmarki konskie, swoją historią sięgające połowy XIX w.

W 1971 r. rozpoczęła trwająca do dzisiaj, historia specyficznej formy muzycznego dokształcania, jaką są Międzynarodowe Chodzieskie Warsztaty Jazzone – to najstarsza tego typu forma „letniej szkoły jazzu” w tej części Europy i jedna z najstarszych na świecie. W 2010 r. Międzynarodowe Chodzieskie Warsztaty Jazzone obchodziły jubileusz 40-lecia istnienia.

3.2. WARUNKI W-NIA PRZEŻYTENNE, GEOGRAFICZNE I PRZEMISŁOWE

Obszar LGD jest spójny pod względem warunków środowiskowych, jak i zagospodarowania przestrzennego. Obszar LGD jest spójny pod względem warunków środowiskowych, jak i zagospodarowania przestrzennego. Obszar LGD jest spójny pod względem warunków środowiskowych, jak i zagospodarowania przestrzennego.

Obszar LGD jest spójny pod względem warunków środowiskowych, jak i zagospodarowania przestrzennego. Obszar LGD jest spójny pod względem warunków środowiskowych, jak i zagospodarowania przestrzennego.

Tablica nr 3 Udział użytków rolnych w strukturze użytkowania gruntów

Gmina	Użytki rolne (ha)	Grunty leśne (ha)	Grunty pod wodami (ha)	Grunty rolne i użytki rolne (ha)	Grunty zielone (ha)	Grunty nieużytki (ha)
Miejska Cho-391	260	181	429	0	14	
Lipiej Gorze	9 669	10 607	77	605	0	327
Wojśka Pol-391	12 395	7 655	39	639	63	116
Budźni	8 452	2 823	187	596	0	650
Szamocin	30 907	21 355	484	2 269	63	1 107

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Dolina Noteci to nie tylko unikalne tereny przyrodnicze, to także wzorowa symboza natury, zabytków kultury i szeroko rozumianej antropogenicznej działalności prowadzonej tu przez wieki, niezmienniejacej zaszadniczo charakteru doliny, ale owocującej wspaniałymi krajobrazami. Najważniejszą rolę w procesie przekształcania krajobrazu odegrało osadnictwo, potem osadnictwo. Dziś doszła urbanizacja, zwłaszcza w strefach podmiejskich, i uprawa myślowa. Przemysł oparty głównie o miejscowe zasoby (drewno, minerały) nie jest uciążliwy dla środowiska, a wręcz przeciwnie – pospolu z zabytkami kultury – wzbogaca krajobraz. Niekorzystnie na ten stan krajoobrazu wpływają niesłusznie niszczące obiekty zabytkowe, których renowacja jest bardzo trudna do przeprowadzenia, głównie ze względu na finansowy.

Zalety Doliny Noteci skłoniły władze województwa wielkopolskiego, kujawsko-pomorskiego i lubuskiego do ubiegania się o to, aby wpisać tę dolinę do Krajowego Rejestru Zabytków, a następnie na listę dziedzictwa światowego UNESCO.

Obszar wdrażania LSR to jednak nie tylko Dolina Noteci, choć odgrywa ona tu kluczową rolę. To także obszary pozostałe. Są one zdominowane przez krajoobraz rolniczy, miejscami rolniczo-leśny (szczególnie w gminie wiejskiej Chodzież), bądź rolniczo-przemysłowy (miejscowości Budźni oraz w części gminy wiejskiej Chodzież). Krajoobraz urozmaicają morenowe wzniesienia, z których największym jest Gonylniec: 191,5 m n.p.m.

Krajoobraz rolniczy i mieszane są urozmaicane dodatkowo licznymi wzniesieniami moren czolowych, a także gładzami narzutowymi i pomnikami przyrody. Przykładami mogą być chociażby modrzewie, buki o obwodzie 7 m i dąb (6,5 m) w Nietuszkowie.

Na uwagę zasługują też liczne parki przy- i podworskie. Są one pamiętkami narodowymi, łącząc w sobie walory przyrody, historii i sztuki ogrodniczej bądź architektonicznej. Najbardziej znane parki znajdują się w: Pietronkach, Strzelcach, Oleszynie, Nietuszkowie, Raiajach, a także w innych miejscowościach obszaru.

Lesistość obszaru, wynosząca 26,9%, jest większa od średniej wojewódzkiej, która wynosi 25,7%. Największą lesistością charakteryzuje się gmina Budźni, najmniejszą – gmina miejska Chodzież. Flotoczozy leśne występują głównie poza Doliną Noteci. Przeważają w nich drzewa liściaste (na wglórach morynty ozolowej) bądź sosny (na sadrach).

Pod wodami znajduje się 1,9% powierzchni obszaru (w Polsce: 1,2%). Najwięcej wód znajduje się w gminie Chodzież. Warunki wodne obszaru mają szczególne znaczenie dla jego charakteru przyrodniczego, pomimo iż obszar zalewowy niekiedy sięgają strapienia dla mieszkańców. Rozmieszczenie wód decyduje o występowaniu zbiorowisk roślinnych, produktywności siedlisk i atrakcyjności krajoobrazu. Największe i najatrakcyjniejsze krajoznawczo

jezioro to: Karczewnik i Jezioro Miejskie w Chodzieży, jezioro Strzeleckie czy Łąka. Najważniejszą rzeką obszaru jest Noteć, która ma w jego granicach małe spadki (0,1–0,4%), stąd nazywana jest Notecią Lemną. Dorzecze Noteci obejmuje takie rzeki, jak Gwda, Boleńka, Borka, Lipina, Dymnica, Struga Sokółowska. Niestety, zagospodarowanie terenów wodnych jest dość słabe.

Pod względem klimatycznym teren wdrażania LSR należy do tzw. dzielnic nadnoteckiej. Dzielnicą tą stanowią obszar przejściowy między chłodną i deszczową dzielnicą pomorską, a bardziej suchą i cieplejszą dzielnicą środkową. Seterają się tutaj elementy klimatu atlantyckiego i kontynentalnego. Stosunkowo często wieją silne wiatry, głównie z kierunku zachodniego. Takie właśnie warunki mikroklimatyczne pozwalają na uprawianie lotniarstwa, a należy dodać, że istnieją tu dogodne warunki startowe oraz tradycja tego sportu (Międzynarodowe Mistrzostwa Polski – Szamocin, 1987 r.). Charakterystyczne są mgły i obfite rosy występujące późnym latem i jesienią. Długość okresu wegetacyjnego wynosi 200–215 dni. Pokrywa śnieżna utrzymuje się w ciągu 35–50 dni rocznie, dni z przymrozkami jest ok. 10, a mroźnych 30–35 rocznie. Średnia temperatura najcieplejszego miesiąca – lipca – to ok. +20°C, najzimniejszego – stycznia – ok. -1,5°C. Opady wahają się w granicach 500–600 mm rocznie. Rozkład opadów jest niekorzystny dla rolnictwa, gdyż większość z nich przypada na miesiące letnie, a za mało na wiosenne. Najwięcej opadów ma lipiec – ok. 70 mm, najmniej luty – ok. 35 mm.

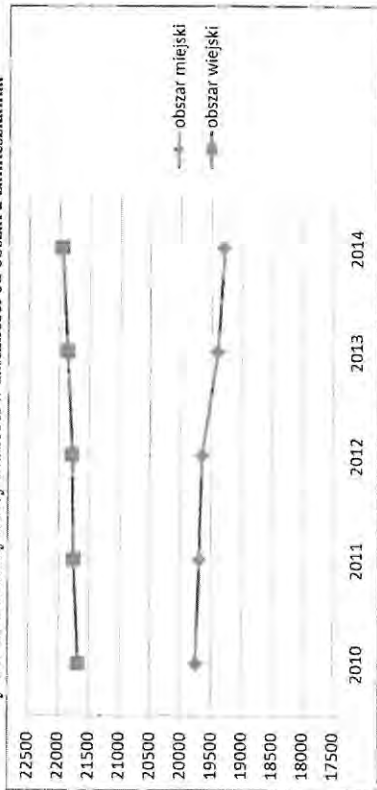
W obszarze wsparcia LGD mamy do czynienia ze zdrowym, nieskażonym środowiskiem. Jedynie Noteć okresowo prowadzi wody nieco gorszej jakości, zanieczyszczone przez przemysł zlokalizowany poza obszarem LGD, ale ten stan zmienia się na korzyść. Jakość wód nie ma jednak wpływu na rozwój żeglugi na tej rzece. Również dobrym stanem charakteryzuje się powietrze, co jest związane z niewystępowaniem tu uciążliwego przemysłu, emitującego zanieczyszczenia. Jedynie przy drodze krajowej nr 11 stan zanieczyszczenia spalinami i hałas komunikacyjny psuje nieco te korzystne parametry środowiska. Nie pogarsza to jednak jakości środowiska do tego stopnia, by nie można go uznać za jakościowo dobre, zdrowe, czyste i atrakcyjne krajobrazowo – zachęca ono wręcz do korzystania z niego, pomimo globalnych, niekorzystnych zmian klimatycznych. Daje podstawy do rozwijania turystyki, polubowego wypoczynku i rekreacji. Umożliwia bezpieczne życie mieszkającej tu ludności.

3.3. UWNIEMNIENIA SPOŁECZNE

Liczba ludności obszaru LGD, według danych GUS, w 2013 r. wyniosła 41 253 osób, z czego ponad 51% to kobiety. Ma to duże znaczenie w kontekście sytuacji na rynku pracy i potrzeby większej ilości miejsc pracy dla kobiet.

Liczba ludności obszaru LGD ulega zmianie w czasie ze względu na rodzaj gminy. Wyraźnie można zaobserwować spadek populacji w gminie miejskiej, a wzrost na obszarach wiejskich.

Wykres nr 1 Zmiany liczby ludności w zależności od obszaru zamieszkania.

Źródło: Bank Danych Lokalnych

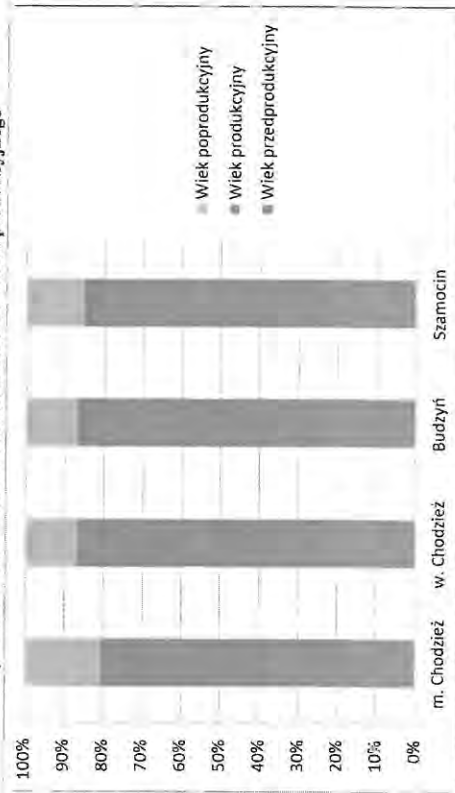
Wykres nr 2 Liczba ludności pod kątem migracji i przyrostu naturalnego.

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Ewidentne zmiany w strukturze ludności świadczą o niekorzystnych trendach demograficznych, które występują na terenie całego kraju. O procesie starzenia się społeczeństwa świadczy odsetek liczby ludności w wieku produkcyjnym przedstawiony na poniższym wykresie.

Wykres nr 3 Struktura mieszkańców LGD do wieku produkcyjnego

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Według Głównego Urzędu Statystycznego, do 2035 r. liczba ludności w powiecie spadnie o ok. 7,5%. Jest to spowodowane głównie przez brak ofert pracy dla młodych ludzi, którzy kończą szkoły średnie i wyższe uczelnie, emigrują do dużych miast lub poza granice kraju.

Na obszarze LGD jest dosyć dobrze rozwinięta infrastruktura oświatowa. 17 placówek wychowania przedszkolnego zapewniających opiekę dla 1541 dzieci; 11 szkół podstawowych kształtujących 2439 uczniów; 9 szkół gimnazjalnych, do których uczęszcza 1439 uczniów. Średnia subwencja oświatowa na gminę wynosi 6 998,2 tys. zł. **Poziom wykształcenia, wg ostatnich narodowych spisów ludności (z lat 2002 i 2011), wyraźnie wzrasta.** Szczególnie dobrze jest to widoczne na przykładzie skrajnych przypadków, tj. przy porównaniu liczby osób z wykształceniem wyższym i z podstawowym nieukończonym (brakiem wykształcenia). W pierwszym przypadku wzrost wynosi 4,73% (do stanu 9,71% ludności), a w drugim spadek o 1,42% (do stanu 0,80% ludności bez wykształcenia). Nie bez znaczenia jest tutaj możliwość nauki na odległość związana z rozwojem szerokoopasowego internetu.

Teren objęty strategią, pomimo wielu działań infrastrukturalnych pod kątem obiektów sportowych, wymaga jeszcze bardzo wielu przedsięwzięć, jednakże niewielka ilość środków nie pozwala na dalszą rozbudowę. Na dzieci

działający obejmują boiska, hale sportowo-widowiskowe, basen, stok narciarski, ury tenisowe, wyposzczalnice sprzętów wodnych, sekcje rowerowe oraz wiele innych obiektów, jak hale sportowe, siłownie czy sale gimnastyczne. Można w nich organizować zawody i turnieje sportowe, a także koncerty, jeśli zaistnieje taka potrzeba. Halami sportowymi mogą pochwalnie się gminy miejska i wiejska Chodzież oraz gmina Szamocin. Miłośnicy sportu na świeżym powietrzu mogą skorzystać ze stadionów i boisk sportowych znajdujących się w każdej gminie, także z nowo wybudowanych boisk w ramach programu „Moje boisko – Orlik 2012”. Do bazy Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Chodzieży należą również m.in. 4 korty tenisowe użytkowane przez Towarzystwo Tenisa Zielonego AS, 2 boiska do piłki nożnej w użytkowaniu Klubu Sportowego „Polonia”. Przystąpił Zęglarska HALS, starek spacerowy „Chodzieżanka”, kursujący na akwenu Jeziora Miejskiego i inne. Na obszarze LSR działa kilkanaście klubów sportowych, łącznie z klubami wyznaniowymi i Uczniowskimi Klubami Sportowymi zrzeszającymi niemal 1000 członków. **Jednak podcazas konsultacji społecznych mieszkańcy w dużym stopniu postawili na konieczność polepszenia infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.** Większa część ludzi młodych aktywnie uprawiających sport kierunkuje się właśnie ku piłce nożnej, jednak nie można zapominać o grupie nieposiadającej predyspozycji do tej dyscypliny sportowej, lub zwyczajnie czepiącej przyjemność z innych form rekreacji fizycznej. Oprócz obiektów infrastruktury sportu i rekreacji wymienionych powyżej, teren dysponuje siecią szlaków turystycznych, zarówno komnych, jak i rowerowych.

Na obszarze LGD 92,3% ludności korzysta z instalacji wodociągowej, 68,72% z instalacji kanalizacyjnej, 44,85% z instalacji gazowej. Jest tu 20 przychodni, 6 bibliotek i filii. Te wszystkie dane (pochodzące z GUS i dotyczy końca 2013 r.) potwierdzają zdanie mieszkańców, że na obszarze LGD żyje się dobrze (wg prawie 60% ankietowanych na konsultacjach społecznych), a zmiany zachodzące na obszarze są korzystne (wg ponad połowy respondentów). Zauważono jednak stosunkowo niską liczbę gospodarstw wykorzystujących odnawialne źródła energii, które przy niedostatecznej jakości sieci elektrycznej mogłyby pomóc wielu gospodarstwom. Jednakże mimo wszystko na terenie LGD występują negatywne zjawiska, których nie da się uniknąć. Problem ubóstwa i wykluczenia społecznego jest ich główną częścią. Prężna działalność pomocy społecznej idzie w kierunku rozwiązania tych kwestii, jednakże bez dodatkowego wsparcia może okazać się, że nie jest w stanie sama sobie poradzić z tą sytuacją. W ciągu ostatnich 5 lat na obszarze LGD liczbą gospodarstw domowych korzystających z opieki społecznej spadła o 73 szuki i osiągnęła poziom 1064 (na koniec 2014 r.). Główne powody, dla których mieszkańcy korzystają z pomocy społecznej na terenie powiatu, to bezrobocie i ubóstwo – po niemalże 1000 gospodarstw domowych, dalej niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba (ponad 500 gospodarstw).

Sektor społeczny prężnie działa również w dziedzinach wspierania, integracji i aktywizacji. Organizowane są imprezy o charakterze sportowym, kulturalnym i rekreacyjnym: Bieg noworoczny, Mistrzostwa Chodzieży w Pływaniu Szkół Podstawowych i Gimnazjalnych, Ferie z „Delfinem”, Wielkopolskie Mistrzostwa Młodzieży LZS w Pływaniu, Mistrzostwa Chodzieży w narciarstwie zjazdowym, Inwentaryzacja młodych talentów estrady „PIRAMIDA”, Dni Chodzieży, Szamocina, Budźmina, Skandnia Maraton Lang Team, Mistrzostwa Polski Samorządowców, Ogólnopolski Przeglądowy Bieg Gryzmiaków, Złotowa Sobota, Chodzieskie Targi Gospodarcze i wiele innych, również zrealizowanych z programu PROW 2007–2013, jak Święto płonów czy koncert muzyki fortepianowej. Każda kolejna impreza przyciąga coraz więcej uczestników, co było motywacją do organizowania kolejnych przedsięwzięć. Nie można jednak nie zauważyć, że wydarzenia o charakterze *street* kulturalnym nie przyciągają takiej publiczności, jak pozostałe. **Wszystkie te działania wskazują na silną integrację obszaru i społeczności lokalnej oraz wskazują na dobrą przysłą współpracę tych środowisk.** Dodatkowym motorem napędowym tych imprez jest próba wzmocnienia słabej identyfikacji mieszkańców nappływowych z nowym miejscem zamieszkania.

Wg GUS, na 1000 mieszkańców obszaru LGD przypada 2,25 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, co daje liczbę aż 103 podmiotów. Duża aktywność organizacji pozarządowych jest jednym z elementów efektywnego rozwoju obszaru. Organizacje pozarządowe stają się coraz bardziej odpowiedzialnymi jednostkami do realizacji zadań publicznych, skupiając coraz większą liczbę aktywnych obywateli, poczuwających się do odpowiedzialności za rozwój lokalny, nie przekazując to jednak twierdzić, że zaangażowanie społeczne niektórych grup mieszkańców mogłoby być większe, a wsparcie organizacji pozarządowych bardziej rozszechszone.

Na wsacach prężnie działają również organizacje rolnicze. W Chodzieży ma siedzibę Regionalny Związek Rolników, Kolek i Organizacji Rolniczych, obejmujący liczne Kółka Rolnicze i Kółka Gospodyń Wiejskich z obszaru powiatu chodzieskiego. Inspiruje on liczne wydarzenia społeczne, kulturalne, obywatelne.

Jednak pomimo to, podcazas spotkań konsultacyjnych potrzeba integracji i aktywizacji została wskazana przez mieszkańców obszaru LGD jako jedna z ważniejszych spraw. Budowa i modernizacja miejsc i obiektów mających szczególne znaczenie dla zaspokojenia potrzeb społecznych mieszkańców oraz stwarzanie nowych ofert sprzedania wolnego czasu także okazały się bardzo istotnym czynnikiem, dlatego potrzeby te nie mogą pozostać niezauważone. Nawet na poziomie tzw. małej infrastruktury, jak place zabaw, siłownie zewnętrzne czy chodby alternatywne, muszą znajdować się na liście inwestycji priorytetowych.

3.4 GRUPY ZSPECJALNIE ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA, REALIZACJI LSR ORAZ PROBLEMO W I OBSZAROWY INTERWENCJI ODNOSZĄCYCH SIĘ DO TICH GRUP.

Na terenie LGD zidentyfikowano następujące grupy defaworyzowane:

- **Osoby do 26. roku żyu** – absolwenci szkół, którzy kończą edukację i nie znajdując zatrudnienia. Grupy te tworzą osoby, które są bezrobotnymi przez maksymalnie 5 lat po zakończeniu formalnej edukacji. Osób takich szybko przybywa. Czysto problemem w znalezieniu zatrudnienia jest brak doświadczenia (nawet ukończenie szkoły zawodowej czy technikum nie daje praktycznych podstaw zawodu, a jedynie wiedzę teoretyczną), problemy w obsłudze najnowszych technologii, niezręczność języka obcego. Brakuje funduszy na dalszą edukację lub/i podnoszenie kwalifikacji. LSR będzie wspierać osoby z tej grupy poprzez ich aktywizację zawodową, udostępnianie środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej oraz premiowanie firm z obszaru LGD, które będą takie osoby zatrudniać.

- **Osoby w wieku 55+ – to osoby**, które utraciły dotychczasowe miejsca pracy z różnych przyczyn: w wyniku restrukturyzacji, długotrwałej choroby, które nie chciały lub nie miały szansy podnieścia swoich kwalifikacji itp. Takim osobom ciężko jest w tym wieku zmienić branżę, w której pracowali wiele lat, często nie nadążają za nowocześniejszymi technologiami (konieczność obsługi komputera, sprawnie poszanie się po internecie, obsługa różnego typu urządzeń i multimediów). Do braku kompetencji często dochodzi brak wiary w siebie i w swoje umiejętności, niechęć do podnoszenia i kwalifikacji, obawa przed niepowodzeniem, zły stan zdrowia. LSR będzie wspierać osoby z tej grupy poprzez ich aktywizację zawodową, udostępnianie środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej oraz premiowanie firm z obszaru LGD, które będą takie osoby zatrudniać.

- **Osoby niepełnosprawne**, których szanse na znalezienie zatrudnienia, np. na wsi, są niewielkie. Są to osoby o różnego typu niepełnosprawnościach (nie tylko fizycznych), dla których szansą jest praca w mieście, ale przy takiej opcji dochodzą problemy, które stanowią często bariery nie do przebycia: bariera komunikacyjna, odległość miejsca pracy od miejsca zamieszkania, problemy z dostępem na obszarach wiejskich do szerokoobszarnego internetu, który w pewnych przypadkach dawałby możliwości pracy zdalnej. LSR będzie wspierać osoby z tej grupy poprzez ich aktywizację zawodową, udostępnianie środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej oraz premiowanie firm z obszaru LGD, które będą takie osoby zatrudniać.

- **Kobiety – często po ukończeniu szkoły nie były obecne na rynku pracy lub opuściły go na kilka lat.** Ta grupa to głównie kobiety, które po urodzeniu dziecka nie podjęły pracy, lub zrezygnowały z niej, gdyż zaangażowały się w opiekę nad potomstwem. Po kilku latach chcą podjąć pracę, ale brak im doświadczenia zawodowego, mają powazne braki w obsłudze nowych technologii, potrzebują doświadczenia, zmiany bądź podnieścia kwalifikacji. Często towarzyszy temu niewiara we własne siły, obawa przed niepowodzeniem, brak środków finansowych na prywatne kursy, szkolenia czy odpłatne zajęcia w szkołach (np. językowych). Dla takich osób LSR przewiduje działania aktywizujące zawodowo, zwiększające ich szanse na znalezienie zatrudnienia oraz daje możliwość pozyskania środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. Ponadto, LGD będzie premiować firmy z obszaru, które będą takie osoby zatrudniać.

Wskazane grupy defaworyzowane poddano konsultacji poprzez wywiady indywidualne i telefoniczne ekspertów zajmujących się na co dzień aktywizacją osób będących poza rynkiem pracy, reprezentujących takie instytucje jak: Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej, Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Powiatowy Urząd Pracy. Omówiono każdą z grup w kontekście problemów obszaru, działań realizowanych i planowanych do realizacji, co potwierdziło wyniki konsultacji społecznych.

3.5. RYNEK PRACY

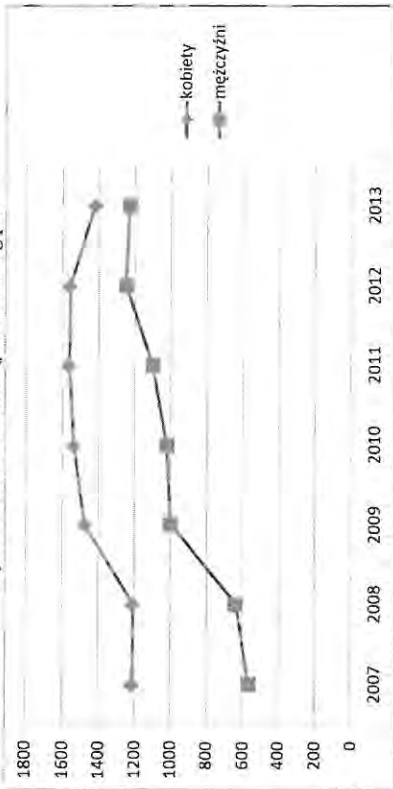
Podstawowym czynnikiem wpływającym na ogólnie pojętą jakość życia jest rynek pracy. Za poziomem zatrudnienia idzie bezpośrednio poziom życia mieszkańców, nappływ środków do gmin, a dalej – jakość przetrzeżenia publicznej, nowe inwestycje zarówno jednostek samorządu terytorialnego, jak i osób fizycznych, czyli ogólna atrakcyjność obszaru.

Stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym na obszarze LGD przekracza wysokość tego wskaźnika w województwie i wynosi 10,1%.

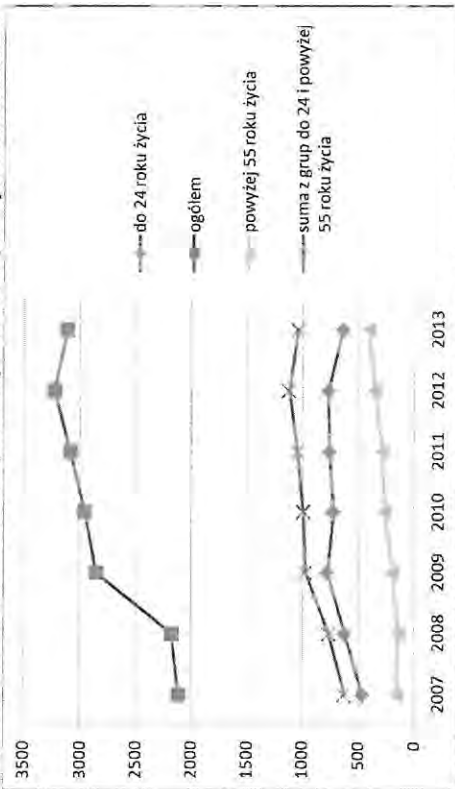
Według danych GUS, w 2013 r. na obszarze LGD było 2 653 zarejestrowanych osób bezrobotnych, z czego 54,25% stanowiły kobiety. Konsultacje pokazały, iż te nie najgorsze wskaźniki są nieprawdopodobnie ze względu na fakt bardzo dużego ukiętego bezrobocia wśród kobiet, które już od wielu lat nie są zarejestrowane jako bezrobodne lub poszukujące pracy. Większość z nich, pomimo kwalifikacji, nie ma pracy ze względu na wysoki bezrobocie, mniejsza ilość ofert pracy dla kobiet, brak pomocy w przystosowaniu po okresie wychowawczym i macierzyńskim, dużo niższe wynagrodzenia na tym samym stanowisku dla kobiet niż dla mężczyzn. Wskazywano także na masowe zwolnienia kobiet w zakładach porcelany w Chodzieży, jak również fakt, iż to w prawie stu procentach kobiety prowadziły rozpoczętą pracę zawodową i wcześniej ją kończą. **Zachodzi potrzeba wsparcia i umożliwienia powrotu na rynek pracy w szczególności kobietom.**

Wykres nr 4 Bezrobocie rejestrowane wg płci

Wykres nr 5 Struktura wiekowa zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie chodzieskim

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Z powyższych danych wynika, że ponad 34% bezrobotnych pochodzi z grup wiekowych do 24, oraz powyżej 55. roku życia. Dodatkowo, niemalże połowa osób powyżej 55. roku życia pozostaje bez pracy dłużej niż rok. Wg bardziej szczegółowych danych, pochodzących z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu, w gminach objętych LSR na koniec 2014 r. liczba osób bezrobotnych wynosiła 2 168 osób, z czego 1 266 osób (co daje 58%) stanowiły kobiety, a 311 (14%) to osoby do 25. roku życia. Można by rzec, że obowiązkiem LGD jest podjęcie kroków, aby przywrócić te grupy osób do aktywności zawodowej.

Na przestrzeni ostatnich 3 lat liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Chodzieży nie ulega zasadniczym zmianom: ich liczba pozostaje w granicach 228–235 osób, przy czym z prawem do zasiłku 49–51 osób. Przy tendencji wzrostowej stopy bezrobocia ten fakt z jednej strony powinien cieszyć, gdyż odsetek niepełnosprawnych bezrobotnych nie ulega zmianom, jednakże patrząc przez pryzmat warunków życia, a nie statystyk, to od kilku lat kilkadziesiąt osób niepełnosprawnych nie może znaleźć pracy. Jest to więc czynnik niepokojący, podkreślony przez mieszkańców obszaru LSR, którzy określili osoby niepełnosprawne jako te, które wymagają szczególnego uwzględnienia w strategii rozwoju.

Dosyć zaskakujące dane dotyczą osób bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Otóż stanowią największą grupę bezrobotnych pod względem poziomu wykształcenia (ponad 30%), jednak tylko ok. 3% pozostaje bez pracy dłużej niż rok.

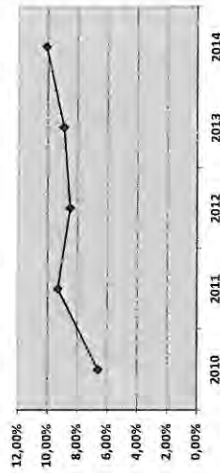
Zarówno konsultacje społeczne przeprowadzone w gminach obszaru LGD Dolina Noteci, jak również dane statystyczne obszar wykazały grupy defaworyzowane: osoby niepełnosprawne, osoby młode do 26. roku życia, osoby po 55. roku życia oraz kobiety. To właśnie te grupy społeczne zostały wskazywane jako wymagające

natychmiastowej pomocy. Wzrostku z powyższym, kwestia bezrobocia jest jednym z głównych problemów, z jakimi mierzą się mieszkańcy LGD.

3.6. WYKLUCZENIE SPOŁECZNE

Na wykluczenie społeczne składają się cztery odrębne typy wykluczenia: materialne (związane z ubóstwem i bezrobociem), strukturalne (związane z niskim kapitałem kulturowym, niskim wykształceniem oraz miejscem zamieszkania na obszarach wiejskich), fizyczne (związane z wiekiem i niepełnosprawnością) oraz normatywne (związane z konfliktem z prawem i uzależnieniami).

Wykres nr 6 Procent mieszkańców żyjących na poziomie minimum egzystencjalnego w województwie

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Wykluczenie materialne: pomimo różnych programów przeciwdziałania bezrobociu, od lat niewiele się zmienia w tym zakresie – zarówno poziom bezrobocia, jak i wskaźniki zagrożenia ubóstwem waha się na podobnym poziomie. W 2014 r. 953 gospodarstwa domowe w powiecie otrzymały pomoc społeczną z uwagi na ubóstwo. Biorąc pod uwagę znaczny wzrost wydatków na wsparcie osób bezrobotnych i ubogich można stwierdzić, iż system opieki społecznej oraz integracja społeczna skierowana na zmniejszenie się liczby osób wykluczonych ze względu na dochody jest nieadekwatna i przynosi niewielki rezultat. Potwierdzają to sytuacje opisane przez ekspertów Grupy Roboczej podczas przeprowadzonego zintegrowanego wywiadu grupowego FGI. Stwierdzili oni, iż powszechne są sytuacje, gdy osoby przychodzą po zasiłki, będąc w odzieży roboczej, jednak pracownicy opieki nie mają żadnych przesłanek, aby faktycznie świadczenia nie wypłacić. Zdarzają się również sytuacje, gdy pracodawcy chcą zatrudnić ludzi na umowy o pracę lub umowy cywilnoprawne, lecz mają problem, aby znaleźć pracowników, gdyż ci boją się stracić świadczenia. Z tego powodu pracodawcy często są zmuszeni, aby ściągać pracowników sezonowych, np. z Ukrainy. Zgodnie z badaniami: przeprowadzonymi podczas konsultacji społecznych, dużym problemem są grupy osób wyspecjalizowanych w utrzymywaniu się ze świadczeń społecznych (bezrobocie dobrowolne), charakteryzujące ich często duża rozseparowość i bierność społeczna.

Wykluczenie strukturalne: poziom niskiego wykształcenia zmniejsza się w szybkim tempie, głównie z uwagi na szereg programów edukacyjnych, finansowanych z różnych źródeł, jak również promocję uczenia się przez całe życie. Poziom uczyliwowania na obszarach wiejskich również wzrasta, głównie za sprawą nowych technologii, w tym informatyzacji obszarów wiejskich. Takie tendencje obserwujemy na terenie całego kraju, między innymi w inwestycjach samorządów związanych z infrastrukturą i dostępem do internetu, szczególnie na obszarach wiejskich.

Wykluczenie fizyczne: na obszarze działania LGD Stowarzyszenia Dolina Noteci, jak i obszarze całego kraju z roku na rok przybywa osób starszych i ważne jest, aby przeciwdziałać wykluczeniu tej grupy, w tym również wykluczeniu z rynku pracy. Zwiększająca się liczba osób starszych to również potencjał dla rozwoju działalności gospodarczej w zakresie opieki zdrowotnej i pomocy społecznej. Problem związany z niepełnosprawnością, w tym z zatrudnieniem osób niepełnosprawnych, zgodnie z opinią utrzymuje się wciąż na stałym poziomie.

Wykluczenie normatywne: w Polsce największe ryzyko wykluczenia dotyczy mieszkańców wsi, dzieci z rodzin wielodzietnych, bezrobotnych, osób w podeszłym wieku, słabo wykształconych i pozbawionych dostępu do nowoczesnych nośników informacji.

3.7. PRZEZSIĘBNIORCZOŚĆ I ROLNICTWO

Ślady działalności ludzkiej, w tym gospodarce, sięgają do 4 tysięcy lat wstecz, kiedy krótkotrwałe zasiedlano, przenosząc się z miejsc na miejsce, krawędzie pradoliny Noteci. Tysiąc lat później, w neolicie, zaczęto uprawiać rolę i hodować zwierzęta. Ślady ówczesnego osadnictwa znaleźć można np. w Laskowie czy Strzelcach. W VII w. p.n.e., w epoce żelaza, rozwój gospodarki nabral szerszego tempa. Ślady ówczesnego osadnictwa znajdują się m.in. w Oleśnicy i Podaninie. W średniowieczu obok rolnictwa szczególnie silnie rozwinęło się rzemiosło i kukiernictwo, zwłaszcza w miastach. Rzemiosło zorganizowane było w sześciu cechach: sukieniczym, garncarskim, piekarskim, piwowarskim, krawieckim i szewskim. W późniejszych wiekach (XVIII–XIX) krąg ten poszerzył się o cechy bednarzy, rzeźników, kowali, rymarzy i stolarzy. Oprócz zrzeszonych w cechach, byli także rzemieślnicy niezrzeszeni: garbarze, kalfarze, szklarze, cieśle, kamieniarze, kapelusznicy, murarze, baltwierze. Dziś w obszarze

działa jeden cech – Cech Rzemiosł Różnych. Duży wpływ na rozwój gospodarki – miał stan komunikacji. Przez obszar wiodł trakt przez niektóre nazwy pozańskich, przez imię kupieckim – do Pły, i dalej do Bałtyku. W późniejszym czasie pobudowano tor kolejowy Poznań–Chodzież–Pila. Od wieków kwitła tu handel i kupiectwo, które po dziś dzień są jednym z głównych gałęzi dochodu na terenie dzialania LGD Dolina Noteci.

Według danych GUS, w 2013 r. na terenie LGD Dolina Noteci zarejestrowanych było 2 982 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON. Najwięcej, aż 920 podmiotów, było zarejestrowanych w sekcji G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle), a drugim miejscem pod względem liczebności były podmioty z sekcji F (budowlanych), a na trzecim podmioty z sekcji C (przetwórstwo przemysłowe).

Podczas konsultacji społecznych, jak również w trakcie innych metod badawczych, często pojawiał się aspekt produktu lokalnego. Na terenie LGD podkreślano bowiem brak produktu, który można by nazwać standardowym produktem lokalnym, który byłby rozpoznawalny w kraju. Jednocześnie podczas licznych imprez typu lokalne targi czy jarmarki, bardzo często można natknąć się na rękodzielniczo lub domowo przetworzone produkty. Wskazuje to więc, że produkty lokalne *de facto* istnieją, jednakże są umiejscowione w „szarej strefie”. Dlatego też ważne jest wsparcie dla osób chcących zainicjować działalność gospodarczą opartą na produktach i zasobach lokalnych, gdyż nawet jednoosobowe firmy mogą stać się motorem napędowym turystyki kulinarnej i krótko pobytowej. Wielkość i rozwój podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON najlepiej obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 4 Podmioty gospodarcze ze względu na wielkość i rozwój na obszarze LSR

Podmiot wg. klas wielkości (liczba zatrudnionych osób)	2005	2007	2009	2011	2013
0 – 9	3344	3361	3283	3392	3580
10 – 49	203	205	213	209	193
50 – 249	37	36	30	28	29
250 – 999	4	4	2	2	1
1000 i więcej	1	1	1	1	1
KAZEMI	3589	3607	3529	3632	3804

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Z powyższej tabeli można wywnioskować, iż maleje przedsiębiorstwa są największą i najszybciej rozwijającą się gałęzią gospodarki, natomiast większych podmiotów w najlepszym wypadku nie przybywa, natomiast ich liczba nawet maleje. Rzeczony rozwój jest spowodowany m. in. skutecznym wsparciem doradczym, a nawet finansowym zarówno ze strony organizacji pozarządowych, jak i instytucji publicznych czy jednostek samorządu terytorialnego. Przy czym jedną z głównych przeszkód w tworzeniu nowych przedsiębiorstw jest brak płynności finansowej oraz instytucji obsługi biznesu, a także nieślabność przepisów krajowych i unijnych.

Konsultacje społeczne przeprowadzone w gminach wskazały, że tzw. „mała przedsiębiorczość” jest obszarem nie tyle zaniedbanym, co wymagającym ciągłego rozwoju, gdyż daje największe możliwości zatrudnienia. Niemalże 80% ankietowanych poświadcza uśrednioną opinię o gospodarności i rzetelności firm z obszaru LSR, potwierdzającą się również w wypowiedziach korzystających z tych usług osób z zewnątrz.

W trakcie konsultacji społecznych wykazano, iż prowadzenie i utrzymywanie działalności przez przedsiębiorców jest bardzo dużym wyzwaniem. Podstawowym problemem, z jakim borykają się przedsiębiorcy, są koszty prowadzenia działalności, na które Słownictwo nie ma wpływu. Dodatkowym problemem jest dostęp do infrastruktury szerokokopertowej, a w dobre rozwijającej się informatyzacji wpływa to na rozwój innowacyjności i przedsiębiorczości. Kolejnymi problemami są niska wiedza i niewystarczające umiejętności związane z prowadzeniem działalności, poszukiwaniem rynków zbytu, innowacyjnością, marketingiem, a czasami również brak wiedzy księgowej, podatkowej i prawnej, co także wpływa na stopień rozwijania się przedsiębiorstwa, a często też na utrzymanie się na rynku. Wszystkie wymienione problemy wpływają na brak stabilności funkcjonowania przedsiębiorstw.

Zainteresowanie społeczności lokalnej zakładaniem działalności gospodarczej jest duże. Nie przewiduje się problemów z wydatkowaniem środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej; możliwość taka istnieje w momencie wystąpienia kryzysu gospodarczego. Wsparcie merytoryczne i szkoleniowe dla przedsiębiorców rozpoczynających działalność oraz dla przedsiębiorców rozwijających swoje firmy jest istotne z punktu widzenia stabilnego wzrostu liczby przedsiębiorstw, co będzie miało wpływ na rozwój obszaru oraz zwiększanie zatrudnienia. Zatem istniejące przedsiębiorstwa (idąc za przykładem dobrze rozpoznawalnych, regionalnych firm, jak „Terrazo” czy „Sołtrec”) będą dążyć do umocnienia swojej pozycji poprzez możliwość rozwoju. W kwestii mowyomowania do otwierania działalności gospodarczej ważne jest, aby aktywizować, m.in. poprzez pokazywanie dobrych praktyk. Są one widoczne nie tylko poprzez szeroko rozumianą etykę przedsiębiorczą, ale również w podziale usług. Podczas konsultacji indywidualnych kilkakrotnie spotkaliśmy się z przedsiębiorcami, którzy chcą niesienia ludziom pomocy połączonej ze sposobem na życie, np. poprzez świadczenie usług dla osób starszych. Jednak i te, i pozostałe gałęzie przedsiębiorczości lokalnej spotykają się z niedostateczną promocją. Problemem dla lokalnych przedsiębiorców staje się niestępy napływ zagranicznych inwestorów oraz napływ taniej ziomości z innych krajów.

Mocną pozycję w powiecie zajmuje rolnictwo. Rolnictwo charakter gospodowania na obszarach wiejskich odminuje tu nad przemysłowym. Pomimo mało żyznych gleb, konwencjonalne rolnictwo jest bardzo dobrze rozwinięte.

W ogólnej powierzchni powiatu przeważają użytki rolne, które stanowią ponad 30 tys. ha powierzchni. Udział gruntów ornych jest jednak niższy niż przeciętnie w województwie, a udział łąk i pastwisk – większy. Użytkowanie łąk, z uwagi na położenie w większości w Dolinie Noteci i prawny ochronny jej środowiska, ma ekstenywny charakter. Determinuje to niższą, o 25% niż średnia, w województwie obsadę bydła na 100 ha użytków rolnych i nieco niższą towarowość produkcji rolniczej. Biogaz pod uwagę powyższe oraz niższą o 10% bonitację rolniczej przestrzeni produkcyjnej, towarowość produkcji jest i tak stosunkowo wysoka, bo zaledwie o kilka procent niższa niż w województwie. W powiecie jest około 1 800 gospodarstw rolnych, kilka przedsiębiorstw rolniczych i gospodarstw posiada areal przekraczający 100 ha. Słabe gleby i mało wydajna produkcja w innych częściach powiatu oraz gorsza niż przeciętnie w województwie i w kraju jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej (powiał meści się w grupie 50–60 punktów, a województwo i kraj 60–70 punktów) skłania rolników do podejmowania innej, dodatkowej działalności gospodarczej, usług transportowych, komunalnych, rolniczych, leśnych, handlowych itd. Pozwala to zwiększyć dochody tych gospodarstw i znaleźć zajęcie dla członków rodziny. W ten sposób nie tylko wsi, ale i pojedyncze gospodarstwa nabierają – wzorem zachodnioeuropejskim – cech wielofunkcyjności.

Z uwagi na powyższe można śmiało zakładać, że środki przeznaczone na tworzenie i rozwój przedsiębiorczości, szczególnie małych i mikroprzedsiębiorstw, zostaną zagospodarowane w sposób optymalny, a realizowane projekty przyniosą wymierne korzyści nie tylko beneficjentom, ale również całej lokalnej społeczności.

3.8. TURYSTYKA

Sektor turystyczny jest obecnie dynamicznie rozwijającym się działem światowej gospodarki. Ma wysoki udział w tworzeniu produktu krajowego brutto oraz miejsc pracy. Obejmuje produkcję dóbr i usług związanych z obsługą turystyczną.

Na obszarze LGD turystyka ma szczególne znaczenie. Według opinii zebranych podczas konsultacji społecznych, tereny objęte LSR są jednym z najbardziej atrakcyjnych obszarów Wielkopolski, o znakomitych warunkach wodnych i innych walorach przyrodniczo-kulturowych, żyjących ze sobą w symbiozie i harmonii, stanowiących o przedysponujących obszar do rozwoju turystyki, wypoczynku i rekreacji. Większość obszaru położona jest w Dolinie Noteci lub na jej obrzeżach i objęta różnego rodzaju formami ochrony prawnej (Naturą 2000, Obszar Chronionego Krajobrazu), a obszar niedyśz przedysponowany do zakwalifikowania się jako zabitek dziedzictwa światowego na liście UNESCO daje ogromne szanse promocji tego mezoregionu. Propozycja wpisania jej na listę światowego dziedzictwa natury UNESCO znalazła uznanie i aprobatę prof. Zbigniewa Myszakowskiego, głównego doradcy Ministra Ochrony Środowiska, zrecenzowanej Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz członka Komitetu Wykonalczego UNESCO. Z uwagi jednak na małą liczbę imprez promujących walory przyrodnicze i zachowania proekologiczne, fakt ten jest niedostatecznie rozpozyszczony. Nie bez znaczenie jest tu również wskazanie przez respondentów na etapie badania ankiety liczących wniosków mówiących o potencjalnym obszarze przyrodniczym w ramach dalszych etapów konsultacji liczących wniosków mówiących o potencjalnym obszarze przyrodniczym rozwoju turystycznego, walory przyrodnicze, obiekty historyczne, miejsca kultu religijnego, ale także mówiących o: licznych bractwach w infrastrukturze turystycznej i oznakowaniu atrakcji, niedostosoananiu oferty usług turystycznych do potrzeb turystów oraz braku promocji turystycznej. W kontekście tym cele LSR powinny zakładać w zakresie turystyki interwencję rejonową, usługi, infrastruktura, promocja.

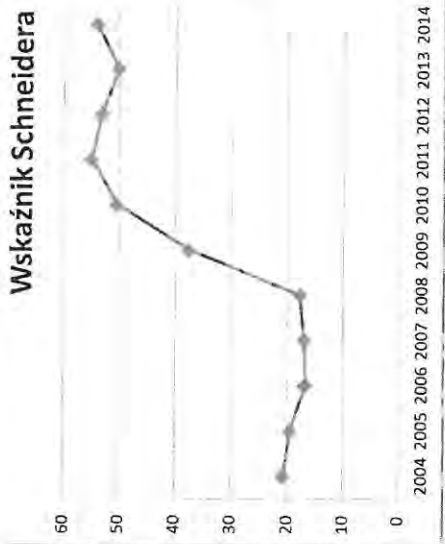
Obszar objęty licznymi zabytkami i obiektami dziedzictwa kulturowego, do których należą m. in.:

- górnicy kościół parafialny św. Floriana z I połowy XV w., przebudowany w 1668 r., z późnobarokowym wnętrzem z 1754 r.;
- dzwonnica późnoklasycystyczna z 1840 r.;
- pozostałości późnogotyckich murów zanku z przełomu XV/XVI w.;
- dwumianne domy tkaczy z XVIII i XIX w. o konstrukcji szkieletowej i murowanej;
- dworek z przełomu XIX/XX w. – „Straszny Dwór”;
- neobarokowe Samatorium Przeciwwgrudziłe z lat 20. XX wieku;
- postawiony w I połowie XIX w. kościół św. Piotra i Pawła, z elementami stylów klasycystycznego i neoromańskiego;
- pseudobarokowy kościół parafialny pw. Najświętszej Maryi Panny Wspomożycielki Wiernych z początku XX w.;
- spichlerz zbożowy z I połowy XIX w.;
- domki sukienników z XVIII i XIX wieku.

Jednakże, pomimo walorów historycznych, duży nacisk zarówno wśród turystów, jak i lokalnych przedsiębiorców, położony jest na atrakcje przyrodnicze. Według GUS, obecnie na obszarze LSR dostępnych jest 1010 miejsc noclegowych, przy czym w przeciągu 3 lat odnotowano ich spadek o niemalże 200 sztuk. Wzrasta natomiast liczba korzystających z noclegów turystów zagranicznych (w ciągu 3 lat wzrost o ponad 350, do obecnego stanu 1378) oraz wynajętych pokojów w obiektach hotelowych (wzrost o ponad 1 500, do poziomu niemalże 17 000). Pomniejszy wykręś wskazaniku Schneidera (stosunek liczby turystów korzystających z noclegów do liczby mieszkańców stałych).

Wykres nr 7 Wskaźnik Schneidera

Źródło: Opracowanie własne wg danych z GUS

Wykres obrazuje wysoką atrakcyjność turystyczną obszaru, ale przede wszystkim coraz lepszą bazę noclegową oraz gospodarność społeczeństwa, które to, obserwując rosnące zapotrzebowanie na obiekty noclegowe, kierunkuje działalność w tę właśnie branżę. Jednakże niewielka liczba obiektów agroturystycznych jest póki co zastępowana hotelami i motelami, m.in. hotel „Habenda” i motel „Tomex-c” w Budzynie, motel „U Koziołka” w Szamocinie, kompleks hotelowo-restauracyjny „Nestor” w Podaninie.

Rosnące zainteresowanie obszarem pod kątem turystyki krajoobrazowej powinno sprzyjać rozwojowi agroturystyki. Z konsultacji społecznych jasno wynika, że agroturystyka cieszy się dużym potencjałem i ma doskonałe warunki do rozwoju, szczególnie biorąc pod uwagę omówioną w poprzednim podrozdziale tendencję do zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw. Świetnym przykładem na dobrze prosperujące gospodarstwo agroturystyczne może być chociażby gospodarstwo agroturystyczne państwa Lidii i Jarosława Woźniczów, do którego przyjeżdżają grupy szkolne i przedszkolne na spędzenie „zielonej szkoły”, grupy na naukę jazdy konnej, zajeżdżanie koni do zaprzęgu i pod siodło oraz pomoc w wychowaniu koni. Innymi przykładami są: gospodarstwo agroturystyczne z barem „Przystań”, posiadające własną plażę i 20 miejsc noclegowych w Łaskowie k. Szamocina, czy gospodarstwo agroturystyczne w funkcjonującym gospodarstwie rolnym „Dębowy Las”.

Zgodnie z informacją przekazaną przez mieszkańców na spotkaniach konsultacyjnych, na obszarze działania Stowarzyszenia jest tylko jedno miejsce, w którym można skosztować produktów lokalnych. Biorąc pod uwagę bogactwo produktów, jakie występuje na tym obszarze, modę na produkty lokalne oraz zdrową żywność, ten kierunek jest jednym z ważniejszych w rozwoju przedsiębiorczości na obszarze działania Stowarzyszenia.

Obszar LGD w dużej części pokryty jest lasami. Jest to teren bogaty w zwierzyznę, w tym zwierzyznę łowną, co sprzyja rozwojowi turystyki myśliwskiej. Na obszarze działania Stowarzyszenia działają kółka łowieckie.

W ciągu ostatnich lat na obszarze LGD poczyniono wiele inwestycji pod kątem rozwoju turystyki: budowa ścieżek rowerowych, malej infrastruktury rekreacyjnej czy przebudowa promenady i ścieżek spacerowych w parku miejskim w Szamocinie. **Działania te w widoczny sposób zwiększyły ruch turystyczny i stały się wyznacznikiem kierunku dalszego rozwoju obszaru.** Ugruntowały też opinię o dobrej gospodarności jednostek samorządu terytorialnego, a w związku z tym potwierdziły zasadność przyznawania środków tym podmiotom.

Pomimo nie najlepszego zaplecza turystycznego i rekreacyjnego, obszar nie wykorzystuje w pełni swojego potencjału w tym zakresie. Dlatego zakłada się, iż możliwość otrzymania środków na rozwój obszarów wiejskich pod tym właśnie kątem będzie idealnym rozwiązaniem. Systematyczne podnoszenie poziomu bazy noclegowej i gastronomicznej, a także szybki jej rozwój i urozmaicenie przyczynią się do lepszego poszerzenia terenu przez turystów.

Trend rozwojowy wykazuje też turystyka rowerowa, piesza i konna, a także agroturystyka. Ta ostatnia związana jest coraz częściej z rolnictwem zrównoważonym, o niskim stopniu intensywności nawożenia, bądź ekologicznym albo w pełni ekologicznym (certyfikowanym). Dotychczasowy trend rozwoju agroturystyki będzie się nadal utrzymywał. Przemawiają za tym następujące przesłanki:

- słaba jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej na większości powierzchni powiatu i niska naturalna ich wartość plonotwórcza, połączona z prawnym ograniczeniem nawożenia, wymuszonym wymogami ochrony środowiska. Skłaniać to będzie rolników do przekwalifikowania dotychczasowego rolnictwa konwencjonalnego na wspierane finansowo rolnictwo zrównoważone i ekologiczne, łączone z działalnością agroturystyczną i zdrowym żywieniem gości. Zwiększać się będą tym samym dochody właścicieli tych gospodarstw.

- moda w miastach na „fo. wies) i zrozumienie potrzeby detoksykacji organizmów ludzkich przez naturalne żywienie i choć krótkotrwały pobyt w naturalnym, więksim środowisku. Pobyt taki stanowi atrakcję dla całej rodziny, a w szczególności dla dzieci.

Podczas konsultacji społecznych turystyka zyskała szczególne uznanie. **Infrastruktura turystyczna została uznana za najbardziej zaniechaną dziedzinę. Ponad połowa ankietowanych uważa, że do rozwoju obszaru przyczyni się poprawa atrakcyjności turystycznej. W kwestii najbardziej przyszłościowych i mogących dać największe miejsce pracy zdecydowanie postawiono na usługi agroturystyczne.**

3.9. PODSUMOWANIE

Opórcz spójności terytorialnej, kulturowej i historycznej obszaru LGD, występuje tu spójność klimatyczna obszaru, spójność zasobów przyrody, zasobów wodnych, bogactw naturalnych regionu.

Spójność przestrzenna – obszar realizacji LSR, znajdujący się w jednym obrębie, obejmuje teren czterech sąsiadujących ze sobą gmin, położonych na terenie powiatu chodzieskiego.

Spójność geograficzna – cały obszar przedmiotowych terenów położony jest wokół doliny Noteci – jednego z największych obszarów torfowo-bagiennych w Europie.

Spójność przyrodnicza – o spójności decyduje leśność, ale przede wszystkim dolina jako korytarz ekologiczny, zaś pod względem klimatycznym teren wdrażania LSR należy do tzw. dzielnic nadnoteckiej.

Spójność kulturowa – na obszarze żywa jest tradycja Paluk, jednolitość kulturowa przejawia się w kulturowaniu dawnych obrządków, świątecznych zwyczajów, gwary, pieśni.

Cały obszar charakteryzują podobne uwarunkowania turystyczne, ochrony środowiska, przestrzenne i komunikacyjne, a także uwarunkowania prowadzenia działalności rolniczej i gospodarczej na obszarach NATURA 2000. Do tego dochodzą uwarunkowania społeczno-gospodarcze oraz te związane z przedsiębiorczością, dotyczące wskazanych grup defaworyzowanych w obszarze działania Stowarzyszenia Dolina Noteci. Diagnoza obszaru oparta na danych statystycznych oraz pozostałych, szeroko dostępnych informacjach, w znakomitej większości pokrywa się z wynikami konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze LSR. Problemy, które wynikają z analizy obszaru, są jednocześnie problemami społeczności lokalnej, która je zauważa i chce im przeciwdziałać. Można zatem wyodrębnić trzy zasadnicze problemy, które najbardziej doskwierają lokalnej społeczności:

- zanedbana działalność społeczno-gospodarcza oraz infrastruktura turystyczna i rekreacyjna;
  - wysokie bezrobocie na obszarze LGD, przy uwzględnieniu grup defaworyzowanych;
  - niewystarczająca aktywność mieszkańców spowodowana zanedbaną działalnością integracyjną.
- Cele strategii będą zatem wprost wynikały z zapotrzebowania na zmiany i z uchybień zaobserwowanych na terenie LGD.

11. LGD SWOT

Analiza SWOT jest najskuteczniejszym narzędziem badawczym w procesie identyfikacji atutów i słabych stron obszaru objętego LSR. Diagnozowanie za pomocą tej metody pozwala na ustalenie rozwiązań adekwatnych do specyfiki regionu. Czynnikami pozytywne i negatywne zestawiono w tabeli poniżej.

- Analizę SWOT sporządzono poprzez:
- diagnozę zasobów lokalnych oraz uwarunkowań gospodarczych, społecznych, środowiskowych i infrastrukturalnych;
- konsultacje społeczne, podczas których uczestnicy oceniali mocne i słabe strony, szanse oraz wymieniali zagrożenia występujące na obszarze LGD za pomocą formularzy ankietowych;
- metody badań eksperckich – GR wyłoniła potencjał obszaru oraz zagrożenia hamujące lub uniemożliwiające rozwoju regionu w wersji ostatecznej.

Tabela nr 5 Analiza SWOT

Analiza SWOT	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki poziom organizacji lokalnej • Wzrost liczby organizacji pozarządowych • Wzrost liczby grup sformalizowanych • Duży potencjał kapitału ludzkiego np. aktywnie działające chóry, zespoły folklorystyczne, orkiestry dęte, kluby sportowe, towarzystwa i inne • Duża liczba zabytków materialnych; przyrodniczych (glazy, narzutowe), historycznych (sakraha, zespoły 	<ul style="list-style-type: none"> • Spójność i jego kultura • Słaba współpracy między mieszkańcami gmin • Ograniczona oferta dla dzieci i młodzieży ze względu na dostępność i różnorodność • Migracja ludzi młodych (głównie do Anglii, Niemiec, Holandii i dużych miast) • Słaby wolontariat • Starzenie się społeczeństwa

<ul style="list-style-type: none"> dworsko i pałacowo-parkowe), kulturowych (m. in. kultura pałucka i olędzka) Bogactwo niematerialnego dziedzictwa kulturowego np duża ilość legend, podań i opowieści (zwłaszcza w Chodzieży) Imprezy cykliczne znane w regionie (np. Chodzkie Targi Jazdowe, Chodzkie Targi Gospodarcze, Szanochskie Dni Muzyki) Bogata historia i tradycja w tym kulturowanie tradycyjnych zawodów i umiejętności: kowalstwo, kowalstwo artystyczne, pszczelarstwo, stolarstwo, rzeźbiarstwo artystyczne, fryzjerstwo Liczne więzi partnerskie z UE zarówno gminy jak i powiatu Duży potencjał środowisk artystycznych np. Stacja Szamocin, Teatr Prawdziwy Rataje, Grupa Teatralna „Probowina” Lokalne i rozwijane tradycje związane z zagłębieniem ceramicznym (Porcelana Chodzka) Kultywowanie tradycji kulinarnej regionu Promocja sportu np. Motorowodne Mistrzostwa Polski, Triathlon, Bieg Grzywnalich, Puchar Pięciu Jezior Kultywowanie bogatych obrzędów ludowych 	<ul style="list-style-type: none"> Stabo rozwinięte agroturystyka i przedsiębiorczość oparta na produktach lokalnych Mala ilość miejsc pracy Bezrobocie wśród kobiet i ludzi młodych do 26, ale też po 55 roku życia oraz niepełnosprawnych Niska świadomość znaczenia profilaktyki zdrowotnej Zbyt małe wsparcie organizacji pozarządowych Niewystarczająca inicjatywa młodych ludzi Mala liczba imprez promujących obszar objęty LSR i zachowań proekologicznych Niewystarczające wsparcie osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia Ukryta twórczość artystyczna i kulinarna Niewielki udział mieszkańców w organizowanych imprezach kulturalnych Słaba identyfikacja mieszkańców napływowych z miejscem zamieszkania
<ul style="list-style-type: none"> Atrakcyjna położenie geograficzne np. Szwałczana Chodzka Ochrona prawna obszarów nadnoteckich (Natura 2000, Obszar Chronionego Krajobrazu) Wysokie walory krajobrazowe Niski poziom zanieczyszczenia środowiska (powietrze i gleba) Rozwinięte rolnictwo konwencjonalne, pomimo małej ilości gleb Spójność środowiska w Dolinie Noteci Korzystne warunki do rozwoju agroturystyki i usług turystycznych Atrakcyjność środowiska naturalnego cennego przyrodniczego Dobra gospodarność ludzi na obszarze 	<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczające wykorzystanie walorów przyrodniczych Przeważająca liczba gospodarstw konwencjonalnych nad ekologicznymi Wielofunkcyjność gospodarstw Malo zyczne gleby (V i VI klasa) Brak promocji turystyki opartej na lokalnych walorach środowiskowych Intensywne nawożenie pol Mala liczba gospodarstw wykorzystujących odnawialne źródła energii Słabe zagospodarowanie terenów wodnych Mala świadomość społeczeństwa na temat ochrony środowiska i segregacji odpadów Zbyt mała ilość zbiorników retencyjnych Brak wykorzystania wód opadowych
<ul style="list-style-type: none"> Firmy z długimi tradycjami np. Polska Fabryka Porcelany w Chodzieży Atrakcyjny obszar inwestycyjny wokół trasy K11 Duża liczba firm o wysokiej aktywności i mobilności, przede wszystkim w sektorze MSP Duże zainteresowanie środkami unijnymi Spójność terytorialna gmin objętych LSR Rozpoznawalność regionalnych firm na terenie LSR (Terrazo, Soforek) Duża atrakcyjność inwestycyjna wokół obszarów gminy Budzyń i zlokalizowane tam firm o skali światowej: Lumag, Kabat 	<ul style="list-style-type: none"> Przeważająca liczba mikro i małych przedsiębiorstw Niska dochodowość produkcji rolnej Niedostateczna promocja biznesu lokalnego Brak pieniędzy, brak płynności finansowej Niewielki poziom wykorzystania energii odnawialnej Niedostateczny rozwój instytucji obsługi biznesu Niewielka ilość dużych przedsiębiorstw Mala liczba produktów regionalnych Mala innowacyjność lokalnej gospodarki Wysokie ukryte bezrobocie Brak stref ekonomicznych
<ul style="list-style-type: none"> Infrastruktura Infrastruktura 	<ul style="list-style-type: none"> Niedostateczna infrastruktura turystyczna, reortralnego w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej Słaba jakość dróg lokalnych

<ul style="list-style-type: none"> Rozwinięta sieć handlowa Zadawalająca liczba placówek oświatowych Duża liczba obiektów sportowych, związanych z piłką nożną (zw. orlik) Bogate dziedzictwo historyczne liczne budynki pałacowe zwłaszcza w gminie wiejskiej Chodzież 	<ul style="list-style-type: none"> Niedostateczna jakość sieci energetycznej Zły stan obiektów sportowych Niedostateczna ilość obiektów agroturystycznych Niedostateczna baza noclegowa i gastronomiczna Niszczone obiekty zabytkowe Brak dostępu do Internetu szerokopasmowego
<p style="text-align: center;">Szanse</p> <ul style="list-style-type: none"> Wykorzystanie doświadczeń partnerów UE Zwiększenie migracji na tereny wiejskie Opielka senioralna jako nowy kierunek działalności usługowej Zwiększenie udziału mieszkańców w inicjatywach oddolnych Zwiększanie świadomości ekologicznej wśród społecznośc lokalnej Utrzymanie zewnętrznej opinii o gospodarności i rzetelności Możliwość nauki na odległość Wzrost świadomości społecznej Zmiana modelu spędzania wolnego czasu spowoduje zwiększenie popytu na lokalne wydarzenia Napływ nowych mieszkańców skuszonej pięknem przyrody nadnoteckich terenów 	<p style="text-align: center;">Społeczństwo i jego kultura</p> <ul style="list-style-type: none"> Postępujące starzenie społeczeństwa w wyniku zmian demograficznych oraz w wyniku napływu osób starszych Ubogonie społeczeństwa Ucieczka młodych do dużych miast i poza granice kraju Spadek integracji międzypokoleniowej Brak zaangażowania młodych w lokalne inicjatywy Zmniejszające się poczucie tożsamości lokalnej Brak aktywizacji osób starszych Upolitycznienie działań społecznych
<p style="text-align: center;">Środowisko</p> <ul style="list-style-type: none"> Lokalne i regionalne inwestycje w infrastrukturę wodno-ściekową spowodują poprawę czystości Większa świadomość osób przybywających na teren LGD pod kątem ochrony środowiska i zachowań proekologicznych 	<p style="text-align: center;">Powodzie na terenach nadnoteckich</p> <ul style="list-style-type: none"> Degradacja środowiska prowadząca do zanieczyszczenia wód i powietrza Niekorzystne zmiany klimatyczne
<p style="text-align: center;">Gospodarka</p> <ul style="list-style-type: none"> Nowi inwestorzy spoza terenu działania LGD Zapotrzebowanie na zdrową żywność Rozwój ekologicznego handlu Moda na zdrowy styl życia i zdrowy wypoczynek Skuteczne wsparcie doradcze i finansowe Tworzenie nowych przedsiębiorstw szansą na innowacyjność regionu Popyt na produkty ekologiczne Ewolucyjne gospodarstw konwencjonalnych w ekologiczne Trend „moda na wieś” Rozsnący popyt na usługi turystyczne i agroturystyczne Wzrost zainteresowania turystyką miszową np. turystyka ornitologiczna, poznawcza, kulinarna Odformalizowanie procedur umożliwiających sprzedaż produktów lokalnych 	<p style="text-align: center;">Kryzys finansowy</p> <ul style="list-style-type: none"> Niestabilność przepisów krajowych Napływ zagranicznych koncernów Tania żywność z innych państw Kłeski żywiołowe Niekorzystne zmiany polityki unijnej dla Polski Kryzys finansowy Likwidacja dużych lokalnych zakładów pracy
<p style="text-align: center;">Infrastruktura</p> <ul style="list-style-type: none"> Dostępność środków unijnych na infrastrukturę Wzrost zapotrzebowania na usługi Rozwój szerokopasmowego Internetu 	<p style="text-align: center;">Niekorzystne przepisy krajowe</p> <ul style="list-style-type: none"> Duża konkurencja w pozyskiwaniu środków Kłeski żywiołowe Kryzys powodujący ograniczenie finansowania

Analiza czynników pozytywnych i negatywnych na obszarze LGD pozwala na sformułowanie kierunków rozwoju. Strategia wykorzystuje szanse w taki sposób, aby wykazać tendencje lub eliminację zagrożeń w określonym obszarze LSR. Spójność terytorialna, społeczna i gospodarcza ułatwia wspólne podejmowanie przedsięwzięć, prowadzących do rozwoju całego regionu. Kierunki rozwoju nastawiane są na:

1. rozszerzenie działalności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki – pełne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, za pomocą utworzenia lub rozszerzenia bazy noclegowo-gastro-nomicznej. Udobnienie walorów regionu wymaga stworzenia lub rozbudowy infrastruktury turystycznej oraz okolicy. Moda „na wies” oraz zdrowy styl życia pozwoliła na rozwój przedsiębiorczości okolicy, zaspokajającej potrzeby lokalnej społeczności. Bliskość aglomeracji i potrzeba wypoczynku przyczyniła się do wzrostu zapotrzebowania na agroturystykę, co wymaga z kolei zwiększenia działalności tego typu;
2. poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy – powstawanie nowych przedsiębiorstw lub pomoc w rozwijaniu już istniejących pozwoli na wzrost liczby zatrudnionych, w tym kobiet, osób po 55. roku życia, osób młodych do 26. roku życia oraz niepełnosprawnych mieszkańców, jak również wprowadzanie innowacyjnych technologii i rozwiązań przy uwzględnieniu zachowań proekologicznych. Angażowanie ludzi we wspólnotę nie przyniesie szereg korzyści, osoby, które dotychczas były postrzegane jako problem, zyskują mocniejszą pozycję, a ich doświadczenie może w przyszłości przynieść rozwiązania dostosowane do potrzeb i możliwości;
3. poprawa jakości życia i stworzenie harmonijnego rozwoju lokalnej społeczności – promocja obszaru objętego LSR pozwoli na integrowanie społeczności regionu i wzmocnienie tożsamości kulturowej. Stworzenie oferty promocyjnej i integracyjnej pozwoli nie tylko na poprawę jakości życia mieszkańców, ale także na wzmocnienie kapitału społecznego.

Wybrany model strategicznego rozwoju jest spójny z opisem obszaru i adekwatny zarówno do jego specyfiki, jak i przeprowadzonej analizy SWOT. Pozwala wykorzystać atuty obszaru i szanse dla jego dalszego rozwoju, a tym samym redukuje występujące w nim słabości i zagrożenia. W celu precyzyjnego przygotowania analizy, udział w pracach na równych zasadach wnieśli przedstawiciele wszystkich sektorów, co pozwoliło na szerokie określenie czynników występujących na terenie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Rekomendacje, uwagi oraz opinie mieszkańców otrzymane w trakcie konsultacji zostały uwzględnione i dały podstawę sformułowania celów ogólnych i szczegółowych oraz przedsięwzięć i lokalnych kryteriów wyborów operacyjnych.

Tabela nr 6 Odniesienie analizy SWOT do diagnozy obszaru

Mocne strony	Odniesienia do diagnozy (numer rozdziału)	Słabe strony	Odniesienia do diagnozy (numer rozdziału)
Wysoki poziom tożsamości lokalnej	Różnorodność wydarzeń historycznych, sportowych, promocyjnych, muzycznych i gospodarczych (R. 3.3.)	Słaba współpraca między mieszkańcami gmin (R.3.3.)	Potrzeba integracji (R.3.3.)
Wzrost liczby organizacji pozarządowych	Zwiększenie liczby aktywnych obywateli (R. 3.3.)	Ograniczona oferta dla dzieci i młodzieży ze względu na dostępność i różnorodność	Infrastruktura sportowo-rekreacyjna (R.3.3.)
Wzrost liczby grup sformalizowanych	Potrzeba integracji i aktywności (R. 3.3.)	Migracja ludzi młodych (głównie do Anglii, Niemiec, Holandii i dużych miast)	Wskaźnik migracji (R.3.3.)
Duży potencjał kapitału ludzkiego	Aktywnie działające chóry, zespoły folklorystyczne, orkiestry dęte, kluby sportowe, towarzystwa i inne (R.3.1.)	Słaby wolontariat	Organizacje pozarządowe (R.3.3.)
Duża liczba zabytków materialnych, przyrodniczych, historycznych, kulturowych	Glazy narzutowe; zespoły dworsko i pałacowo-parkowe (R. 3.2.); kultura palucka i ołędzka (R. 3.1.), sakralia (R. 3.1. i R. 3.7.)	Starzenie się społeczeństwa	Struktura mieszkańców LGD do wieku produkcyjnego (R. 3.3.)

Bogactwo niematerialnego dziedzictwa kulturowego	„Juzo ilość legend, podań i opowieści (R. 3.1.)	Słabo rozwinięta agroturystyka i przedsiębiorczość oparta na produktach lokalnych	„Szara strefa” produkcji lokalnej (R.3.7.)
Imprezy cykliczne znane w regionie	Chodzieskie Warsztaty Jazdowe, Chodzieskie Targi Góspodarze, Szamocińskie Dni Muzyki (R. 3.1.)	Mala ilość miejsc pracy	Stopa bezrobocia (R.3.5.)
Bogata historia i tradycja w tym kulturowanie tradycyjnych zawodów i umiejętności,	Kowalstwo, kowalstwo artystyczne, pszczelarstwo, stolarstwo, rzeźbiarstwo artystyczne, fryzzeria (R. 3.6.)	Bezrobocie wśród kobiet i ludzi młodych do 26, ale też po 55 roku życia oraz niepełnosprawnych	Struktura zarejestrowanych bezrobotnych (R.3.5.)
Duży potencjał środowisk artystycznych	Stacja Szamocin, Teatr Przewodni Rataje, Grupa Teatralna „Próbownia” (R. 1.4.)	Niska świadomość znaczenia profilaktyki zdrowotnej	Osoby w wieku 55+ (R.3.4.)
Lokalne i rozwijane tradycje związane z zagłębiem ceramicznym	Porcelana Chodzieska	Zbyt małe wsparcie organizacji pozarządowych	Organizacje pozarządowe (R.3.3.)
Kultywowanie tradycji kulinarnych regionu	Szamocińskie targi (R.3.1.)	Niewystarczająca inicjatywa młodych ludzi	Organizacje pozarządowe (R.3.3.)
Promocja sportu	Motorowodne Mistrzostwa Polski, Triathlon, Bieg Grzymlitów, Puchar Pięciu Jezior (R. 3.3.)	Mala liczba imprez promujących obszar objęty LSR i zachowań proekologicznych	Ochrona prawna środowiska regionu (R.3.8.)
Kultywowanie bogatych obyczajów ludowych	Wieloletnie tradycje (R.3.1.)	Niewystarczające wsparcie osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia	Osoby niepełnosprawne (R.3.4.)
Atrakcyjne położenie geograficzne	Szwajcaria Chodzieska (R.3.2.)	Ukryta twórczość artystyczna i kulinarna	„Szara strefa” produkcji lokalnej (R.3.7.)
Ochrona prawna obszarów nadnoteckich	Natura 2000, Obszar Chronionego Krajobrazu (R.3.2.)	Niewielki udział mieszkańców w organizowanych imprezach kulturalnych	Organizacja imprez (R.3.3.)
Wysokie walory krajobrazowe	Zalety Doliny Noteci (R. 3.2.)	Słaba identyfikacja mieszkańców napływowych z miejscem zamieszkania	Organizacja imprez (R.3.3.)
Niski poziom zamieszczczenia środowiska (powietrze i gleba)	Natura 2000, Obszar Chronionego Krajobrazu (R.3.2.)	Przeważająca liczba gospodarstw konwencjonalnych nad ekologicznymi	Udział użytkowników rolnych w strukturze użytkowania gruntów (R.3.2.)
Rozwinięte rolnictwo konwencjonalne, pomimo małego udziału gruntów ornych	Udział gruntów ornych (R.3.7.)	Wielofunkcyjność gospodarstw	Charakterystyka gospodarstw rolnych (R.3.7.)
Spójność środowiska w Dołynie Noteci	Predyspozycje wpisania obszaru na listę światowego dziedzictwa natury UNESCO (R. 3.8.)	Mato żyzne gleby (V i VI klasa)	Charakterystyka gospodarstw rolnych (R.3.8.)
Korzystne warunki do rozwoju agroturystyki i usług turystycznych	Trendy kierunku rozwoju turystyki (R.3.8.)	Brak promocji turystyki opartej na lokalnych walorach środowiskowych	Znaczenie turystyki (R.3.8.)

Atrakcyjność środowiska naturalnego cennego przyrodniczego	Natura 2000, Obszar Chronione Krajobrazu (R.3.2.)	Intensywne nawożenie - pol	Jakość przestrzeni rolniczej (R.3.8.)
Dobra gospodarność ludzi na obszarze	Liczba małych przedsiębiorstw na obszarze (R.3.7)	Mała liczba gospodarstw wykorzystujących odnawialne źródła energii	Wykorzystanie instalacji (R.3.3.)
Firmy z długimi tradycjami	Polska Fabryka Porcelany w Chodzieży (R.3.1.)	Słabe zagospodarowanie terenów wodnych	Charakterystyka gruntów (R.3.2.)
Atrakcyjny obszar inwestycyjny wokół trasy K11	Obszar przemysłowy w okolicach Budzyna (R.3.2.)	Mała świadomość społeczeństwa na temat ochrony środowiska i segregacji odpadów	Przedszytcie wpisanie obszaru na listę światowego dziedzictwa natury UNESCO (R.3.8.)
Duża liczba firm o wysokiej aktywności i mobilności, przede wszystkim w sektorze MŚP	Podmioty gospodarze ze względu na wielkość i rozwój na obszarze LSR (R.3.7.)	Przeważająca liczba mikro i małych przedsiębiorstw	Podmioty gospodarze ze względu na wielkość i rozwój na obszarze LSR (R.3.7.)
Duże zainteresowanie środkami unijnymi	Zainteresowanie społeczności lokalnej zakładaniem działalności (R.3.7.)	Niska dochodowość produkcji rolnej	Charakterystyka gospodarstw rolnych (R.3.7.)
Spójność terytorialna gmin objętych LSR	Mapa objazdowa spójność geograficzną (R.1.2.)	Niedostateczna promocja biznesu lokalnego	Zainteresowanie społeczeństwa lokalnej działalnością (R.3.7.)
Rozpoznawalność regionalnych firm na terenie LSR	Terazzo, Soforek (R.3.7.)	Brak pieniędzy, brak płynności finansowej	Opis rodzajów podmiotów gospodarczych (R.3.7.)
Duża atrakcyjność inwestycyjna wokół obszarów gminy Budzyn	Zlokalizowane firmy o skali światowej: Lumag, Kabat (R.3.2.)	Niedostateczny rozwój instytucji obsługi biznesu	Opis rodzajów podmiotów gospodarczych (R.3.7.)
Duża aktywność inwestycyjna jednostek samorządu terytorialnego w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej	Odsetek dostępu do instalacji (R.3.3.)	Niewielka ilość dużych przedsiębiorstw	Opis rodzajów podmiotów gospodarczych (R.3.7.)
Zadawalająca liczba placówek oświatowych	Infrastruktura oświatowa (R.3.3.)	Mała liczba produktów regionalnych	Produkcja lokalna (R.3.7.)
Duża liczba obiektów sportowych, związanych z piłką nożną	Infrastruktura sportowa – orliki (R.3.3.)	Mała innowacyjność lokalnej gospodarki	Utrzymanie działalności gospodarczej (R.3.7.)
Bogate dziedzictwo historyczne liczne budynki pałacowe zwłaszcza w gminie wiejskiej Chodzież	Historyczne układy urbanistyczne (R.3.1.)	Wysokie ukryte bezrobocie	Charakter bezrobocia (R.3.5.)
		Niedostateczna infrastruktura turystyczna, rekreacyjno-sportowa i sporto-kulturalna	Infrastruktura sportowo-rekreacyjna (R.3.3.)

		Słaba jakość drog lokalnych	Dostępność komunikacyjna (R.3.2.)
		Niedostateczna jakość sieci energetycznej	Charakterystyka instalacji (R.3.3.)
		Zły stan obiektów sportowych	Infrastruktura sportowa (R.3.3.)
		Niedostateczna ilość obiektów agrouryściwych	Rodzaje obiektów turystycznych (R.3.8.)
		Niedostateczna baza noclegowa i gastronomiczna	Rodzaje obiektów turystycznych (R.3.8.)
		Niszczące obiekty zabrytkowe	Charakter miejscowych zasobów (R.3.2.)
		Brak dostępu do Internetu szerokopasmowego	Osoby niepełnosprawne (R.3.4.)
Szanse	Odmiesienia do diagnozy (numer rozdziału)	Zagrozenia	Odmiesienia do diagnozy (numer rozdziału)
Zwiększenie migracji na tereny wiejskie	Wykres nr 1 (R.3.3.)	Postępujące starzenie społeczeństwa w wyniku zmian demograficznych oraz w wyniku napływu osób starszych	Struktura mieszkańców (R.3.3.)
Opieka senioralna jako nowy kierunek działalności usługowej	Usługi dla osób starszych (R.3.7.)	Ubożenie społeczeństwa	Charakter wykluczeni społecznych (R.3.6.)
Zwiększenie udziału mieszkańców w inicjatywach oddolnych	Organizacje pozarządowe (R.3.3.)	Ucieczka młodych do dużych miast i poza granice kraju	Migracje (R.3.3.)
Zwiększanie świadomości ekologicznej wśród społeczeństwa lokalnej	Natura 2000, Obszar Chronione Krajobrazu (R.3.2.)	Spadek integracji międzypokoleniowej	Charakter wykluczeń społecznych (R.3.6.)
Utrzymanie zewnętrznej opinii o gospodarności i rzetelności	Lokalne podmioty gospodarcze (R.3.7.)	Brak zaangażowania młodych w lokalne inicjatywy	Organizacje pozarządowe (R.3.3.)
Możliwość nauki na odległość	Stan edukacji (R.3.3.)	Zmniejszające się poczucie tożsamości lokalnej	Sektor społeczny (R.3.3.)
Wzrost świadomości społecznej	Działania sektora społecznego (R.3.3.)	Brak aktywizacji osób starszych	Osoby w wieku 55+ (R.3.4.)
Zmiana modelu spędzania wolnego czasu	Popry na lokalne wydarzenia (R.3.3.)	Powodzie na terenach nadmorskich	Charakterystyka gruntów (R.3.2.)
Napływ nowych mieszkańców skuszonych pięknem przyrody nadmorskich terenów	Migracje na tereny wiejskie (R.3.3.)	Degradacja środowiska prowadząca do zanieczyszczenia wód i powietrza	Charakterystyka środowiska (R.3.2.)
Lokalne i regionalne inwestycje w infrastrukturę wodno-ściekową spowodują poprawę czystości	Odsetek dostępu do instalacji (R.3.3.)	Niekorzystne zmiany klimatyczne	Charakterystyka środowiska (R.3.2.)

wskaznik rezultatu, a do ka. „o z przedsięwzięć przypisano wskaźnik produktu – proces ten w szczególności obrazuje tabela nr 8. W Planie działania i w podrozdziale 5.3. wskazano, które ze wskaźników i w jakim stopniu osiągnięte będą za pomocą PROW. W podrozdziale 5.1. opisano bieżący sposób monitorowania i dokumentowania realizacji wskaźników. Które z wniosków mieszkanicy na konsultacjach uznali za strategiczne i zostały priorytetowo uwzględnione, a później odwołane na cele i przedsięwzięcia, opisuje szczegółowo podrozdział 5.2. W tym też podrozdziale zamieszczono wybór celów i przedsięwzięć w odniesieniu do diagnozy problemów, grup docelowych i obszarów interwencji. Adekwatność kryteriów do diagnozy oraz stopień, w jakim kryteria przyczyniają się do osiągnięcia celów i wskaźników, opisano w rozdziale VI niniejszej strategii. Uwzględniono wskaźniki pochodzące ze źródeł statystyki publicznej. Są one zastosowane w kontekście większości strategii, a szczególnie podkreślone w Rozdziale III.

5.1. Wskazniki – Źródła danych do pomiaru, sposoby i częstotliwość pomiaru i uaktualnienia, stan początkowy i sposób uaktualnienia, stany docelowe wraz ze sposobem ich ustalenia

Wskaźniki będą dokumentowane przez biuro LGD na bieżąco, z chwilą pojawienia się ich bądź w sposób określony w tabeli (np. sprawozdania). W celu uaktualnienia stopnia realizacji wskaźników, biuro LGD dokonywać będzie ich okresowych zestawień. Dokumentacja dotycząca wskaźników będzie prowadzona elektronicznie oraz papierowo. LSR nie wyodrębni wskaźników kluczowych. W toku dyskusji na warsztatach poświęconych tworzeniu LSR, w oparciu o wiedzę i doświadczenie uczestników oraz dane zebrane w trakcie konsultacji społecznych, sformułowano wskaźniki, które uznano za jednakowo ważne ze względu na charakter obszaru LGD. Tylko zrównoważona realizacja ich wszystkich może zapewnić prawidłowy i oczekiwany rozwój obszaru LGD zarówno w zakresie społecznym, jak i gospodarczym.

W tabelach podano wartość początkową wskaźników produktu według stanu na rok 2015. Datę tę uznano za punkt początkowy pomiarów ze względu na to, iż rok 2015 bezpośrednio poprzedza rok planowanego uruchomienia środków za PROW. Dla przejrzystości pomiarów przyjęto wartość wskaźników początkowych jako zero. Wskaźniki mają osiągnąć planowaną wartość (stan docelowy) w roku 2023. Przyjęto tę datę, ponieważ wówczas powinno nastąpić ostateczne rozliczenie wskaźników, a co za tym idzie – budżetu LSR. Źródłem finansowania przewidzianych w LSR operacji będą środki pochodzące z PROW oraz wkład własny wnioskodawców, w wielkości zależnej od rodzaju operacji.

Ogólnie ujmując, dla projektów złożonych w ramach konkursów, ostatecznym źródłem informacji o osiągniętych wskaźnikach produktu będą sprawozdania z realizacji operacji załączone do wniosków o płatność – informacje te będą pozyskiwane kwartalnie od Zarządu Województwa Wielkopolskiego. Wskaźniki produktu dla aktywizacji, projektów współpracy i projektów grantowych obliczane będą na podstawie danych własnych. Wcześniej jednak, w celu zapobiegnięcia przekroczenia założeń wskaźników produktu, zliczać się będzie wskaźniki już na etapie wniosków o przyznanie pomocy. Dane historyczne LGD każą mieć na uwadze, iż osiągnięcie wskaźnika produktu na podstawie zawartych umów w żaden sposób nie gwarantuje sukcesu na koniec wdrażania, dlatego – o ile to możliwe – należy przyjąć do realizacji większą liczbę wniosków realizujących dany wskaźnik, gdyż najczęściej część z nich nie jest ostatecznie realizowana, co może negatywnie wpłynąć na ocenę pośrednią bądź końcową przez organ nadzoru. Chcąc realizować wskaźniki w sposób niebudzący zastrzeżeń, tak jak miało to miejsce w poprzedniej perspektywie finansowej, powinno uruchomić się już na samym początku dużą ilość środków finansowych, co pozwoli w fazie międzyokresowej naborów przeprowadzić ewaluację i wskazać obszary natychmiastowej interwencji, bądź zmiany taktyki, kryteriów, innych czynników mających wpływ na realizację strategii Stowarzyszenia.

Czy wskaźnik nie uległ pomniejszeniu, sprawdzać się będzie na etapie umów o przyznanie pomocy – informacja ta również pozyskiwana będzie kwartalnie od Zarządu Województwa Wielkopolskiego. Zakłada się, że w trakcie weryfikacji wniosków, realizacji umów i rozliczania operacji, wskaźniki produktu będą mogły się zwałniać wraz ze środkami finansowymi. Na poziomie wskaźnika rezultatu, dla operacji złożonych w konkursach oraz realizowanych grantach, źródłem informacji będą wyłącznie przedkładane do LGD ankiety monitorujące, składane dla zakończonych operacji, zatem tu nie zakłada się zwałniania wskaźników. Wskaźniki rezultatu dla projektów współpracy i aktywizacji uzyskiwane będą na podstawie własnych danych. Źródłem informacji o osiągnięciu wskaźnika oddziaływania będzie ewaluacja, która zakłada ankietę na temat zadowolenia mieszkańców z życia na obszarze LGD i porównania danych z danymi z 2015 r. Pomiar dokonywany będzie kwartalnie dla wskaźników produktu, a dopiero w 2023 dla wskaźników oddziaływania, po zakończeniu ewaluacji. Przy obliczaniu wskaźnika produktu zakłada się, że jedna operacja może osiągnąć więcej niż jeden wskaźnik produktu, dlatego w LSR nie wydzieleno odrębnej kwoty dla przedsięwzięć z celu drugiego. Wprowadzenie nowych technologii i rozwiązań, które dotyczą innowacyjności, ochrony środowiska i podnoszenia świadomości ekologicznej. Z kolei na wysokość wskaźnika rezultatu wpłynie termin realizacji operacji i liczba okresów sprawozdawczych – liczba złożonych ankiet monitorujących, gdyż liczbę użytkowników obrazujących zmianę będzie się sumować. Jedynie wskaźnik oddziaływania ma charakter dynamiczny i dotyczy wzrostu procentowego.

Większa świadomość osób przybywających na teren LGD pod kątem ochrony środowiska i zachowań pro-ekologicznych	Propozycje wpisania obszaru na listę światowego dziedzictwa natury UNESCO (R.3.8.)	Niestabilność przepis. krajowych	Charakter przedsięwzięcia (R.3.7.)
Nowi inwestorzy spoza terenu działania LGD	Zlokalizowane firm o skali światowej - Lumag, Kabat, Dongjin Electronics (R.3.2.)	Napływy zagranicznych koncernów	Rozwój podmiotów gospodarczych (R.3.7.)
Zapotrzebowanie na zdrową żywność	Moda na „Folk” (R.3.8.)	Tania żywność z innych państw	Rozwój podmiotów gospodarczych (R.3.7.)
Rozwój ekologicznego handlu	Szamocińskie targi (R.3.1.)	Niekorzystne zmiany polityki unijnej dla Polski	Charakter przedsięwzięcia (R.3.7.)
Moda na zdrowy styl życia i zdrowy wypoczynek	Moda na „Folk” (R.3.8.)	Likwidacja dużych lokalnych zakładów pracy	Masowe zwolnienia (R.3.5.)
Skuteczne wsparcie doradcze i finansowe	Rozwój małych przedsiębiorstw (R.3.7.)	Niekorzystne przepisy krajowe	Charakter przedsięwzięcia (R.3.7.)
Tworzenie nowych przedsiębiorstw szansą na innowacyjność regionu	Struktura przedsiębiorczości (R.3.7.)	Kryzys powodujący ograniczenie finansowania	Opis rodzajów podmiotów gospodarczych (R.3.7.)
Popyt na produkty ekologiczne	Moda na „Folk” (R.3.8.)		
Ewolucja gospodarstw konwencjonalnych w ekologiczne	Trendy rozwoju turystyki (R.3.8.) i rolnictwa (R.3.7.)		
Trend „moda na wies”	Trendy rozwoju turystyki (R.3.8.) i rolnictwa (R.3.7.)		
Rosnący popyt na usługi turystyczne i agroturystyczne	Walory przyrodnicze (R.3.2.)		
Wzrost zainteresowania turystyką niszową np. turystyka ornitologiczna, poznawcza, kulinarna	Trend rozwoju turystyki (R.3.8.)		
Dostępność środków unijnych na infrastrukturę	PROW 2007-2013 (R.1.3.)		
Wzrost zapotrzebowania na usługi	Struktura podmiotów gospodarczych (R.3.7.)		
Rozwój szerokopasmowego Internetu	Wskaźnik edukacji (R.3.3.)		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych

Niniejsza LSR przewiduje trzy cele ogólne. Tabela nr 7 przedstawia osobno każdy z nich, przypisano im cele szczegółowe oraz przedsięwzięcia, a także adekwatne wskaźniki oddziaływania, rezultatu i produktu. W tabelach przedstawiono również źródła danych, na podstawie których dokonywane będą pomiary wskaźników, oraz tam, gdzie to możliwe – sposób ich pomiaru, jak również termin osiągnięcia wartości docelowych i ich wartość bazową. Wartości docelowe wskaźników, jakie mają zostać osiągnięte dzięki realizacji LSR, zostały określone proporcjonalnie do planowanej wielkości wsparcia ze środków PROW. Zależności te przedstawia załącznik do LSR: Plan działania. Cele i przedsięwzięcia są bezpośrednio powiązane z diagnozą, każdy z celów szczegółowych ma określony

Cel ogólny pierwszy: Rozszerzenie zrównoważonej działalności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki i ochrony zasobów. W procesie konsultacji społeczności lokalnej oraz analizy zgrupowanego materiału przez Grupę Roboczą zidentyfikowano problemy, które doprowadziły do sformułowania pierwszego celu ogólnego. Podzielono go na trzy cele szczegółowe, odpowiadające charakterowi poszczególnych problemów: **Rozwój infrastruktury turystycznej, Promocja turystyczna obszaru oraz Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zniszczeniom klimatu.**

Cel ogólny pierwszy. U podłoża sformułowania takiego celu leży szereg problemów dotyczących turystyki. Jest to niewielka ilość usług turystycznych, w tym noclegowych, gastronomicznych i zagospodarowania czasu wolnego, słabe oznakowanie atrakcji turystycznych lub ich brak, braki w infrastrukturze turystycznej, która atrakcyjni pobyt turystów oraz słaba promocja turystyczna. Zasobami, które rękują (zgodnie z diagnozą i analizą SWOT), iż możliwy jest rozwój turystyki na obszarze są: walory naturalne, atrakcje turystyczne, dobry stan środowiska naturalnego, dobre komunikowanie terenu poprzez drogę krajową K11, bliskie położenie aglomeracji poznańskiej (zaledwie 60 km). Działaniami odzwierciedlającymi potrzeby, które przy realizacji poszczególnych projektów powzwią poprawić ruch turystyczny na obszarze, są: dostosowanie usług turystycznych do potrzeb różnych grup turystów oraz zwiększenie zainteresowania atrakcjami poprzez większą liczbę obiektów infrastruktury turystycznej, poprawę oznakowania atrakcji turystycznych i kompleksowe działania promocyjne. W celu zręczniejszego skierowania środków finansowych na rozwój turystyki, konieczne będzie wyłonienie przy pomocy kryteriów wyboru odpowiednich projektów. Tylko takie podejście pozwoli w pełni uwzględnić wnioski z konsultacji społecznych opisane powyżej. Waznym dla mieszkańców w kontekście rozwoju turystyki i promocji stało się zagrożenie dotyczące ochrony środowiska, które w dużym stopniu warunkuje sens wszelkich działań dla tego celu. Dlatego wskazano, iż rolą LGD będzie edukacja w ramach tego celu, a tworzenie ku temu lepszych rozwiązań to zadanie osób, które będą starały się o środki z celu drugiego dotyczącego przedsiębiorczości (wskaźnik produktu 2.1.2). LGD po przeprowadzeniu analiz i zebraniu odpowiednich informacji będzie promowała działania, które w bezpośredni sposób mogą przyczynić się do ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu. Niezwykle trudno jest wpłynąć na społeczność lokalną w tej kwestii, jednakże Słownictwo, patrząc przez siedmioletni pryzmat czasowy, uważa, iż skuteczna i ciągła promocja powinna wywarć pozytywny wpływ.

Cel ogólny drugi: Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy. W procesie konsultacji społecznych oraz analizy przez Grupę Roboczą zgrupowanego materiału zidentyfikowano problemy, które doprowadziły do sformułowania drugiego celu ogólnego. Przygotowywano do lokalnego, szczegółowego, odpowiadającego charakterowi poszczególnych problemów. **Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości**

Cel ogólny drugi. Konsultacje społeczne oraz prace Grupy Roboczej wskazały, że na obszarze LGD istnieje problem braku odpowiedniej aktywności gospodarczej mieszkańców, odpowiadającej potrzebom rynku. Dotyczy to zarówno zbyt małej liczby nowo tworzonych przedsiębiorstw, a także braku innowacyjności i ekspansywności już działających firm. Bezrobocie na obszarze LGD jest wyższe niż wskaźnik dla województwa i wynosi, zgodnie z diagnozą, 10,1%. Część mieszkańców pracuje w mieście, korzysta z tamtejszych usług i oferty handlowej, zaspokaja potrzeby w zakresie edukacji, opieki zdrowotnej, kultury, sztuki i sportu. Wiele z tych potrzeb mogłoby być zaspokajanych na miejscu, lokalnie, z korzyścią zarówno dla mieszkańców, jak i miejscowych przedsiębiorców. Chodzi o takie dziedziny jak handel, usługi, przemysł czy potrzeby spędzania czasu wolnego. Gospodarczy potencjał obszaru i jego mieszkańców nie jest w pełni wykorzystywany. Głównymi potencjalnymi ledziami u podstaw takiego podejścia są aktywni, ambizni i przedsiębiorczy mieszkańcy oraz liczne surowce i produkty lokalne. Problemami wskazującymi sposób sformułowania tej części struktury celów i przedsięwzięć są także: zbyt słabe wykorzystanie lokalnych zasobów, ale głównie wysokie bezrobocie i niskie zarobki. Zmiana wywołana interwencją nie zniweluje problemów zupełnie, ale z pewnością wpłynie korzystnie na przedsiębiorczość, zwiększy wykorzystanie lokalnych surowców i produktów poprzez ich pozyskiwanie i przetwarzanie w celach dalszego zbytu, co odpowiada na potrzeby mieszkańców. Rozwój przedsiębiorczości ma za zadanie stworzyć jak najwięcej miejsc pracy. Kwestie te będą przemiatowane za pomocą kryteriów wyboru. Również siła związania projektu z zasobami lokalnymi będzie oceniana przez dobre kryterium wyboru. W konsekwencji działania te mają podnieść zbyt dół powalający z perspektywy czy przewożenia zasobów lokalnych pośród osób zamieszkanych na obszarze LGD. Takie podejście uwzględnia wnioski z konsultacji społecznych, zarówno w kontekście potrzeb i problemów, jak i zasobów i potencjału. Kolejnym ważnym problemem są osoby z grup defaworyzowanych, które pozostają w dużej części poza rynkiem pracy. Duża rola LGD leży w procesie aktywizacji tych grup oraz pomocy w pozyskiwaniu środków umożliwiających na działania. Drugi cel ogólny, a w jego ramach jeden cel szczegółowy, został sformułowany na podstawie zdefiniowanych wyżej problemów. Przedsięwzięcia i dostosowane kryteria przewidziane w LSR (w szczególności 2.1.1 i 2.1.2) powinny przyczynić się do realizacji tych celów, co wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców, a lokalnym przedsiębiorcom da szansę na wzrost ich dochodów.

Cel ogólny trzeci: Poprawienie jakości życia i stwarzanie warunków do dalszego harmonijnego rozwoju lokalnej społeczności. W procesie konsultacji społecznych oraz analizy przez Grupę Roboczą zgrupowanego materiału zidentyfikowano problemy, które doprowadziły do sformułowania trzeciego celu ogólnego. Podzielono go na dwa cele szczegółowe, odpowiadające charakterowi poszczególnych problemów: **Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej oraz Wzmocnienie kapitału społecznego**

Cel ogólny trzeci dotyczy niskiego poziomu aktywności społecznej mieszkańców oraz braku infrastrukturalnych w zakresie obiektów służących integracji (swietnie, miejsc spotkań, obiektów rekreacyjnych itp.) oraz nieterminowego ich rozlokowania na obszarze LGD. Istnieją miejscowości, gdzie takich obiektów nie ma lub ich standard jest bardzo niski. Jest to często przyczyną słabej aktywności i niskiego poziomu integracji społecznej, gdyż mieszkańcy nie mają dostępu do miejsc, gdzie mogliby się spotykać, dzielić pomysłami i wspólnie je realizować. Przeważone zjawiska są często nieatrakcyjne i przyciągają niewiele osób, a samo zaplecze nie jest odpowiednio wyposażone. Często zgłaszanym problemem jest także niska świadomość możliwości wykorzystania istniejących zasobów (lokalni) i potencjału ludzkiego na danym terenie. Realizacja przedsięwzięć zapropomowanych w LSR (w szczególności 3.1.1 i 3.2.3) przyczyni się do zniwelowania istniejących problemów poprzez zwiększenie liczby i poprawę jakości obiektów infrastruktury lokalnej. Efektem będzie wzmocnienie więzi społecznych i wzrost identyfikacji mieszkańców z miejscem zamieszkania. Zdrowotny rozwój dotyczy w szczególności miejscowości małych, innych niż gminne i oddalonych od miejscowości gminnych, w których problemy leżące u podstaw sformułowania obszaru interwencji są jeszcze bardziej nasilone. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju zapewni testy kryteriów wyboru. Za skutecznym się ku takim zapisom celów przemawia również potencjał społeczności mieszkających w miejscowościach. Zmiany odpowiedzą na potrzeby mieszkańców, a tym samym wpłyną na poprawę warunków życia na obszarze.

Uzasadnienie wyboru grup docelowych i obszarów interwencji:

- Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości: osoby fizyczne, w tym osoby z grup defaworyzowanych, chcące podjąć działalność gospodarczą – mają umiejętności, często również doświadczenie, brak im finansów na start, przedsiębiorcy chcący rozwinąć działalność gospodarczą – mają umiejętności i doświadczenie, dobrze radzą sobie na rynku i chcą inwestować, tworząc miejsca pracy, lub potrzebują podnieść poziom świadczonych usług, aby utrzymać zatrudnienie.
  - Budowa i przebudowa obiektów infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej, turystycznej. IST – posiadają doświadczenie i potencjał finansowy do realizacji dużych zadań, dysponują nieruchomościami i poprzez sołtysów znają potrzeby mieszkańców; NGO z celami statutowymi: rekreacja, kultura fizyczna i sport – zrzeszają mieszkańców zaangażowanych w sport i rekreację, mają doświadczenie w realizacji pomniejszych projektów, najlepiej znają lokalne potrzeby.
  - Wzmocnienie kapitału społecznego: NGO z celami statutowymi: wspieranie inicjatyw społecznych, aktywizacja społeczna i rozwój lokalny – zrzeszają mieszkańców aktywnych, lokalnych liderów, pozytywnie oddziałują na rozwój lokalny, mają szereg pomysłów oraz doświadczenie w realizacji podobnych projektów, a nie mają możliwości finansowych na ich realizację.
  - Promocja turystyczna obszaru NGO z celami statutowymi: krzewienie kultury – łączą mieszkańców pasjonujących się kulturą, w tym folklorem, posiadają umiejętności w tym temacie oraz doświadczenie w realizacji podobnych projektów, doskonale znają lokalne potrzeby.
- Grupa Robocza opracowująca strategię Kładła nacisk, głównie na odzwierciedlenie w celach głosu mieszkańców, by uwzględnić odpowiedź na najsilniejsze problemy i potrzeby, wykorzystując do ich niwelowania i zaspokajania zasoby i potencjał obszaru. Dlatego konieczne było podczas konstruowania struktury celów i przedsięwzięć ściśle odnieście się do przeprowadzonej diagnozy i analizy SWOT. Pozwala to udowodnić zachowanie ciągu logicznego: diagnoza, analiza SWOT, cele, wskaźniki – podejście to prezentuje Tabela nr 8. W matrycy przytoczono problemy wywołane podczas spotkań z mieszkańcami. Problemy te zostały zaszeregowane jako przyczyna, problem kluczowy bądź następstwa, a następnie – poprzez odwrócenie negatywnych zjawisk w pozytywne – zapisano cele i przedsięwzięcia. Tego typu usystematyzowanie pozwoliło zachować jednakoowy poziom interwencji dla poszczególnych gałęzi struktury celów.

5.3. ZDRODA FINANSOWANIA CELÓW OGÓLNYCH

- Źródła finansowania takie same jak celów szczegółowych i przedsięwzięć, które to opisane są w Tabeli nr 7 pod nazwą Sposób realizacji. Aby uzyskać informacje tam zawarte, zachodzi konieczność wykazania każdego z wymienionych źródeł finansowania:
- Konkurs – 19.2. Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność
  - Projekt Grantowy – 19.2. Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność
  - Projekt współpracy – 19.3. Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania
  - Aktywizacja – 19.4. Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji
  - Koszty bieżące – 19.4. Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji

CEL OGÓLNY		Rozwinięcie zrównoważonej działalności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki i ochrony zasobów					
1.1	CELE SZCZEGÓLNE	Rozwój infrastruktury turystycznej Promocja turystyczna obszaru Ochrona środowiska i przeciwdziałanie znanom klimatu	Plan 2014 rok	Plan 2014 rok			
1.2		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Plan 2014 rok	Plan 2014 rok			
1.3		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Plan 2014 rok	Plan 2014 rok			
W1 0	Wzrost liczby turystów przebywających na obszarze LGD (korzystających z bazy noclegowej)	szl	22 342	1%			
W1 1	Zwiększenie bazy noclegowej	szl	12	8%			
W1 2	Wzrost dochodów z brzo turystycznej	PLN	307 069 18	1%			
W1 3	Zmniejszenie zużycia wody, na 1 mieszkańca w ciągu roku	m ³	440,12	-1%			
	Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Nazwa	Właściciel produktu Jednostka miary Wartość Pozostawa 2013 rok			
1.1.1	Budowa lub przebudowa obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekty współfinansowane, aktywność itp.)	Nowe lub przebudowane obiekty infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szl	0	8	Sprawa zdania beneficjentów, informacja w formularzu monitorującym
1.2.1	Organizacja operacji turystycznych	Missjanie organizacyjne	Operacje turystyczne obejmujące działania w sferze kultury, promocji i integracji	szl	0	8	Sprawa zdania beneficjentów, Akcja monitorująca

CEL OGÓLNY		Rozwinięcie zrównoważonej działalności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki i ochrony zasobów						
1.2.2	Operacje wykorzystujące technologie informacyjne do promocji działań turystycznych	Łokalna Grupa Działania	Aktywizacja	Stworzenie lub przebudowanie strony internetowej i promocje działań turystyczne	szl	0	2	Sprawa zdania i dane LGD
1.2.3	Publikacje dotyczące obszaru LGD	Miejscowe organizacje pozarządowe	Projekt grantowy	Liczba publikacji na temat turystyki na obszarze LGD	szl	0	4	Sprawa zdania i beneficjentów, Akcja monitorująca
1.3.1	Organizacja operacji proekologicznych	Łokalna Grupa Działania	Aktywizacja	Liczba operacji promujących ochronę środowiska i przeciwdziałających znanom klimatu	szl	0	2	Sprawa zdania i dane LGD
2	SUMA CEL OGÓLNY CELF SZCZEGÓLNE	Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy	Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości					
W2.0	Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych	Właściciel produktu Jednostka miary Wartość Pozostawa 2013 rok	Plan 2013 rok	Plan 2013 rok	szl	2613	-1%	Zródło danych, sprawozdania beneficjentów, dane lokalne
W2.1	Liczba utworzonych miejsc pracy	Właściciel produktu Jednostka miary Wartość Pozostawa 2013 rok	Plan 2014 rok	Plan 2014 rok	szl	917	1%	Zródło danych, sprawozdania beneficjentów, dane lokalne
2.1.1	Tworzenie nowych miejsc pracy	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, projekty aktywizacyjne itp.)	Finansowanie	szl	0	40	Sprawa zdania beneficjentów, dan

2.1.1	Tworzenie nowych miejsc pracy	Spółczesność lokalna	Konkurs	Zawarte umowy o prace	szk	0	10	Konacja i wdrażanie SW, analiza monitorująca
2.1.2	Wprowadzanie nowych technologii i rozwiązań	Łakalna Grupa Działania	Projekt współpracy	Leczenie wydatkami aktywności	szk	0	2	Sprawy i dane LGD
2.1.2	Wprowadzanie nowych technologii i rozwiązań	Przedsiębiorcy lokalna	Konkurs	Operacje ukierunkowane na innowacje	szk	0	10	Sprawy i dane LGD
2.1.2	Wprowadzanie nowych technologii i rozwiązań	Przedsiębiorcy lokalna	Konkurs	Operacje ukierunkowane na ochronę środowiska i policeszenie świadomości społecznej	szk	0	3	Śledzenie i analiza monitorująca
3	CEL OGÓLNY	Poprawienie jakości życia i stworzenie warunków do dalszego harmonijnego rozwoju lokalnej społeczności						
3.1	CEL SPECYFICZNY	Wzmocnienie kapitału społecznego						
3.2	SZCZEGÓLNOŚĆ	Wzmocnienie kapitału społecznego						
W3.0	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD
W3.1	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD
W3.2	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD	Wsrotki lubo mieszankow na obszarze LGD

3.1.1	Przebieg lub przebiegowa obywatelska inicjatywa	Jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, społeczność lokalna	Projekt grantowy	Nowe lub przednowane umowy o współpracy i inicjatywy społeczne	szk	0	8	Sprawy i dane monitorujące
3.2.1	Przebieg lub przebiegowa obywatelska inicjatywa	Jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, społeczność lokalna	Projekt grantowy	Nowe lub przednowane umowy o współpracy i inicjatywy społeczne	szk	0	100	Sprawy i dane monitorujące
3.2.2	Przebieg lub przebiegowa obywatelska inicjatywa	Jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, społeczność lokalna	Projekt grantowy	Nowe lub przednowane umowy o współpracy i inicjatywy społeczne	szk	0	8	Sprawy i dane monitorujące

Tabela nr 7 Matryca logiczna - Cele i wskaźniki

Zadania i kierowane problemy w tym obszarze	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynnik zewnętrzny mający wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Zamknięta działalność społeczno-gospodarsza, infrastruktura turystyczna i rekreacyjna	1. Rozszerzenie działalności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki i ochrony zasobów	1.1. Rozwój infrastruktury turystycznej	1.1.1. Budowa lub przebudowa obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej Wzrost liczby obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Wzrost atrakcyjności obszaru pod względem turystycznym i rekreacyjnym	Całkowicie wewnętrzne miejsce działań i osiągnięcie wskaźników Dolina Nidzica jako atrakcyjny obszar na świadczenie i szansa na promocję obszaru
	1.2. Promocja turystyczna obszaru	1.2.1. Organizacja operacji turystycznych	1.2.1.1. Organizacja operacji turystycznych	Liczba operacji turystycznych obejmujących działania w sferze kultury, promocji i integracji	Wzrost liczby osób uczestniczących w działaniach turystycznych obejmujących działania w sferze kultury, promocji i integracji	Zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru LGD	Zamknięta w utrzymaniu miejscowości Trzcińsko-Kamieński Parki państwowe w zarządce wód Nidzicy Niedostatek informacji turystycznej
		1.2.2. Organizacja operacji wykorzystujących technologie informacyjne do promocji działań turystycznych	1.2.2. Organizacja operacji wykorzystujących technologie informacyjne do promocji działań turystycznych	Liczba utworzonych i przebudowanych stron internetowych promujących działania turystyczne	Wzrost liczby stron internetowych korzystających z technologii informacyjnych do promocji działań turystycznych	Repozycjonowanie informacji turystycznej poza obszar działania LGD	Jeden z najbardziej atrakcyjnych i atrakcyjnych obszarów Wielkopolski Stwierzenie spoleczności

Wskazanie bezrobocia w obszarze LGD	2. Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy	1.3. Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym	1.2.3. Publikacje dotyczące obszaru LGD	Liczba publikacji na temat turystyki na obszarze LGD	Liczba operacji promocyjnych i edukacyjnych w obszarze LGD	Wzrost liczby publikacji dotyczących obszaru LGD	Poprawa stanu środowiska naturalnego	Polozenie LGD na obszarze Natura 2000
Wskazanie bezrobocia w obszarze LGD	2.1. Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości	1.3.1. Organizacja operacji promocyjnych i edukacyjnych w obszarze LGD	1.3.1. Organizacja operacji promocyjnych i edukacyjnych w obszarze LGD	Liczba operacji promocyjnych i edukacyjnych w obszarze LGD	Wzrost umiejętności przedsiębiorców i kompetencji zawodowych Liczba utworzonych miejsc pracy	Wzrost wiedzy i świadomości społecznej na temat ochrony środowiska i zmian klimatu	Zmniejszenie bezrobocia na obszarze LGD	Brak planów i polityki finansowej w przedsiębiorstwach, gospodarkach rolnych i ogrodnictwie Niedostatek informacji turystycznej o usługach i usługach Utrudnienia w dostępie do informacji o działalności firm i ludzi na obszarze LGD Dostępność środków finansowych UE szansą na rozwój
	2.1.1. Tworzenie nowych miejsc pracy	1.3.1.1. Organizacja operacji promocyjnych i edukacyjnych w obszarze LGD	1.3.1.1. Organizacja operacji promocyjnych i edukacyjnych w obszarze LGD	Liczba utworzonych miejsc pracy	Liczba operacji promocyjnych i edukacyjnych w obszarze LGD	Wzrost wiedzy i świadomości społecznej na temat ochrony środowiska i zmian klimatu	Zmniejszenie bezrobocia na obszarze LGD	Brak planów i polityki finansowej w przedsiębiorstwach, gospodarkach rolnych i ogrodnictwie Niedostatek informacji turystycznej o usługach i usługach Utrudnienia w dostępie do informacji o działalności firm i ludzi na obszarze LGD Dostępność środków finansowych UE szansą na rozwój
	2.1.2. Tworzenie nowych miejsc pracy	1.3.1.2. Organizacja operacji promocyjnych i edukacyjnych w obszarze LGD	1.3.1.2. Organizacja operacji promocyjnych i edukacyjnych w obszarze LGD	Liczba utworzonych miejsc pracy	Liczba operacji promocyjnych i edukacyjnych w obszarze LGD	Wzrost wiedzy i świadomości społecznej na temat ochrony środowiska i zmian klimatu	Zmniejszenie bezrobocia na obszarze LGD	Brak planów i polityki finansowej w przedsiębiorstwach, gospodarkach rolnych i ogrodnictwie Niedostatek informacji turystycznej o usługach i usługach Utrudnienia w dostępie do informacji o działalności firm i ludzi na obszarze LGD Dostępność środków finansowych UE szansą na rozwój
	3.1. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i sportowej	1.3.1.3. Organizacja operacji promocyjnych i edukacyjnych w obszarze LGD	1.3.1.3. Organizacja operacji promocyjnych i edukacyjnych w obszarze LGD	Liczba utworzonych miejsc pracy	Liczba operacji promocyjnych i edukacyjnych w obszarze LGD	Wzrost wiedzy i świadomości społecznej na temat ochrony środowiska i zmian klimatu	Zmniejszenie bezrobocia na obszarze LGD	Brak planów i polityki finansowej w przedsiębiorstwach, gospodarkach rolnych i ogrodnictwie Niedostatek informacji turystycznej o usługach i usługach Utrudnienia w dostępie do informacji o działalności firm i ludzi na obszarze LGD Dostępność środków finansowych UE szansą na rozwój
	5. Poprawienie jakości życia i warunków do dalszego harmonijnego rozwoju lokalnej społeczności	1.3.1.4. Organizacja operacji promocyjnych i edukacyjnych w obszarze LGD	1.3.1.4. Organizacja operacji promocyjnych i edukacyjnych w obszarze LGD	Liczba utworzonych miejsc pracy	Liczba operacji promocyjnych i edukacyjnych w obszarze LGD	Wzrost wiedzy i świadomości społecznej na temat ochrony środowiska i zmian klimatu	Zmniejszenie bezrobocia na obszarze LGD	Brak planów i polityki finansowej w przedsiębiorstwach, gospodarkach rolnych i ogrodnictwie Niedostatek informacji turystycznej o usługach i usługach Utrudnienia w dostępie do informacji o działalności firm i ludzi na obszarze LGD Dostępność środków finansowych UE szansą na rozwój

spolecznosci	sportowci	sportowci	Wzrost liczby uczestników prebiegowych obchodów informacyjnych i aplikacyjnych	Niska w porównaniu z innymi aspektami jakości życia
3.2. Wzmocnienie kapitału społecznego	3.2.1. Przeprowadzanie informacyjnych-konsultacyjnych dni mieszkańców obywateli LGD	Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa	Liczba osób które otrzymały wsparcie indywidualne w formie udziału w doradztwie a w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR	Wzrost zatrudnionych w przedsiębiorstwach w programach umiarych
	3.2.2. Szkolenia instruktorów LGD pod kątem obsługi potrzebujących beneficjentów	Liczba szkoleń dla pracowników LGD	Liczba osób które otrzymały wsparcie indywidualne w formie udziału w doradztwie a w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR	Obniżenie poziomu kwalifikacji i dochodzenia
		Liczba podpisanych informacyjnych-międzynarodowych konsultacyjnych	Liczba osób które otrzymały wsparcie indywidualne w formie udziału w doradztwie a w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR	

43

Wzmocnienie aktywności mieszkańców	Liczba wydzierżawionych obiektów kulturowych i sportowych dla mieszkańców obywateli LSR	po uprzednim uzgodnieniu indywidualnego doradztwa i zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR	Burmistrz społeczeństwa
3.2.3. Wzmocnienie aktywności mieszkańców i integracji społecznej oraz wsparcie podmiotów lokalnych w działaniach	Liczba wydzierżawionych obiektów kulturowych i sportowych dla mieszkańców obywateli LSR	Liczba osób którym udzielono indywidualnego doradztwa i wsparcia na realizację LSR	Zwiększenie ilości organizowanych wydarzeń

Tabela 8: Tabulacyjna macierz logiczna powiązań działań w obszarze i jakości, analizy SWOT oraz celów i wskaźników.

44

Wszystkie powyższe punkty znajdują odzwierciedlenie w celach ogólnych, sz. „dowych oraz przedsięwzięciach, określonych w LSR, z uwzględnieniem specyfiki obszaru i potrzeb mieszkańców LGD Dolina Noteci. Ponadto LSR, zgodnie z wymaganiami PROW, wskazuje grupy defaworyzowane, które będą premiowane w zakresie uzyskiwania wsparcia w ramach LSR, w kontekście dostępu do rynku pracy. Cele ogólne i szczegółowe oraz przedsięwzięcia przewidziane w LSR definiują, że operacje realizowane w jej ramach powinny wykorzystywać lokalne zasoby i potencjał: surowce, lokalizację (położenia geograficzne), dziedzictwo, potencjał mieszkańców. Wskazane cele ogólne są ze sobą komplementarne, ponieważ dotyczą rozwoju dwóch podstawowych sfer działalności człowieka – pracy i czasu wolnego. Przewidziane operacje są w stosunku do siebie komplementarne na poziomie celów szczegółowych w ramach celów ogólnych, a mianowicie: cel ogólny drugi- Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy odnoszący się do rozwoju przedsiębiorczości, dotyczy zarówno bezpośredniej pomocy dla przedsiębiorców, wspierania ich indywidualnej aktywności jak i tworzenia infrastruktury wspomagającej przedsiębiorczość, polepszającej warunki aktywności gospodarczej dla wszystkich, którzy chcą się w nią zaangażować. Podobnie, cel ogólny trzeci- Poprawienie jakości życia i stwarzanie warunków do dalszego harmonijnego rozwoju lokalnej społeczności, który przewiduje kształtowanie świadomości i aktywnego społeczeństwa lokalnego, a jednocześnie planuje stworzenie narzędzi dla aktywności mieszkańców poprzez budowę i przebudowę odpowiedniej infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej. Cel pierwszy ma podobną budowę jak trzeci jednak ukierunkowany jest na infrastrukturę turystyczną i promocję regionu- Rozszerzenie zrównoważonej działalności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki i ochrony zasobów.

1. Operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD – nabór wniosków w trybie konkursowym zamkniętym, operacje będą oceniane przez Radę LGD, a następnie przedkładać do SW w celu ich weryfikacji.

2. Projekty Grantowe – nabór wniosków o udzielenie grantu w trybie konkursowym, operacje będą oceniane przez Radę LGD, realizowane i rozliczane przez grantobiorcę, kontrolowane i rozliczane przez LGD.

3. Operacje Własne LGD – operacje kluczowe dla osiągnięcia celów LSR, realizowane przez LGD, pod warunkiem, że operacje te nie spotkały się z zainteresowaniem innych wnioskodawców (zgodnie z art. 17 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności).

Dla wyboru i oceny operacji wymienionych w pkt. 1, 2, 3, w oparciu o przepisy unijne i krajowe odnośnie wymagan, jakie musi spełnić LGD przy wyborze operacji, opracowane zostały procedury, które stanowią Załączniki do wniosku o wybór LSR: procedura wyboru i oceny operacji w ramach LSR; procedura oceny i wyboru wraz z opisem sposobu rozliczania grantów, monitoringu i kontroli grantobiorców. **Celem tworzenia procedur jest zapewnienie przejrzystości i obiektywności w procesie naborów i oceny wniosków o udzielenie wsparcia w ramach realizacji LSR. Zapewnienie niedyskryminujących warunków do aplikowania przez wnioskodawców o środki na operacje wpisujące się w cele strategii w tym określenie zasad oceny poszczególnych operacji w taki sposób, aby w jak największym stopniu odpowiadały na problemy obszaru.**

6.1 PROCEDURY OCENY I WYBORU OPERACJI REALIZOWANYCH PRZEZ PODMIOTY INNE NIŻ LGD (GRANTOBIOCÓW).

Proces oceny i wyboru operacji odbywa się na podstawie Regulaminu Rady LGD oraz procedur. Zastosowano w nich rozwiązania gwarantujące spełnienie następujących celów i założeń:

- zachowanie w poszczególnych głosowaniach odpowiedniego paritetu, tak aby przedstawiciele władzy publicznej ani żadnej pojedynczej grupy interesu nie mieli więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji;
- bezzstronność i poufność, poprzez składanie w toku procedury oceniania i wyboru operacji tzw. Deklaracji bezstronności i poufności, powodujących konieczność wyłączenia się członków Rady w przypadku zaistnienia ich powiązania z wnioskierem lub wnioskodawcą;
- jawność procesu wyboru poprzez udostępnianie procedur i protokołów z posiedzeń Rady do wiadomości publicznej (na stronie internetowej LGD, w wersji papierowej do wglądu w biurze LGD, poprzez doradztwo telefoniczne, drogą e-mail, osobiste, omawianie procedur w trakcie szkoleń dla potencjalnych beneficjentów);
- sposób postępowania w sytuacji rozbieżnych ocen w ramach kryteriów i ustanowienie Komisji Skrutacyjnej, której zadaniem będzie czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny i wyboru, poprawności dokumentacji, zgodności formalnej, jest opisany w Regulaminie Organizacyjnym Rady, w procedurze wyboru i oceny operacji w ramach LSR, procedurze wyboru i oceny wnioskodawców (...)
- możliwość odwołania się wnioskodawców od niekorzystnych dla nich decyzji Rady;
- wybor najlepszej operacji, w największym stopniu uwzględniającej potrzeby grup szczególnie istotnych tj. grup defaworyzowanych, poprzez zastosowanie odpowiednich lokalnych kryteriów wyboru oraz kryteriów premiujących.

Organem kluczowym w procesie oceny i wyboru operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD oraz grantobiorców jest organ decyzyjny LGD – Rada. W ramach Rady szczególne uprawnienia posiada Przewodniczący Rady, który organizuje jej pracę i podejmuje ważne decyzje proceduralne. Zakłada się, iż praca Rady będzie mogła opierać się na zastosowaniu narzędzia multimedialnego: Platformy Obsługi Projektów (dalej: POP), za pomocą której prowadzony będzie cały nabór wniosków, chyba że Przewodniczący Rady zdecyduje o zastosowaniu alternatywnego rozwiązania – prowadzenia pracy Rady w sposób tradycyjny (na posiedzeniu). To nowatorskie rozwiązanie ma na celu usprawnienie i przyspieszenie procesu przeprowadzania naboru i oceny wniosków, pozwoli też uniknąć błędów.

Procedury oceny i wyboru operacji grantowych dzielą się na następujące podstawowe etapy:

- 1) Ogłoszenie naboru: projekt ogłoszenia przygotowuje Zarząd LGD; biuro LGD zamieszcza na stronie www dokumenty konkursowe.
- 2) Składanie wniosków w formie dokumentu elektronicznego wygenerowanego przez generator wniosków oraz w formie papierowej, wygenerowanej w systemie POP.
- 3) Rejestrowanie wniosków przez biuro LGD.
- 4) Wstępna weryfikacja wniosków przez Komisję Skrutacyjną za pomocą Kart oceny formalnej.
- 5) Przesłanie wniosków przez Przewodniczącego Rady do oceny i wyboru operacji przez członków Rady.
- 6) Ocena i wybór operacji z wykorzystaniem systemu POP (lub na posiedzeniu Rady), tj.:
  - a) ocena zgodności operacji z LSR i PROW przez każdego członka Rady,
  - b) ocena operacji wg lokalnych kryteriów wyboru operacji (wg Kart oceny merytorycznej) przez każdego członka Rady,
  - c) weryfikacja Kart oceny przez Przewodniczącego Rady,
  - d) utworzenie wstępnej listy rankingowej (w systemie POP lub poza nim),
  - e) posiedzenie Rady, na którym członkowie Rady decydują w drodze głosowania, czy wybrane wstępnie operacje są zgodne z LSR i czy mogą być poddane dalszej ocenie zgodności według tzw. lokalnych kryteriów premiujących; następuje ustalenie kwot wsparcia.

7) Sporządzenie listy operacji i przyjęcie jej w formie uchwały.

8) Przekazanie informacji dla wnioskodawców co do decyzji odnośnie ich wniosków.

9) Ogłoszenie wyników i przekazanie do Zarządu Województwa wniosków o udzielenie wsparcia dla wybranych operacji.

Wszystkim wnioskodawcom, których wnioski zostały ocenione negatywnie na jakimkolwiek etapie procedury oceny i wyboru, przysługuje odwołanie (wniesienie protestu). Protest wnosi się do Zarządu Województwa za pośrednictwem biura LGD. Jeżeli ZW uzna zasadność protestu, następuje ponowna ocena operacji, której dokonuje Rada. Wnioskodawcom przysługuje również prawo do złożenia skargi do sądu administracyjnego w przypadku ponownej negatywnej oceny operacji.

6.2 KRYTERIA WYBORU OPERACJI

Lokalne kryteria wyboru operacji wraz z procedurą ustalania lub zmiany kryteriów wyboru i Lokalne kryteria wyboru grantobiorców wraz z procedurą stanowią załączniki do wniosku o wybór LSR. Kryteria wyboru operacji wypracowane zostały przez społeczność lokalną na konsultacjach ogólnych, indywidualnych, ankietowo, poprzez wiadomości drogą elektroniczną, a na koniec podsumowane przez grupę roboczą i ponownie przedstawione na konsultacjach ogólnych w celu ostatecznego zatwierdzenia. Kryteria zostały przygotowane w podziale na następujące rodzaje operacji z zakresu: podejmowania przedsiębiorczości, rozwoju przedsiębiorczości, działań infrastrukturalnych oraz projektów grantowych. Dla każdej karty oceny operacji opracowano odrębne lokalne kryteria wyboru, a z nich wyodrębniono kryteria strategiczne (kluczowe). Składane w trakcie naboru wnioski będą badane według tych kryteriów za pomocą kart oceny operacji, stanowiących załączniki do Regulaminu Rady. Opracowane kryteria spełniają warunki dotyczące ich obiektywności, niedyskryminującego charakteru, przejrzystości i mierzalności. Przy kryteriach określone zostały zasady punktowania, w tym maksymalne i minimalne wartości, jakie może uzyskać wniosek. Każde z kryteriów posiada opis, a tam gdzie to konieczne – zamieszczone definicje pojęć. W kryteriach premiowane są wnioski, które przekładają się bezpośrednio na wskaźnik produktu np. generują dodatkowe miejsca pracy niż zakładane minimum (dotyczy przedsiębiorczości w celu drugim); są innowacyjne – to kryterium przekłada się w większym bądź mniejszym stopniu na wszystkie działania, zakładając, że działalność będzie oparta o zasoby lokalne; są ukierunkowane na zaspokajanie potrzeb zdefiniowanych grup defaworyzowanych, w szczególności ich dostępu do rynku pracy.

Jednym z kryteriów premiujących jest innowacyjność, która w odniesieniu do operacji przewidzianych w LSR oznacza:

- 1) Dla operacji z zakresu podejmowania oraz rozwoju przedsiębiorczości: wprowadzenie nowego produktu, usługi, procesu, metody marketingowej, modelu organizacyjnego na poziomie miejscowości, gminy lub na skalę większą niż gmina. Udowodnienie innowacyjności leży po stronie wnioskodawcy i wynikać ma z jego oświadczenia i opisu, zakłada się że wniosek jest innowacyjny lub nie – nie ma skali czy jest bardziej czy mniej innowacyjny
- 2) Dla operacji z zakresu inwestycji: niestandardowe lub pro-ekologiczne rozwiązania konstrukcyjne, technologiczne, architektoniczne lub/i partycepcyjne wykorzystanie powstającej infrastruktury (współpraca międzysektor-

rowa służąca realizacji celów inwestycji, wykorzystanie potencjału obiektu), – wdrożenie innowacyjności będące po stronie wnioskodawcy i wynikać ma z opisu projektu inwestycji; oceniany będzie brak lub istnienie innowacyjności.

3) Dla projektów grantowych: niestandardowe wykorzystanie w ramach operacji lokalnych zasobów (przyrodniczych, kulturalnych, społecznych itp.), a zwłaszcza pozytywny wpływ na ochronę środowiska lub przeciwdziałanie zmianom klimatycznym lub i nowatorские podjęcie w projekcie do wsparcia grup deweloperskich. Udowodnienie innowacyjności będzie polegać po stronie wnioskodawcy i wynikać ma z opisu; oceniany będzie brak lub istnienie innowacyjności.

Zmiany kryteriów wyboru zatwierdza Zarząd, lub w ramach ewaluacji, na podstawie raportu cząstkowego Komisji Szwaryszczenia lub wszystkich członków Zarządu, lub w ramach ewaluacji, na podstawie raportu cząstkowego zawierającego wnioski i rekomendacje dotyczące lokalnych kryteriów wyboru. Zmiana kryteriów następuje po przeprowadzeniu konsultacji społecznych i uzyskaniu zgody instytucji władzającej na ich zmianę. O zmianie kryteriów informowani są drogą elektroniczną członkowie LGD i potencjalni beneficjenci. Dokładna, przejrzysta procedura umieszczenia jest w Procedurze ustalania i zmiany kryteriów. Kryteria posiadają metodologiczną wyliczenia, są mierzalne, zawierają szczegółowe opisy wyjaśniające sposób oceny, wskazujący wymagania konieczne do spełnienia danego kryterium i nie będą wątpliwością interpretacyjną, są powiązane z diagnozą i odnoszą się do wskaźników produktu i rezultatu. Dodatkowo zawierają opisy i definicje a sposób przyznawania wag nie budzi wątpliwości. Powyższe informacje zamieszczone są w czterech Kartach merytorycznych oceny operacji wg lokalnych kryteriów

6.3 WARSUNKI PRZYZNAWANIA POMOCY FINANSOWEJ W FALICH PODDZIAŁANIA „WSPARCIE NA WDRZANIE OPERACJI W RAMACH STRATEGII ROZWOJU LOKALNEGO NIEMOWIĄCEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ”

LGD planuje prowadzenie naborów na wybrane zakresy opisane w § 2 ust. 1 Rozporządzenia Min. Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r.

Ustalono następujące poziomy wsparcia w ramach zakresu wskazanego w:

- § 2 ust. 1 pkt 2 lit. a: pomoc przyznawana jest w wysokości 100% kosztów kwalifikowanych, a kwota wsparcia wynosi 50 tys. zł,
- § 2 ust. 1 pkt 2 lit. c: pomoc przyznawana jest w wysokości 70% kosztów kwalifikowanych, a maksymalna kwota wsparcia wynosi do 300 tys. zł, przy założeniu utworzenia minimum 3 miejsc pracy (z zachowaniem proporcjonalności kwoty do miejsc pracy),
- w zakresie innym niż wymieniony w § 2 ust. 1 pkt 2 lit. a, c: pomoc przyznawana jest w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych, a w przypadku jednostki samorządu terytorialnego pomoc przyznawana jest w wysokości 63,63%. Kwota wsparcia dla grantobiorców stanowi do 100% wartości operacji, przy założeniu, gdy wartość operacji nie będzie większa niż 50 000 złotych oraz niższa niż 5 tys. złotych. Wysokość wsparcia wynika z przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Na operacje w zakresie „podejmowanie działalności gospodarczej” wnioskodawca otrzymuje wsparcie finansowe w ustalonej kwocie 50 000 zł na jedną operację, przy założeniu, że dana operacja została wybrana przez Radę LGD traktując tę pomoc jako premię dla wnioskodawcy. Uruchowienie takiej premii jest dla LGD idealnym rozwiązaniem, ponieważ wiele młodych osób nie stać na samodzielne założenie przedsiębiorstwa ze względu na brak płynności finansowej. Posiadają doświadczenie lub kwalifikacje, dzięki którym z pewnością mogłyby zrealizować swoje plany. Jest to kwota stała, o którą będą mogli ubiegać się wnioskodawcy, przy czym dołączony biznesplan musi uzasadniać wnioskowaną kwotę. Wniosek o kwotę musi być równa kwocie wsparcia.

Powołując się na Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. §15 ust. 3, wysokość wsparcia dla wnioskodawcy przyznawana na jedną operację w zakresie innym niż podejmowanie działalności gospodarczej, nie może przekroczyć 300 tys. zł. Na podstawie §18 ust. 1 pkt a w w Rozporządzenia, w przypadku wnioskodawcy wykonującego działalność gospodarczą, do której stosuje się przepisy ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej wysokość wsparcia nie może być wyższa niż 70% kosztów kwalifikowalnych. W przypadku jednostek sektora finansów publicznych kwota wsparcia dla wnioskodawcy wynosi 63,63% kosztów kwalifikowalnych na jedną operację, co wynika z Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. §18 pkt 2.

Kwota wsparcia dla wnioskodawcy w zakresie operacji własnych wynosi do 50 tys. zł na jedną operację. Wnioskodawca operacji własnych może być LGD, pod warunkiem, że nikt inny uprawniony do wsparcia nie zgłosił zamiaru realizacji tej operacji.

6.4 INFORMACJE O REALIZACJI PROJEKTÓW GRANTOWYCH, OPERACJI WŁASNYCH ORAZ PRZEJĘCIEM WZROSTU

Projekty grantowe
LGD planuje zrealizować 4 projekty grantowe o łącznej wartości 300 tys. zł każdy, przy czym wartość pojedynczego grantu (każdego zadania służącego osiągnięciu celu projektu grantowego, jakie ma być zrealizowane przez grantobiorcę) nie będzie wyższa niż 50 tys. złotych oraz nie niższa niż 5 tys. złotych. Projekty grantowe będą miały

następującą tematykę przewidywaną: miała infrastruktura turystyczna, miała infrastruktura społeczno-kulturalna i rekreacyjno-sportowa, podnoszenie kompetencji społecznych lokalnych, promocja turystyczna obszar.

Operowano szczegółowe procedury opisujące proces wyboru grantobiorców, sposób rozliczania, monitoring i kontrolę projektów grantowych i zostały one umieszczone w Procedurze wyboru i oceny grantobiorców wraz z opisem sposobu rozliczania grantów, monitoring i kontroli.

Operacje własne

LGD zamierza zrealizować Operacje Własne tylko pod warunkiem, że operacje te nie spotkały się z zainteresowaniem innych wnioskodawców (Zgodnie z art. 17 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności). Proponowany projekt operacji własnej dotyczący wprowadzenia na rynek obszar LGD marki „Dolina Noteci”. LGD posiada przygotowaną strategię promocyjną takiej marki, opartą na badaniach prowadzonych w 2014 r. Operacja zakłada finansowanie: powołania Kapituły Marki, zaprojektowania i wykonania egzemplarzy statuetki marki, wydania materiałów informacyjnych i promocyjnych dotyczących marki, i przyznania marki pierwszym podmiotom z terenu LGD. Działanie to, poprzez lokalną aktywizację, przyczyni się do integracji różnych podmiotów działających na obszarze LGD, a także do ich promocji. LGD zrealizuje samodzielnie operacje własne pod warunkiem, że nie zgłosi się inny podmiot z obszar LGD gotowy zrealizować te przedsięwzięcie. Operowano przejrzyste procedury wyboru i oceny operacji własnych.

Projekty współpracy

1. Międzynarodowy projekt współpracy Polsko-Słowackiej

Partnerzy widzą wiele łączących ich podobieństw (np. zmiany społeczne, bogactwo kulturowe, duża liczba drobnych przedsiębiorstw). Potwierdzeniem woli współpracy przez partnerów projektu jest wprowadzenie założeń do własnej strategii rozwoju. Projekt przewiduje bardzo duże grono partnerów, aż 19 LGD a w nich: LGD Biadło Ługi, LGD Powiatu Opawskiego, LGD Perły Czarnej Nidy, LGD Dorzecze Bobrzy, LGD Perły Poniżnia, LGD Poniżnia, LGD Dorzecze Wisły, LGD Gryf, LGD Wokoł Łysej Góry, LGD Krzemieny Krąg, LGD Ziemi Sandomejskiej, LGD Region Włoszowski, LGD Nad Czarną i Pilicą, LGD Kraina Ramki, LGD Bałuchén (Słowacja), LGD Zieleny Wierchołek Śląska – Klobuck, LGD Lider Zielonej Wielkopolski, Stowarzyszenie LGD “Owocowy Szlak”. Projekt będzie realizowany w okresie 2016 – 2018 a jego cele są następujące: Cel ogólny: Poprawa na lokalnym rynku pracy. Cel szczegółowy: Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości. Zakłada się różnorodność działań, przy tak dużej ilości podmiotów zapewne zostaną podjęte porozumienia, które określą szczegółowo, które z działań będą realizowane i w jakim stopniu. Projekt realizuje cele szczegółowe LSR oraz następujące wskaźniki produktu: Liczba wydzarzeń aktywizacyjnych w liczbie: 1. Większość ustaleń będzie podjętych w styczniu 2016 r., kiedy to planuje się zorganizowanie konferencji dotyczącej projektu współpracy. Tak duża ilość partnerów projektu współpracy wymaga odpowiedniego czasu przygotawawczego, tym bardziej, iż projekt przewiduje nie tylko partnerów ze Słowacji.

2. Centrum Edukacji Lokalnej Przedsiębiorczości o akronimie CEL

Projekt przewiduje niewielkie grono partnerów, a tematyka przewodnia została nakierowana na działania związane z rozwijaniem przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Potwierdzeniem woli współpracy przez partnerów projektu jest wprowadzenie założeń do własnej strategii rozwoju. Partner (LGD) LGD Lider Zielonej Wielkopolski. Projekt będzie realizowany w latach 2016 – 2018, a jego cele są następujące: Cel ogólny: wzrost umiejętności przedsiębiorczych i kompetencji zawodowych mających wpływ na sytuację mieszkańców obszarów wiejskich z obszaru działalności partnerskich LGD. Cele szczegółowe: wsparcie szkoleniowe i doradztwo przedstawiciel grup deweloperskich na rynku pracy, zwiększenie szans na zatrudnienie osób młodych, promocja posław przedsiębiorczych i kreatywnych w różnych grupach wiekowych, zwiększenie szans na efektywne prowadzenie działalności gospodarczej pozarolniczej i utrzymanie, zwiększenie liczby miejsc pracy. Podejmowane mogą być następujące działania: szkolenia e-learningowe z przedsiębiorczości dla grup deweloperskich, połączone z doradztwem on-line, doradztwo stażowe dla grup deweloperskich oraz doradztwo zawodowe (m. in. autoprezentacja, asertywność); szkolenie e-learningowe dla przedsiębiorców w zakresie reorientacji działalności gospodarczej; stworzenie forum przedsiębiorców, bieżąca poradnictwem dla przedsiębiorców, wspólne bazy dobrych praktyk, kursy językowe stażowne + elementy e-learningu – język angielski w biznesie; kurs komputerowy „Komputer od podstaw” – szkolenie stażowne; szkolenie stażowne z przedsiębiorczości dla młodzieży i absolwentów; wirtualne przedsiębiorstwo oraz konkurs dla najsukceszniejszego przedsiębiorcy z każdego obszaru partnerskich LGD; wizyty studynki. Projekt realizuje cele: cel ogólny: Poprawa na lokalnym rynku pracy; cel szczegółowy: Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości. Projekt realizuje cele szczegółowe LSR oraz następujące wskaźniki produktu: Liczba wydzarzeń aktywizacyjnych w liczbie: 1

Reasumując zostaną zrealizowane dwa projekty współpracy o takim samym celu ogólnym, szczegółowym oraz identycznym wskaźniku produktu, przy czym różnica pomiędzy nimi zachodzi w ilości partnerów i różnorodności działań, jakości obydwa zakłada się na jednakowym wysokim poziomie, zarówno w skali krajowej jak i międzynarodowej.

ma także profesor nauk o ziemi. Jędrzej W. Kundzewicz, twierdząc, że każdy może dołożyć swoją cegiełkę w tym temacie, jednakże musi zostać uświadomiony aby mieć wiedzę odnośnie korzyści lub fatalnych skutków swoich działań. LGD idąc za tym przykładem i pod wpływem lokalnej społeczności wyznaczyła odpowiednie zadanie dla tego działania.

Cele i przedsięwzięcia LSR są zgodne z trzema celami przekrojowymi PROW 2014–2020, kryteria wyboru zapewniają bezpośrednie osiągnięcie wskaźników określonych dla tych celów.

Europejski Fundusz Strukturalny i Inwestycyjny, w skład którego wchodzi Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, jest jedynym funduszem, z którego LGD czerpie środki na realizację LSR, aktywizację, projekty współpracy i koszty bieżące, dlatego też zasadne jest stwierdzenie, że LSR jest strategią jednofundusową, wykorzystującą środki PROW 2014–2020. Zakres wsparcia oraz wkład środków publicznych w jej realizację na poszczególne działania PROW przedstawia budżet, stanowiący załącznik do LSR. Wysokość kosztów bieżących określono zgodnie z przepisami unijnymi i krajowymi. W planie finansowym uwzględniono wielkość wkładu w podziale na wkład EFRR, budżet państwa, oraz wkład pochodzący od beneficjentów będących jednostkami sektora finansów publicznych, dla których określono wsparcie na działania inwestycyjne, wymagające większych nakładów finansowych. LGD zakłada, iż zaangażowanie środków innych niż środki PROW będzie większe niż jest to określone w trakcie konsultacji społecznych. Uzyskanie takiego efektu będzie możliwe dzięki zastosowanym kryteriom wyboru operacji np. wnioskowana kwota pomocy nie przekracza (...), udział wkładu własnego jest wyższy niż wymagany (...), grantobiorca przewiduje wkład własny w formie wkładu niepieniężnego w postaci wolontariatu, który wynosi (...).

Koszty określone jako bieżące, to przede wszystkim koszty związane z zarządzaniem procesem wdrażania LSR, w tym koszty wynagrodzeń personelu, utrzymania i wyposażenia biura LGD, koszty usług (księgowe, pocztowe, telekomunikacyjne, bankowe, informatyczne, informacyjne), szkolenia. W skład tych kosztów wchodzi również działania monitorujące i ewaluacyjne. Kolejną grupę kosztów stanowią wydatki na działania aktywizacyjne. Obejmują one koszty związane ze szkoleniem osób zaangażowanych w realizację LSR, animowaniem, wspieraniem społeczności lokalnych w zakresie realizacji celów oraz działaniami szkoleniowymi i doradczymi, a także informacyjno-promocyjnymi i edukacyjnymi dotyczącymi całego obszaru LGD.

W budżecie LSR zabezpieczono także środki finansowe na realizację projektów współpracy. Wnoszą one 2% wysokości wsparcia z budżetu przeznaczanego na realizację działania 19.2. Środki przewidziane na projekty współpracy przyczynią się do podniesienia kompetencji lokalnych społeczności. Zrealizowane projekty poprawią integrację, wymianę doświadczeń i nawiązywanie współpracy pomiędzy podmiotami z terenu LGD, ale także z LGD ze Słowacji.

Powiązanie budżetu z celami LSR:

Zarówno budżet, jak i plan działania, ściśle wiążą się z celami i przedsięwzięciami. Szczegółowe zależności pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami, odnoszonymi się do poszczególnych celów, są widoczne w Załączniku nr 3 do LSR (Plan działania wskazujący harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu).

Operacje Własne LGD – operacje kluczowe dla osiągnięcia celów LSR, realizowane będą przez LGD, pod warunkiem, że operacje te nie spotykają się z zainteresowaniem innych wnioskodawców. **Dodać należy, iż LGD ustaliła kryteria punktujące większe zaangażowanie środków własnych, dlatego sama także przewiduje większy udział środków własnych niż wynikający z przepisów dotyczących poszczególnych programów.** Jest to po-
dejście zgodne z zasadami przyznawania środków, które mają być niedyskryminujące dla wszystkich podmiotów przystępujących do konkursów.

W ramach PROW kwota na realizację LSR zależna jest od liczby mieszkańców na obszarze gmin, których łączna liczba ludności na dzień 31.12.2013 r. wynosiła 41 253 mieszkańców. Poniżej są to albo gminy wiejskie albo miejsko-wiejskie i nie występują na ich obszarze miasta powyżej 20 000 mieszkańców, całą liczbę ludności wzięto pod uwagę przy wyliczaniu kwoty dostępnej z PROW na realizację LSR. Zgodnie z rekomendacjami LGD mieści się w kategorii budżetowej: od 40 000 do 49 999, tj. 6 000 000 zł na realizację LSR z PROW. Zgodnie z wytycznymi wyliczono kwotę w ramach wsparcia na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji (poddziałanie 19.4), gdzie dla obszaru o powyższym przedziale mieszkańców przewiduje się kwotę w wysokości 1 450 000,00 zł. Kwota ta została podzielona na: - koszty bieżące – 1 420 000 zł i aktywizację – 30 000 zł. Wsparcie dotyczące kosztów bieżących wiąże się z największymi kosztami dotyczącymi wynagrodzeń i usług. Z doświadczenia LGD wynika, iż słabo opłacani pracownicy po etapie przeszkolenia i uzyskaniu odpowiedniej wiedzy odchodzą do prywatnych firm zajmujących się

dotrzedzonym unijnym. W celu zapobiegnięcia takim sytuacjom, stowarzyszenie s... się zabezpieczyć środki finansowe na ten cel. Koszty aktywizacji zostały przewidziane zgodnie z potrzebami potencjalnych beneficjentów, społeczności lokalnej i organów stowarzyszenia.

Opis powiązania budżetu z celami i przedsięwzięciami.

Zaplanowany budżet opiera się na racjonalnym harmonogramie dopasowanym do lokalnych potrzeb, ale również możliwości LGD, i zapewnia na systematyczną i ciągłą realizację LSR. Szczegółowe postępy realizacji budżetu na przestrzeni całego okresu wdrażania LSR przedstawione zostały w Planie działania, w rozdziale VII. W tym rozdziale należy jednak wskazać kwestie, które w najwęższym stopniu determinowały podział budżetu pomiędzy poszczególne cele ogólne i szczegółowe, a co za tym idzie, przedsięwzięcia. Na załączonym załączniku jest planowane budżetu miało bezpośredni związek z opracowywaniem celów ogólnych LSR i ma swoje odzwierciedlenie w przyjętym ich układzie w Strategii.

Cel szczegółowy 1.1 - Rozwój infrastruktury turystycznej - kwota z budżetu na realizację celu to 1 200 000 zł, co stanowi 20% wykorzystania budżetu na realizację celu, powiązanie budżetu planu działania z celami LSR. Działania w postaci budowy i przebudowy nadal są często wskazywaną operacją, głównie przez JSFP, organizację pozarządową. Taki cel wymaga nakładów finansowych, które są niezbędne dla równomiernego rozwoju regionu i podniesienia jego atrakcyjności. W tym celu przewidziano jeden projekt grantowy wysokości dofinansowania w ramach projektów grantowych ustalono do 100% kosztów kwalifikowanych, co wynika z konsultacji społecznych.

Cel szczegółowy 1.2 - Promocja turystyczna obszaru - kwota z budżetu na realizację celu to 300 000 zł (Projekt grantowy), co stanowi 5% wykorzystania budżetu na realizację celu, powiązanie budżetu planu działania z celami LSR. Zakłada się, iż działania promocyjne realizowane będą z wykorzystaniem elementów dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego poprzez zastosowanie narzędzi w postaci: wydarzeń kulturalnych, publikacji, wsparcia dla zespołów folklorystycznych oraz innych alternatywnych form promocji. Poziom zaręczony budżetu jest wystarczający do wypromowania lub wzmożenia promocji głównych atrakcji obszaru a jednocześnie zintegrowania ich z nowo powstałymi obiektami warty mi wsparcia promocyjnego. Wysokość przeznaczonych środków z budżetu wynika z konsultacji społecznych i otrzymanych fisek projektowych.

Cel szczegółowy 2.1 - Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości - kwota z budżetu na realizację celu to 3 000 000 zł, co stanowi 50% wykorzystania budżetu na realizację celu, powiązanie budżetu planu działania z celami LSR. W szczególności wskazać należy przeznaczenie 50% wszystkich środków dostępnych dla LGD na realizację niniejszego celu dotyczącego wzrostu zatrudnienia. Premia na rozpoczęcie działalności gospodarczej wynosić będzie 50 tys. zł. Premia będzie wypłacana w formie płatności ryczałkowej w wysokości 100% kosztów wskazanych we wniosku i biznes planie, natomiast środki na rozwój istniejącego przedsiębiorstwa wynosić mogą do 300 tys. zł, przy 70% kosztów kwalifikowanych określonych we wniosku i biznes planie. Dla rozwoju usiedlono wielkość przedsięwzięcia do utworzenia miejsc pracy, na każde 100 tys. zł zakłada się utworzenie jednego miejsca pracy. Szczegółnie w odniesieniu do tego celu w kryteriach premii jest wskazane w LSR grupy defaworyzowane. Uwagi zgłoszone w procesie konsultacji społecznych. Przeznaczenie większej części niż pierwotnie planowana na zakładanie działalności gospodarczej z uwagi na to, że brak jest możliwości pozyskiwania dofinansowania na rozpoczęcie działalności w ww. kwocie.

Cel szczegółowy 3.1 - Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej - kwota z budżetu na realizację celu to 1 200 000 zł, co stanowi 20% wykorzystania budżetu na realizację celu, powiązanie budżetu planu działania z celami LSR. Dla tego celu występuje duża różnorodność planowanych inwestycji, m.in. w plac zabaw, obiekty sportowe, rekreacyjne. W tym celu przewidziano jeden projekt grantowy, wysokość dofinansowania w ramach projektów grantowych ustalono do 100% kosztów kwalifikowanych, co wynika z konsultacji społecznych.

Cel szczegółowy 3.2 - Wznowienie kapitału społecznego - kwota z budżetu na realizację celu to 300 000 zł, co stanowi 5% wykorzystania budżetu na realizację celu, powiązanie budżetu planu działania z celami LSR. Działania w obrębie tego celu zawierają się w operacjach miękkich, które z natury swej odznaczają się znacznie mniejszą kapitałochłonnością od inwestycji. W ramach celu zakłada się realizację przedsięwzięć o charakterze społecznym, integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym. W ramach tego celu realizowane są koszty bieżące.

Udział procentowy wyniku z efektów konsultacji i zgłoszonych projektów (fiszki projektowe) oraz czasookresu w jakim miałyby proponowane operacje zostać realizowane.

Komunikacja w procesie tworzenia i wdrażania lokalnej strategii rozwoju jest warunkiem nieodzownym w osiągnięciu założonych efektów. Podstawowym warunkiem w planowaniu skutecznej komunikacji jest jej obustronność, a więc komunikacja na linii LGD – społeczności lokalne – LGD. Takie podejście pozwala na pozyskiwanie informacji zwrotnej i służy transparentności działań LGD, co jest niezwykle ważne w budowaniu zaufania do LGD, która w swej działalności korzysta ze środków publicznych.

9.1. CELE DZIAŁAŃ KOMUNIKACYJNYCH

Celem strategicznym w strategii komunikacji opracowanej przez Stowarzyszenie Dolina Noteci jest zbudowanie spójnego i pozytywnego wizerunku naszej LGD, będącej realizatorem LSR 2014-2020 i stosującej w tej realizacji podejście LEADER. Takie podejście do konstrukcji strategii komunikacji sprawia, iż pośrednio realizowane są także cele zawarte w PROW 2014-2020. Takie podejście służy też maksymalnemu i efektywemu wykorzystaniu środków finansowych pochodzących z Unii Europejskiej. Poza tworzeniem trwałego i pozytywnego wizerunku LGD, zadaniem podstawowym w celach działań promocyjnych i informacyjnych jest przybliżanie idei przedsięwzięć określonych w LSR i aktywizowanie społeczności lokalnych do włączenia się w realizację LSR poprzez aktywne uczestnictwo w proponowanych przedsięwzięciach. Działania komunikacyjne prowadzone będą poprzez zastosowanie odpowiednich metod i narzędzi komunikacji dobranych stosownie do określonych grup docelowych. Wśród celów szczegółowych komunikacji określiliśmy: okresowe informowanie społeczności lokalnej o stanie realizacji LSR, informowanie o ewenimentach zmiatach w LSR, w sprawie potencjalnych beneficjentów w zakresie dofinansowania umiejscowienia w ramach projektów aplikacyjnych i pozyskiwania środków finansowych z UE, edukacja określonych grup docelowych w procesie wdrażania LSR, popularyzowanie i promocja efektów realizacji projektów informacyjnych, jak również dotyczących ochrony środowiska, prezentacja sukcesów we wdrażaniu LSR.

Przygotowując się do opracowania LSR zapytano mieszkańców o sposób zdobywania informacji na temat wydarzeń lokalnych. Z analizy ankiety wywnioskować można, że najważniejsze źródła informacji dla mieszkańców to jest: prasa lokalna. Duża grupa mieszkańców informację zdobywa także poprzez czytanie wiadomości na stronach ogłoszeniowych, tablicach informacyjnych w swoich miejscowościach (dotyczy to głównie mieszkańców wsi). Podstawnym źródłem informacji lokalnych jest Internet, zwłaszcza media społecznościowe i strony internetowe lokalnych instytucji, organizacji pozarządowych, lokalne portale internetowe. Najmniej popularne źródła informacji to, telewizja regionalna, ulotki dostarczane do skrzynki pocztowej. Do skutecznych metod informowania należy także trzeba informowanie lokalnych liderów (np. sołtysów, członków rad sołeckich, którzy są naturalnymi lokalnymi liderami w swoich miejscowościach). Liderzy to także doskonałe źródła informacji zwrotnej dla LGD. Większość mieszkańców informację czerpie od innych osób oraz z prasy lokalnej, natomiast z internetowych źródeł informacji najsłabszą korzystają osoby młode i młodsze.

9.2. GŁÓWNI DZIAŁACI KOMUNIKACYJNYCH (GRUPY DOCELOWE)

Lokalna społeczność jest zbiorem grup różniących się na wielu płaszczyznach, nie tylko ze względu na wiek, płeć, wykształcenie czy zawód ale także każda grupa ma inne potrzeby. W tym miejscu należy podkreślić znaczenie podziału ogółu lokalnej społeczności na grupy docelowe. Prawidłowość przekazania informacji zależy nie tylko od formy komunikacji, ale także od odpowiednio dobranych działań do adresatów. LGD wyróżnia kilka grup docelowych:

Społeczność lokalna – mieszkańcy obszaru

Jednym z celów strategii jest aktywizacja mieszkańców obszaru. W związku z tym adresem jest każdy mieszkaniec gminy członkowskiej. Informacja przekazywana przez LGD musi być ogólna, ale wymagająca użycia wszystkich możliwych środków przekazu w formach tradycyjnych i nowoczesnych, tak by dotarła do każdego przedstawiciela społeczności lokalnej.

Grupy defaworyzowane

Na obszarze LGD Dolina Noteci wyróżniono 4 grupy defaworyzowane – niepełnosprawni, osoby po 55 r. z. oraz ludzie młodzi do 26 r. z., kobiety. Ze względu na zróżnicowanie grup defaworyzowanych należy uwzględnić różnorodność środków przekazu, tak aby informacja miała szeroki zasięg. W związku z tym zostaną wykorzystane także formy przekazu jak: Internet, tablice ogłoszeń, prasa, a także współpraca z instytucjami skupiającymi grupy defaworyzowane takie jak: Ośrodki Zdrowia, placówki oświatowe, informacja na stronie internetowej LGD, udział w targach gospodarczych na obszarze LGD, szkolenia dedykowane osobom z grupy defaworyzowanej, doradztwo indywidualne pracownica Biura LGD, poczta elektroniczna.

Komunikacja z osobami z różnymi niepełnosprawnościami

Podstawowym wynagiem komunikacji jest zapewnienie równego dostępu do informacji na temat LSR. Należy dążyć do tego, aby skuteczność komunikacji z osobami z różnymi niepełnosprawnościami była taka sama, jak w przypadku komunikacji z pozostałymi grupami. Wypełnienie tych wymogów wiąże się z zastosowaniem w komunikacji z osobami z niepełnosprawnościami następujących zasad: przewidywanie potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami i uwzględnianie ich na etapie planowania danego działania informacyjnego, promocyjnego lub edukacyjnego; uzupelnienie standardowego sposobu komunikacji o dodatkowe środki, które pomogą osobom z różnymi niepełnosprawnościami w odbiorze komunikatu; dopasowanie zastosowanych środków oraz kontekstu komunikacji do różnych rodzajów niepełnosprawności. Przykłady konkretnych rozwiązań w komunikacji z osobami niepełnosprawnymi: indywidualne konsultacje u klienta przeprowadzone przez pracownika Biura LGD; zakres usługi informacyjnej i doradczej identyczny jak dla konsultacji w Biurze LGD; przedstawiciele środowisk i organizacji pozarządowych z obszaru działania LGD funkcjonujących na rynku osób z różnymi niepełnosprawnościami będą zapraszani na organizowane konferencje i szkolenia; stworzenie bazy mailowej do przedstawicieli środowisk i organizacji pozarządowych z obszaru działania LGD funkcjonujących na rynku osób z różnymi niepełnosprawnościami i wykorzystanie jej do dwukierunkowego przepływu informacji.

Komunikacja z młodzieżą do 26 r. życia

Skuteczność komunikacji z osobami młodymi zależy przede wszystkim od atrakcyjności przekazu i zastosowanych środków przekazu. Wypełnienie tych wymogów wiąże się z zastosowaniem następujących zasad: przewidywanie potrzeb osób młodych i uwzględnianie ich na etapie planowania danego działania informacyjnego, promocyjnego lub edukacyjnego; uzupełnienie standardowego sposobu komunikacji o dodatkowe środki przekazu, które trafią do osób młodych z komunikatami; dopasowanie zastosowanych środków oraz kontekstu komunikacji do potrzeb osób młodych. Przykłady konkretnych rozwiązań w komunikacji z osobami młodymi: organizowanie spotkań w instytucjach i organizacjach działających na rzecz ludzi młodych przeprowadzone przez pracownika Biura LGD; przedstawiciele środowisk i organizacji pozarządowych działających na rzecz ludzi młodych będą zapraszani na organizowane konferencje i szkolenia, stworzenie bazy mailowej do przedstawicieli środowisk i organizacji pozarządowych z obszaru działania LGD działających na rzecz ludzi młodych i wykorzystanie jej do dwukierunkowego przepływu informacji, wykorzystanie w działaniach komunikacyjnych portali społecznościowych

Komunikacja z osobami w wieku po 55 r. życia

Skuteczność komunikacji z osobami w wieku powyżej 55 lat zależy przede wszystkim od dotarcia z przekazem, które zależeć będzie od wykorzystanych środków przekazu. Wypełnienie tych wymogów wiąże się z zastosowaniem w komunikacji z tymi osobami według następujących zasad: przewidywanie potrzeb osób w wieku ponad 55 lat i uwzględnianie ich na etapie planowania danego działania informacyjnego, promocyjnego lub edukacyjnego; uzupełnienie standardowego sposobu komunikacji o dodatkowe środki przekazu, które trafią do osób w wieku ponad 55 lat z komunikatami; dopasowanie zastosowanych środków oraz kontekstu komunikacji do potrzeb osób w wieku ponad 55 lat. Przykłady konkretnych rozwiązań w komunikacji z osobami w wieku ponad 55 lat: organizowanie spotkań w instytucjach i organizacjach działających na rzecz ludzi w wieku ponad 55 lat, przeprowadzone przez pracownika Biura LGD; przedstawiciele środowisk i organizacji pozarządowych działających na rzecz osób w wieku ponad 55 lat będą zapraszani na organizowane konferencje i szkolenia, stworzenie bazy mailowej do przedstawicieli środowisk i organizacji pozarządowych z obszaru działania LGD działających na rzecz osób w wieku ponad 55 lat i wykorzystanie jej do dwukierunkowego przepływu informacji.

Komunikacja z grupą defaworyzowaną kobiety

Grupa defaworyzowana, która zawiera w sobie osoby o tak różnej strukturze dostępności komunikacyjnej wymaga zastosowania praktycznie wszystkich metod o których była mowa we wcześniejszych opisach ma to swoje odzwierciedlenie choćby w faktcie, że nie ma ograniczenia wiekowego, społecznego. Przekaz musi być nakierunkowany zarówno do osób młodych, jak i starszych, zamieszkujących tereny wiejskie i miejskie. W trakcie konsultacji społecznych wskazana grupa potwierdziła, iż dobrym sposobem jest ciekawa informacja publiczna, bezpośrednie kontakty drogą email a przede wszystkim spotkania informacyjno-konsultacyjne.

Beneficjenci to segment bezpośrednio zaangażowany we wprowadzanie zmian, osoby i organizacje ubiegające się lub mogące się ubiegać o współfinansowanie operacji – są to liderzy zmian. Potrzeby komunikacyjne dotyczyć będą kwestii ściśle merytorycznych związanych bezpośrednio z realizowaną operacją. Należy pamiętać, że jest to grupa, którą należy motywować do promowania własnej operacji, do dzielenia się swoimi pozytywnymi doświadczeniami z reprezentantami pozostałych grup.

Potencjalni beneficjenci wymagają motywacji do podjęcia konkretnych działań. Aktywnie poszukują rozwiązań. Komunikat powinien być dostosowany do potrzeb/oczekiwań potencjalnego beneficjenta. Powinien wskazywać nowe możliwości stwarzane przez LGD, dać szansę i przekonać o korzyściach wynikających z podjęcia „wysiłku” w ubieganiu się o Fundusze Europejskie. Do grupy tej zaliczyć można: porozumienia i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, instytucje kultury, przedsiębiorstwa, instytucje ośrodka biznesu, instytucje ochrony zdrowia, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, organizacje rolników. LGD udostępni beneficjentom informację ważną dla nich z punktu widzenia realizacji projektów. Przed wszystkim LGD zapewni niezbędne dokumenty określające warunki uzyskania wsparcia. Wszelkie informacje o konkursach zamieszczane są na stronie internetowej LGD. Na każdym etapie realizacji projektów beneficjenci mają możliwość konsultacji z pracownikiem Biura LGD. W miarę zapotrzebowania będą organizowane dla beneficjentów szkolenia/warsztaty specjalistyczne gwarantujące prawidłową realizację projektów.

Przedstawiciele wszystkich sektorów – jednym z celów Strategii jest współpraca międzysektorowa. Sektor gospodarczy reprezentowany przez przedsiębiorców i rolników będzie informowany za pomocą spotkań indywidualnych, grupowych, za pomocą Internetu (głównie poprzez e-mail) ogłoszeń, a także szeroko rozumianej kampanii promującej rozwój przedsiębiorstw, tworzenie nowych miejsc pracy i wprowadzenie innowacji. Sektor publiczny będzie informowany poprzez Internet (przede wszystkim e-mail i komunikatory internetowe) spotkania grupowe, indywidualne, tablic ogłoszeń w instytucjach publicznych, poczta tradycyjna. Sektor społeczny wymagać będzie użycia szerszego katalogu środków przekazu. Informacje oprócz stron internetowych lub profilu na portalu społecznościowym, ogłaszane będą za pomocą spotkań z liderami społecznymi, a także poprzez spotkania i konsultacje.

Równocześnie odbiorcami komunikatów są:

Uczestnicy operacji (faktyczni i potencjalni) to osoby aktywnie uczestniczące w operacjach, wśród których szczególnie znaczenie mają członkowie grup społecznych stojących przed wyzwaniem/problemami mogącymi ograniczać ich udział w życiu społecznym i gospodarczym; osoby te mogą skorzystać lub korzystają z efektów operacji realizowanych przez liderów zmian. Komunikaty do faktycznych i potencjalnych uczestników projektów powinny obudzić

w nich zainteresowanie może. „ciami zmian dzięki środkom przewidzianym w LSR oraz przekonać o ich dostępności. Komunikaty powinny wskazywać szanse jakie niesie wsparcie środków przewidzianych w LSR i zawierać przykłady efektywnych rozwiązań zarówno na poziomie organizacji jak i członków określonych społeczności. Przy budowaniu komunikatów należy pamiętać o ich personalizacji, powinny zawierać informacje dotyczące rzeczywistej potrzeby potencjalnego uczestnika operacji. Uczestnicy operacji, to członkowie różnych społeczności, którzy dzięki korzystaniu z operacji realizowanej przez beneficjenta/lidera zmian już uczestniczą w jego realizacji i korzystają z jego efektów. Grupa ta, oczekuje również wsparcia merytorycznego w rozwiązywaniu bieżących problemów, najczęściej dotyczących ich samych, ich sytuacji społecznej lub zawodowej. Istotnym oczekiwaniem członków grupy jest chęć wykorzystania ich wiedzy i zdobytych doświadczeń, po realizacji operacji. Komunikaty powinny zawierać wskazania dotyczące np. szans rynkowych, jakie przed nimi stoją dzięki zrealizowanej operacji, której uczestnikami byli lub są.

Odbiórcy rezultatów komunikacyjnych (rozumiani jako wszyscy mieszkańcy obszaru działania LGD), a także turyści i inwestorzy jako osoby korzystające bezpośrednio i pośrednio z efektów operacji zrealizowanych z udziałem środków przewidzianych w LSR LGD udostępni beneficjentom informację ważną dla nich z punktu widzenia realizacji projektów. Przed wszystkim LGD zapewni niezbędne dokumenty określające warunki uzyskania wsparcia. Wszelkie informacje o konkursach będą zamieszczone na stronie internetowej LGD. W miarę zapotrzebowania będą organizowane dla beneficjentów szkolenia specjalistyczne gwarantujące prawidłową realizację projektów. Na każdym etapie realizacji projektów beneficjenci będą mieli możliwość konsultacji z pracownikiem Biura LGD. Mieszkańcy obszaru działania LGD są głównie odbiorcami informacji o operacjach, które zostały lub są realizowane. Odbiorcom rezultatów w komunikatach należy uświadomić, że są „konsumentami” efektów pracy beneficjentów, przez upowszechnianie informacji o korzyściach jakie, dla nich z tego tytułu wynikają. Do szeroko rozumianej opinii publicznej (mieszkańców obszaru działania LGD) kierujemy przede wszystkim komunikaty kształtujące obraz korzyści wynikających z efektywnego wykorzystania środków przewidzianych w LSR, ale również tworzący ogólne zainteresowanie społeczeństwa szansą, jaką jest wykorzystanie wsparcia. Wynika to z faktu, że w sytuacji, w której społeczeństwo rozumie zachodzące zmiany i dostrzega wynikające ze zmian korzyści, chętniej je wspiera, chociażby poprzez akceptację, czyli pozytywną opinią publiczną. Do grupy tej zaliczyć można przedstawicieli wcześniejszych wymienionych grup docelowych programu oraz szeroko rozumiane społeczeństwo (mieszkańców obszaru działania LGD). Nie są to grupy rozłączne. Jedna osoba może być liderem zmian w jednej dziedzinie, w innej uczestniczyć w projektach. Równocześnie wszyscy należymy do szeroko pojmowanej opinii publicznej.

Komunikacja obejmuje wszystkie trzy segmenty. Liderzy zmian są grupą priorytetową z punktu widzenia realizacji LSR. Udział społeczności lokalnych i wyodrębnionych z niej poszczególnych grup adresatów-interesariuszy w procesie komunikacji będzie możliwie szeroki i co do zasady otwarty. Działania komunikacyjne będą kierowane również do partnerów, mediów, instytucji wdrażających Strategię i środowisk opiniotwórczych. Działania te mają na celu promocję efektów dofinansowań z Funduszy Unijnych, upowszechnianie wiedzy na temat polityki rozwoju lokalnego oraz zapewnienie konkurencyjności regionu na tle kraju.

9.3 RODZAJE DZIAŁAŃ I ŚRODKÓW KOMUNIKACYJNYCH

Spółród wielu środków w naszym planie komunikacji uwzględniono kilka narzędzi odpowiadającym celom LSR i określonym grupom docelowym. Wśród tych działań informacyjno-promocyjnych są: Kampanie informacyjne, kierowane do ogółu społeczności lokalnej, a wśród niej potencjalnych beneficjentów. Celem kampanii będzie szeroka informacja i promocja samej LSR, zaplanowanych w niej przedsięwzięć i kryteriów oceny wniosków aplikacyjnych. W kampaniach zostaną wykorzystane przede wszystkim środki masowego przekazu oraz spotkania bezpośrednie. Materiały informacyjne promocyjne i szkoleniowe (w formie drukowanej i elektronicznej) – będą wykorzystane częściowo w kampanii informacyjnej, a częściowo w realizowanych programach edukacyjnych. Konferencje, spotkania informacyjno-konsultacyjne będą zastosowane głównie celem informacji i wsparcia potencjalnych beneficjentów w postaci informacji i doradztwa merytorycznego. Okazjonalne imprezy masowe – organizowane przez podmioty gospodarcze, społeczne i publiczne oraz uczestnictwo LGD w tego typu imprezach. Portale internetowe – biura LGD oraz podmiotów wchodzących w skład LGD, a także portale społecznościowe. Ten środek komunikacji służy nam do prezentacji wszystkich dokumentów związanych z wdrażaniem LSR, a także do bieżącego informowania, np. o terminach naboru wniosków, planowanych konkursach; rodzajach i wysokości wsparcia projektów, etc. Wszelkie informacje udostępniane na portalach internetowych będą miały formę przejrzystą i zrozumiałą dla każdego potencjalnego beneficjenta. Będą także zawierać adresy kontaktowe do osób odpowiedzialnych za wdrażanie LSR, a wiele z nich będzie miało element interaktywny w postaci możliwości komentowania i wyrażania swoich opinii, co w dużym stopniu stanowi formę interakcyjną. Natomiast w odniesieniu do komunikacji wewnętrznej ustalono, iż komunikację tę definiują podstawowe dokumenty pracy biura (np. zakresy czynności, umowy cywilnoprawne, regulamin pracy biura) i działalności organów LGD, które zapewniają prawidłowość procesu komunikowania, w tym także prowadzenie odpowiedniej dokumentacji związanej z procesem, jego monitorowaniem i ewaluacją działań komunikacyjnych.

9.4 PLAN KOMUNIKACYJNY – CELE OGÓLNE LSR

Cele główne strategii komunikacji wpisują się w cel strategiczny – nadrzędny, ale uwzględniają przede wszystkim cele ogólne LSR i realizację tych celów podporządkowane są działaniom komunikacyjnym. W przypadku LGD Stowa-

zyszenia Doliny Noteci, działania komunikacyjne związane będą ściśle z treścią planu ogólnym. Opis planu komunikacji prezentuje więc układ: cel ogólny LSR, podporządkowany mu cel komunikacyjny, adresaci działań komunikacyjnych, środki i działania komunikacyjne, efekty tych działań i wskaźniki. Plan komunikacyjny w odniesieniu do poszczególnych celów ogólnych, zapisanych w LSR, przedstawia się następująco:

W odniesieniu do celu ogólnego nr 1 w LSR: Rozszerzenie zrównoważonej działalności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki ochrony zasobów.

Cel komunikacyjny: Poszerzanie świadomości społecznej lokalnej o walorach turystycznych obszaru oraz przekonanie podmiotów zarządzających obiektami do podejmowania działań, które pozwolą stać się tym obiektem atrakcją turystyczną, a także zwiększenia promocji obszaru.

Grupami docelowymi działań komunikacyjnych w ramach tego celu będą: sformalizowane grupy społeczne, organizacje pozarządowe, potencjalni inwestorzy, podmioty sektora publicznego, wytwórcy produktów lokalnych, inne podmioty gospodarcze zajmujące się produkcją lokalną i usługową, potencjalni inwestorzy w obszarze rekreacyjnej turystyce celem ich udostępnienia społeczności lokalnej i turystom.

W realizacji tego celu wykorzystywane zostaną następujące środki komunikacji: kampanie informacyjne i promocyjne z użyciem dostępnych mediów, informacja publiczna, szkolenia, imprezy markowe promujące region i produkty lokalne, wydarzenia turystyczne, materiały promocyjne.

Efektami, jakie LGD chce uzyskać dzięki tym środkom komunikacji będą:

- gospodarstwie: zwiększenie liczby podmiotów zaangażowanych w tworzenie produktów i usług lokalnych, organizacja wspólnych przedsięwzięć związanych z turystyką, utworzone miejsca pracy w sektorze turystycznym, rozwój usług turystycznych.

- społecznie: zwiększenie umiejętności przygotowania wniosków aplikacyjnych, organizacja wydarzeń turystycznych, krajoznawczych, imprez markowych, promocja obszaru, zwiększenie wartości kapitału społecznego, korzystne zmiany w postawach obywatelskich.

Ponadto przeprowadzone zostaną szkolenia z zakresu doskonalenia umiejętności aplikowania o środki finansowe z programu LEADER. Przy określaniu działań komunikacyjnych i środków przekazu wzięto pod uwagę przede wszystkim cel komunikacji i grupę docelową, a także ocenę skuteczności stosowanych metod komunikacji w realizacji poprzedniej LSR. Skutecznym działaniem okazały się bezpośrednie kontakty z organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami jak i społecznością lokalną na spotkaniach i szkoleniach. Dobre rezultaty przyniosły prowadzone przez LGD kampanie informacyjne i promocyjne, angażujące różne środki przekazu. Ponadto wprowadzono kilka innowacyjnych metod, w tym m.in. wizyty studyjne po obszarze LGD, zakłady na portalu internetowym biura LGD, które zaplanowane głównie dla grup docelowych przedsiębiorców oraz grup defaworyzowanych. Zakłada się, że największą wagę w działaniach komunikacyjnych LGD zwróci: na uzyskanie informacji zwrotnej, w postaci komentarzy na portalu internetowym i społecznościowych, pozyskiwaniu ankiet od lokalnej społeczności bezpośrednio wyrażających opinie i oceny na temat efektów wdrażania LSR i działalności LGD.

W odniesieniu do celu ogólnego nr 2 w LSR: Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy

Cel komunikacyjny: Podniesienie świadomości społecznej znaczenia przedsiębiorczości

w rozwoju gospodarczym obszar i sprzyjającemu procesom włączenia społecznego.

Grupą docelową działań komunikacyjnych w ramach tego celu będą: istniejący przedsiębiorcy, potencjalni przedsiębiorcy, grupy osób defaworyzowanych, rolnicy zamierzający otworzyć działalność gospodarczą. W realizacji tego celu wykorzystywane zostaną następujące środki komunikacji: kampanie informacyjne, informacja publiczna, szkolenia, konferencje, spotkania bezpośrednie, porady indywidualne.

Efektami, jakie LGD chce uzyskać dzięki tym środkom komunikacji będą:

- gospodarstwie: wzrost liczby przedsięwzięć gospodarczych, w tym turystycznych; rozwój już istniejących przedsiębiorstw; zwiększenie poziomu zatrudnienia.

- społecznie: aktywizacja społeczności lokalnej w podejmowaniu przedsięwzięć; zwiększenie umiejętności przygotowania wniosków aplikacyjnych, zwiększenie współpracy i integracji społeczności lokalnych, włączenie społeczne grup defaworyzowanych.

W odniesieniu do celu ogólnego nr 3 w LSR: Poprawianie jakości życia i stwarzanie warunków do dalszego harmonijnego rozwoju lokalnej społeczności

Cel komunikacyjny: Doskonalenie kapitału społecznego, budowanie świadomości tożsamości lokalnej i aktywizacja społeczności lokalnej poprzez edukację, podejmowanie wspólnych przedsięwzięć przez określone grupy społeczne, animację społeczną, podnoszenie poziomu umiejętności w aplikowaniu środków finansowych z programu LEADER.

Grupą docelową działań komunikacyjnych w ramach tego celu będą: sformalizowane grupy zainteresowań, organizacje pozarządowe, potencjalni inwestorzy z sektora publicznego, zdefiniowane grupy osób defaworyzowanych. Do realizacji tego celu wykorzystywane zostaną następujące środki komunikacji: kampanie informacyjne, informacja publiczna, szkolenia, warsztaty tematyczne, animacja różnych grup społecznych, w tym defaworyzowanych, porady indywidualne.

Efektami, jakie spodziewany się uzyskać dzięki tym środkom komunikacji będą:

- społecznie: aktywizacja społeczności lokalnej w podejmowaniu przedsięwzięć dla dobra ogółu, zwiększenie współpracy i integracji społeczności lokalnych, włączenie społeczne grup defaworyzowanych, korzystne zmiany

w postawach obywatelskich, wyższa wartość kapitału społecznego; zwiększenie umiejętności przygotowania wniosków aplikacyjnych.

- **Wskaźniki:** lepsze wykorzystanie obiektów publicznych; podniesienie wiedzy u osób aplikujących o wsparcie gospodarcze.

- Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami

- Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych

- Liczba ogłoszeń i postów umieszczonych na stronie internetowej LGD i profilu społecznościowym.

- Średnia ocena elementów działania LGD i realizacji LSR wyrażona przez respondentów za pomocą ankiet ocenających poziom zadowolenia

- Liczba ogłoszeń i informacji umieszczonych na tablicach ogłoszeń w instytucjach

- Liczba osób, z którymi przeprowadzono indywidualne wywiady za pomocą rozmów telefonicznych.

- Liczba materiałów drukowanych

- Liczba artykułów w prasie lokalnej

- Liczba spotkań prezentujących efekty działań

Szwarczyszenia Dolina Noteci znajduje się w załączniku nr 5 do niniejszej strategii. Podjęto decyzję, iż na początku każdego roku kalendarzowego przeprowadzana będzie **rewizja harmonogramu działań komunikacyjnych** i w przypadku jakichkolwiek zmian, np. aktualizacji terminów naborów wniosków wprowadzanych przez UM, czy wniosków wynikających z okresowych ewaluacji, plan ten będzie podlegał niezbędnym korektom.

9.5 ANEKSZA EFEKTYWNOŚCI ZASTOSOWANYCH DZIAŁAN KOMUNIKACYJNYCH I ŚRODKÓW PRZEKAZU

- Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu będzie prowadzona poprzez:

- Bieżącą analizę liczby uczestników poszczególnych działań. Zebranie poszczególnych danych z prowadzonych działań i stosowania środków przekazu będzie odbywało się na podstawie zbieranych przez pracownikó LGD informacji. Analiza będzie prowadzona poprzez: listy obecności na spotkaniach grupowych, liczby udzielonego indywidualnego doradztwa w biurze LGD, liczbę wypełnionych ankiet, liczbę uczestników danego wydarzenia, liczbę fizyk. projektów zbieranych przez LGD, a w przypadku wnioskodawców liczba złożonych wniosków. Inne pomiary mające służyć do szerokiego zasięgu informacji to liczniki wejść na stronę internetową, liczba komentarzy, udostępnienia informacji i polubienia postów na portalu społecznościowym. Dzięki bieżącej kontroli działań komunikacyjnych i zastosowanych środków przekazu oraz analizie danych, możliwa będzie szybka reakcja w sytuacji zaistniałego problemu i wprowadzenie zmian, które poprawią jakość realizowanych działań bądź też rezygnację w pewnym zakresie z działań.

- Ewaluację prowadzoną w trakcie wdrażania Strategii – ewaluacja pozwoli na zebranie dodatkowych danych dotyczących działalności komunikacyjnej. Okresowe zbieranie danych przyczyni się do podejmowania działań pod kątem podstawowych kryteriów ewaluacji.

Każdy plan komunikacji zakłada pewne cele, jakie dzięki niemu mają zostać osiągnięte. Celem tym podporządkowane są działania i odpowiednio dobrane środki przekazu. Stosowane działania komunikacyjne oraz wykorzystywane w tym celu środki przekazu, podlegają będą cyklicznym badaniom efektywności, jakie przyniosą i porównaniu ich z zakładanymi efektami. Jeśli w wyniku monitoringu lub ewaluacji stwierdzi się, iż któreś z działań komunikacyjnych nie przynosi pożądanych efektów, zostanie zastosowany plan naprawczy. Plan ten polegać będzie na modyfikacji dotychczasowych praktyk komunikacyjnych i ich udoskonaleniu lub wprowadzeniu innych, które w ocenie Szwarczyszenia i społeczności lokalnej będą bardziej odpowiednie w drodze do celu. Każde bowiem działanie ma swe atuty, ale nosi także w sobie pewną dozę ryzyka. Oczywiście trudno jest przewidzieć zakres takiego ryzyka, szczególnie, jeśli spowodowane jest ono barierami zewnętrznyimi. Ale może istnieć także ryzyko po stronie LGD. Dlatego bardzo ważne jest, by już na etapie budowania planu komunikacji być świadomym tego ryzyka. A zatem w podjęciu do tworzenia planu komunikacji zacząć od samooceny LGD, a szczególnie tej grupy osób, która będzie uczestniczyć i odpowiadać za działania komunikacyjne. Samoocena to swoisty przegląd wiedzy merytorycznej i umiejętności komunikacyjnych niezbędnych do prowadzenia prawidłowego procesu komunikacji. Wynikiem tej samooceny było wyznaczenie osób odpowiedzialnych za komunikację wewnętrzną i zewnętrzną.

W komunikacji wewnętrznej ważnym stało się ściśle określenie zakresu odpowiedzialności komunikacyjnych osób indywidualnych zatrudnionych do realizacji LSR. Kolejną czynnością było określenie zakresu odpowiedzialności osób odpowiedzialnych za proces komunikowania z otoczeniem, na linii LGD – szeroko rozumiana społeczność lokalna – LGD. W proces ten oprócz osób zatrudnionych będą włączani członkowie organów LGD oraz członkowie LGD, w zależności od rodzaju i charakteru informacji. Natomiast do obowiązków biura LGD należy m.in. monitorowanie efektów komunikacji, ewaluacja procesu komunikacji, sporządzanie ocen i wniosków oraz generowanie propozycji ewentualnych zmian w planie komunikacji, nad którym będzie sprawować nadzór dyrektor biura. Wraz z procesem monitorowania i ewaluacji realizacji planu komunikacji zaplanowano równoległe działania mające na celu bieżącą ocenę realizacji LSR. Informacje uzyskane dzięki tym działaniom, w przypadkach problemów z wdrażaniem poszczególnych operacji, (np. z uwagi na brak akceptacji społecznej) mogą stać się podstawą wdrożenia programu naprawczego. Zasadnicze zmiany, które wynikły z realizacji procesu komunikacji ze społecznością

lokalną będą konsultowane z tą społecznością, przy użyciu takich narzędzi jak portale społecznościowe i spotkania bezpośrednie z zainteresowanymi grupami.

LGD zaangażowane we wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju jest zobligowane do regularnego prowadzenia badań ewaluacyjnych i oceny skuteczności prowadzonych działań. W związku z tym działania będą publikowane na stronie internetowej i oceny skuteczności będą zamieszczane w formie zestawień rocznych i ocena realizacji poszczególnych działań będzie dokonywana w oparciu o wskaźniki. Ocena realizacji opierać się będzie na ocenie poszczególnych działań realizowanych w ramach Planu Komunikacyjnego dokonywanych za pomocą ankiet, badań ilościowych oraz na podstawie wyznaczonych wskaźników oceny skuteczności oraz badani efektywności świadczonego doradztwa przez pracowników LGD. Przewidziane zostały także działania mające na celu pozyskiwanie informacji zwrotnej o funkcjonowaniu LGD i realizacji LSR. Wszystkie te działania mają na celu wprowadzanie ewentualnych korekt i oceny prawidłowości realizacji LSR. Dodatkowe informacje zbierane będą podczas działań informacyjnych o zasadach i efektach LSR skierowane do potencjalnych wnioskodawców i mieszkańców. Pozytskane w ten sposób informacje zostaną wykorzystane do aktualizacji LSR, procedur oraz ewentualnej zmiany funkcjonowania poszczególnych organów LGD lub biura. W sytuacji zaistnienia problemów o wdrażaniem LSR, a także potencjalnego pojawienia się sytuacji nieakceptacji społecznej wdrożone zostaną następujące środki zaradcze: przeprowadzenie konsultacji społecznych w trakcie wdrażania, wywiady indywidualne, w celu określenia, które z wprowadzonych rozwiązań w planie komunikacyjnym nie spełniają oczekiwań i powinny zostać poprawione i w jakim stopniu. Wyniki działań realizowanych w ramach planu komunikacji będą pojawiały się na bieżąco na stronie internetowej LGD, jak również na stronach poszczególnych gmin zrzeszonych. Na stronach gmin zostanie zamieszczony komunikat odnośnie odbiorców do strony LGD, tak jak miało to miejsce w okresie programowania 2007 - 2013.

ROZDZIAŁ 4 – STRATEGIA ROZWOJU

Podjęcie Leader to przede wszystkim nastawienie na lepsze wyniki w skali lokalnej, ale także narzędzie interakcji z podejściem ogólnym, mające na celu osiągnięcie zintegrowania. Thumacząc dosłownie jest to połączenie, zjednoczenie, scalenie sił i tak właśnie powinno być pojmowane przez społeczeństwo, jako spójne zestawienie projektów , które mają na celu osiągnięcie wytyczonych w LSR celów i potrzeb co prowadzi do osiągnięcia celów Unii Europejskiej. LSR realizuje pod kątem zintegrowania wykorzystanie potencjału obszaru czyli zasobów i wiedzy przy jednoczesnym realizowaniu wyzwań rozwojowych i lokalnych uwarunkowań. W trakcie ustaleń społecznych zostały podkreślone problemy, które nurtują społeczeństwo w kontekście rozwojowym, takie jak zaniedbana działalność społeczno-gospodarcza, wysokie bezrobocie, niewystarczająca aktywność mieszkańców. Umiejętowanie tychże problemów z jakimi boryka się obszar jest bardzo ważne, gdyż powinniśmy mieć świadomość w jakich tematach oczekuje się największych zmian. Zintegrowane podejście ma odzwierciedlenie w doborze celów: rozwój infrastruktury, promocja, wzmocnienie kapitału, tworzenie i rozwój przedsiębiorczości. Zakłada się, iż największe i najbardziej pożądane zmiany w sposób kompleksowy i spójny rozwiążą wskazane problemy, oczywiście na miarę otrzymanych środków finansowych.

Znaczenie zintegrowania

W niniejszej Lokalnej Strategii Rozwoju zintegrowane działania przejawiają się w kilku płaszczyznach i na różnych szczeblach uogólnienia. Po pierwsze: zachowano zgodność celów, przedsięwzięć i operacji ze strategiami rozwoju jednostek samorządu terytorialnego obejmujących obszar wdrażania LSR jak również szerokim wachlarzem innych dokumentów strategicznych. Zgodność ta i komplementarność wykazano w dalszej części rozdziału. Zwrócić uwagę należy na to, iż gminy – zgodnie ze swoimi strategiami i planami operacyjnymi – realizują większe zadania inwestycyjne służące turystyce (np. infrastrukturę komunikacyjną i techniczną, infrastrukturę ochrony środowiska itp.), zaś LSR przewiduje szereg operacji dotyczących tzw. małej infrastruktury turystycznej, która będzie komplementarna do realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Po drugie: dokonano powiązania celów i przedsięwzięć pomiędzy sobą oraz powiązania ich ze specyfiką obszaru i wnioskami z analizy SWOT. Po trzecie – przewidziano w LSR przedsięwzięcia, które realizowane są pospół przez jednostki różnych sektorów. Wynika to z opisu tych przedsięwzięć i wymienionych w nim grup potencjalnych wnioskodawców (osoby fizyczne, podmioty gospodarcze, jst, organizacje pozarządowe), a także z wykazu zaplanowanych działań PROW, umożliwiających realizację tych przedsięwzięć poprzez wielosektorowe działania, które także prowadzą do zintegrowania. Zarówno cele szczegółowe jak i przedsięwzięcia realizowane m.in. w Dolinie Noteci, a polegające na szerszym udostępnianiu jej walorów turystom i mieszkańcom opierają się jednocześnie na walorach przyrodniczych, społecznych, gospodarczych i kulturowych. Dolina Noteci jest bowiem miejscem, gdzie te walory wzajemnie się przeplatają i żyją ze sobą w zgodnej symbiozie.

10.1. POWIĄZANIA I SPÓJNOŚĆ LSR Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI

LSR wykazuje powiązania, spójność i komplementarność z wieloma dokumentami planistycznymi obowiązującymi w regionie, powiatach i gminach. Poniżej przedstawiono cele dokumentów planistycznych z którymi LSR Stowarzyszenia Dolina Noteci zachowuje zgodność.

10.1.1. STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY SZAMOCIN 2011-2020

- Cel strategiczny 1: Wzmocnienie struktury ekonomicznej gminy dla powiększenia zatrudnienia i dochodów jej mieszkańców. (zgodne z celem 2)
  - Cel strategiczny 2: Dostosowanie przestrzeni geograficznej i społeczno-gospodarczej gminy do oczekiwań mieszkańców. (zgodne z celem 3)
  - Cel strategiczny 3: Rozwój zasobów ludzkich przez zapewnienie możliwie najwyższego poziomu usług społecznych i bezpieczeństwa. (zgodne z celem 3)
- #### 10.1.2. STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO MIASTA CHODZIEŹ
- Podjąć działania o polozenie geograficzne dla rozwoju miasta. (zgodne z celem 1.1.)
  - Promocja gospodarstwa miasta i regionu. (zgodne z celem 2)
  - Stworzyć warunki dla rozwoju przedsiębiorczości. (zgodne z celem 1.1.)
  - Rozbudować bazę sportowo-turystyczną i kulturalną. (zgodne z celem 3)
- #### 10.1.3. STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO GMINY CHODZIEŹ NA LATA 2007-2016
- Działania w kierunku budowy i modernizacji infrastruktury kulturalno-oświatowej. (zgodne z celem 3.1.)
  - Działania w kierunku rozwoju infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. (zgodne z celem 3.1.)
  - Działania w kierunku dalszej rozbudowy i poprawy infrastruktury społecznej. (zgodne z celem 3.2.)
  - Działania w kierunku rozwoju infrastruktury turystycznej. (zgodne z celem 1.1.)
  - Stworzenie warunków do rozwoju bazy agroturystycznej. (zgodne z celem 1.1.)
  - Stworzenie warunków do rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości z uwzględnieniem sektora rolnego. (zgodne z celem 2)
  - Tworzenie warunków do rozwoju różnych form turystyki i bazy noclegowej. (zgodne z celem 1.1.)
  - Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego, opartego na walorach przyrodniczo-krajoobrazowych. (zgodne z celem 2)
  - Stworzenie spójnego programu promocji turystycznej i gospodarczej gminy. (zgodne z celem 1.2.)
  - Podjęcie działań w kierunku realizacji inwestycji infrastrukturalnych będących podstawą dla rozwoju agroturystyki, rzemiosła i innych usług okotourystycznych (zgodne z celem 1.1.)
  - Stwarzanie warunków do poprawy jakości komunikacji wewnętrznej. (zgodne z celem 3.2.)
  - Podjęcie działań w kierunku wykorzystania walorów turystyczno-krajoobrazowych gminy dla jej rozwoju. (zgodne z celem 1.2.)
  - Wspieranie i podejmowanie działań w kierunku rozwoju edukacji i kultury. (zgodne z celem 3.1.)
  - Tworzenie warunków do zwiększenia poziomu inwestycji na terenie gminy, powodujących wzrost zatrudnienia mieszkańców. (zgodne z celem 2)
  - Stworzenie warunków dla lepszego wykorzystania potencjału ludzkiego i pobudzenia aktywności społecznej mieszkańców. (zgodne z celem 3.2.)
  - Stworzenie warunków do zmniejszenia bezrobocia i jego społecznych skutków. (zgodne z celem 2)
  - Działania mające na celu rozwój turystyki, sportu i rekreacji. (zgodne z celem 1.1.; 3.1.)
  - Umożliwienie wykorzystania walorów przyrodniczych gminy do rozwoju agroturystyki i turystyki kwalifikowanej. (zgodne z celem 1.1.)

10.1.4. STRATEGIA ROZWOJU GMINY BUDZYŃ NA LATA 2006-2018

- Aktywizacja gospodarstwa - rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy, między innymi poprzez różnicowanie źródeł utrzymania ludności; (zgodne z celem 2)
- Rozwój infrastruktury technicznej, jako instrumentu poprawy stanu środowiska, poprawy jakości życia mieszkańców oraz poprawy atrakcyjności inwestycyjnej. (zgodne z celem 2)
- Rozwój turystyki (rozumiany jako szansa wykorzystania zasobów gminy w zakresie wzrost dochodów uzyskiwanych z turystyki poprzez zróżnicowanie oferty turystycznej. (zgodne z celem 1.1.)

10.1.5. STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO POWIATU CHODZIECKIEGO NA LATA 2011-2020

- Cel strategiczny 1: Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i przeciwdziałanie bezrobociu. (zgodne z celem 2)
- Cel 1.1. Tworzenie miejsc pracy poprzez promowanie i wspieranie rozwoju przedsiębiorczości. (zgodne z celem 2)
- Cel 1.2. Promowanie turystyki dla zwiększenia udziału usług turystycznych w gospodarce, wzrostu zatrudnienia i dochodów. (zgodne z celem 1.2.)
- Cel 1.3. Rownoważenie i aktywizowanie rynku pracy. (zgodne z celem 2)
- Cel strategiczny 3: Podniesienie jakości życia przez zapewnienie wszechstronnego rozwoju i kondycji zasobów ludzkich. (zgodne z celem 3.2.)
- Cel 3.1. Zachowanie i ulepszenie środowiska i kulturowego dla poprawy jakości życia obecnego i przyszłych pokoleń. (zgodne z celem 3.2.)
- Cel 3.4. Stymulowanie działalności kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla podniesienia jakości kapitału ludzkiego. (zgodne z celem 3.1.)
- Cel 3.5. Budowanie społeczeństwa obywatelskiego dla wzmocnienia integracji i utrwalenia lokalnej tożsamości. (zgodne z celem 3.2.)

10.1.6. ZAKTUALIZOWANA STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO DO 2020 ROKU

- Cel strategiczny 5. Zwiększenie spójności województwa. (zgodne z celem 3.2.)
  - Cel operacyjny 5.1. Wsparcie ośrodków lokalnych. (zgodne z celem 3.2.)
  - Cel operacyjny 5.2. Rozwój obszarów wiejskich. (zgodne z celem 2)
  - Cel operacyjny 5.3. Aktywizacja obszarów o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych. (zgodne z celem 2)
  - Cel operacyjny 5.4. Wsparcie terenów wymagających restrukturyzacji, odnowy i rewitalizacji. (zgodne z celem 2)
  - Cel operacyjny 5.6. Wsparcie terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego. (zgodne z celem 2)
  - Cel strategiczny 6. Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu. (zgodne z celem 2)
  - Cel operacyjny 6.1. Zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw. (zgodne z celem 2)
  - Cel operacyjny 6.3. Rozbudowa sieci i kooperacji w gospodarce regionu. (zgodne z celem 2)
  - Cel operacyjny 6.5. Tworzenie warunków rozwoju inteligentnych specjalizacji, w tym wspieranie sektorów kreatywnych w gospodarce. (zgodne z celem 2)
  - Cel operacyjny 6.10. Poprawa warunków dla rozwoju rolnictwa i przetwórstwa rolno-gospodarczego. (zgodne z celem 2)
  - Cel operacyjny 6.11. Rozwój gospodarki społecznej. (zgodne z celem 3.1.)
  - Cel operacyjny 6.12. Rozwój „sektora” sektora gospodarki. (zgodne z celem 2)
  - Cel strategiczny 7. Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia. (zgodne z celem 2)
  - Cel operacyjny 7.3. Poprawa przedsiębiorczości i zatrudnialności. (zgodne z celem 2)
  - Cel operacyjny 7.4. Rozwój oraz promocja posław kreatywnych i innowacyjnych. (zgodne z celem 2)
  - Cel strategiczny 8. Zwiększanie zasobów oraz wytyrnywanie potencjałów społecznych województwa. (zgodne z celem 3.1.)
  - Cel operacyjny 8.1. Wznacanie aktywności zawodowej. (zgodne z celem 2)
  - Cel operacyjny 8.2. Poprawa sytuacji i przeciwdziałanie zagrożeniom demograficznym. (zgodne z celem 2)
  - Cel operacyjny 8.4. Promocja zdrowego stylu życia. (zgodne z celem 1.2.)
  - Cel operacyjny 8.5. Wznacanie władztwa społecznego. (zgodne z celem 3.2.)
  - Cel operacyjny 8.7. Kształtowanie skłomności mieszkańców do zaspokajania potrzeb wyższego rzędu. (zgodne z celem 3.1.)
  - Cel operacyjny 8.8. Budowa kapitału społecznego na rzecz społeczeństwa obywatelskiego. (zgodne z celem 3.1.)
  - Cel operacyjny 8.9. Ochrona zasobów, standardu i jakości życia rodziny. (zgodne z celem 3.1.)
  - Cel operacyjny 8.10. Ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego. (zgodne z celem 1.2.)
- ### 10.1.7. PROGRAM OPERACYJNY KAPITAŁ LUDZKI REALIZOWANY PRZEZ WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY
- I. Zatrudnienie i integracja społeczna. (zgodne z celem 2)
  - II. Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących. (zgodne z celem 2)
  - VI. Rynek pracy otwarty dla wszystkich. (zgodne z celem 2)
  - 1. Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie. (zgodne z celem 2)
  - 2. Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia. (zgodne z celem 2)
  - 3. Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich. (zgodne z celem 2)
  - VII. Promocja integracji społecznej. (zgodne z celem 3.2.)
  - 1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji. (zgodne z celem 3.2.)
  - 2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej. (zgodne z celem 3.2.)
  - 3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji. (zgodne z celem 3.2.)
  - VIII. Regionalne kadry gospodarki. (zgodne z celem 2)
  - 1. Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie. (zgodne z celem 2)
  - 10.1.8. PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKA
  - Oś priorytetowa VIII: Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury. (zgodne z celem 1.1.)
  - 10.1.9. REGIONALNA STRATEGIA INNOWACJI DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2015-2020
  - Cel strategiczny 2. Podniesienie innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw. (zgodne z celem 2)
  - 10.1.10. STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU WSI, ROLNICTWA I RYBACTWA NA LATA 2012-2020
  - Cel 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. (zgodne z celem 2)
  - Cel 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej. (zgodne z celem 3.1.)
- ### 10.1.11. ROZWOJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ

- Wzmocnienie kapitału „dawnego”, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społecznej lokalnej w realizacji LSR. (zgodne z celem 3.2.)
- zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości (zgodne z celem 2.1.)
- podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR w powiązaniu z zakładaniem działalności gospodarczej, rozwojem przedsiębiorczości lub dywersyfikacją źródeł dochodów, w szczególności rolników i osób długotrwale pozostających bez pracy (zgodne z celem 2.1.)
- podnoszenie wiedzy społecznej lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych a także innowacji (zgodne z celem 1.3.)
- zachowanie dziedzictwa lokalnego (zgodne z celem 1.)
- rozwój ogólnodostępnej i mkomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej (zgodne z celem 1.1. i 3.1.)

10.2. WEWNĘTRZNE ZINTEGROWANIE LSR

Przezwidzane w LSR operacje są ze sobą ściśle zintegrowane, zarówno na poziomie celów ogólnych, jak i w ramach poszczególnych celów szczegółowych. Cele ogólne są ze sobą spójne, ponieważ dotyczą głównych sfer życia i działalności człowieka – pracy, zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych oraz czasu wolnego. Cele szczegółowe są ze sobą spójne, ponieważ zakładają nie tylko stworzenie infrastruktury społecznej, ale również rekreacyjnej sportowej i turystycznej, co spowoduje efekt synergii w niedługim odstępie czasowym na jednym obszarze.

Wszystkie cele adresują zidentyfikowane w analizie SWOT potrzeby, cele szczegółowe dotyczące rynku pracy (np. tworzenie i rozwój przedsiębiorczości) są ze sobą spójne, gdyż realizowane w jego ramach przedsięwzięcia, zakładające pomoc dla przedsiębiorców, mają nie tylko charakter bezpośredniej pomocy finansowej, wspierania ich indywidualnej aktywności, ale również stworzenia prawidłowo funkcjonującego ośrodka doradczego jakim jest LGD. Realizacja tych przedsięwzięć wymaga współpracy zarówno wszystkich sektorów: publicznego, poprzez tworzenie przyjaznego klimatu dla przedsiębiorstwa (tworzenie stref przyzwoitych, udostępnianie terenów i lokalni pod działalność komercyjną, działalność informacyjną), społecznego, poprzez edukowanie obywateli i przyszłych przedsiębiorców i wskazujący najlepsze sposoby pozyskiwania energii biznesowej; gospodarczego, poprzez aktywne udziały w realizacji przedsięwzięć, jak i wielu branż działalności gospodarczej (od agroturystycznej, poprzez gastronomiczną i rekreacyjną, po produkcję handlową opartą na zasobach lokalnych).

Wszystkie przedsięwzięcia łączy założenie maksymalnego wykorzystania lokalnych zasobów (siłowców, upraw, infrastruktury, położenia geograficznego, dziedzictwa lokalnego, potencjału mieszkańców). Efektem będzie mocniejsze związanie lokalnych społeczności z miejscem zamieszkania, ukształtowanie się prawdziwie obywatelskiego społeczeństwa i doprowadzenie do tego, aby mieszkańcy traktowali swoje miejscowości i gminy jak prawdziwe „małe ojczyzny”. Realizacja wszystkich przedsięwzięć oraz dobra polityka na szczeblu gminnym zapewni zrównoważony i zgodny z zasadami dbałości o środowisko rozwój całego obszaru LGD. we wszystkich dziedzinach życia jego mieszkańców – pracy, zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i wolnego czasu. Są to – jak sądzimy – wyszczególnione przykłady działań zintegrowane podejmujące dla przedsiębiorstw planowanych w ramach LSR. Wykazaliśmy bowiem, że przedsięwzięcia realizowane są przez różne sektory i podmioty i opierają się na waloryzacji i wykorzystaniu wszystkich zasobów obszaru, jak również posiadają szereg powiązań z innymi dokumentami strategicznymi na terenie obszaru LSR i województwa wielkopolskiego.

Cyfrone oznaczenia celów ogólnych, celów strategicznych oraz przedsięwzięć pochodzą z Tabeli 8, zamieszczonej w Roz. 5 Cele i wskaźniki

10.2.1. WYKONANIE PLANU OPERACYJNEGO

LGD będzie systematycznie monitorować funkcjonowanie LGD i stan realizacji LSR. funkcjonowania LGD będzie prowadzony wewnętrznie (ocena własna, realizowana przez osoby bezpośrednio zaangażowane we wdrażanie LSR), natomiast ewaluację wdrażania LSR prowadzić będą głównie eksperci zewnętrzni. Monitoring prowadzony będzie na bieżąco (zgodnie z planem monitoringu), z kolei ewaluacja realizowana będzie w okresach rocznych, odnosząc się do działań podejmowanych w poszczególnych latach kalendarzowych.

Zasady i sposób prowadzenia monitoringu. Monitorowaniu podlegać będą: działania biura LGD, wdrażanie LSR oraz wydatkowanie środków finansowych na poszczególne operacje i działalność własną LGD. Monitoring ma służyć Zarządowi, Radzie i członkom LGD do bieżącego śledzenia realizacji planu i harmonogramu działań we wdrażaniu LSR. W przypadku niepowodzeń we wdrażaniu LSR – monitoring będzie podstawą do podejmowania działań naprawczych. Źródła danych do prowadzenia monitoringu to:

- listy obecności na spotkaniach prowadzących przez biuro LGD;
- sprawozdania, dokumentacja fotograficzna;
- liczba odwiedzających portal internetowy www.dolnainoteci.com.pl;
- liczba zainteresowanych ogłaszaniem konkursami;

- liczba zainteresowanych organizowanych szkoleniami,
- wnioski aplikacyjne o wsparcie projektowanych operacji;
- wnioski o płatność;
- karty doradztwa prowadzonego przez pracowników LGD;
- oświadczenia beneficjentów dotyczące satysfakcji z uzyskanych informacji i doradztwa,
- badania ankietowe;
- dokumenty finansowe.

Zasady i sposób prowadzenia ewaluacji. Za proces ewaluacji odpowiedzialni będą: Zarząd LGD (który będzie wykonywał część zadań związanych z ewaluacją, szczególnie te, które mogą być prowadzone równolegle z monitoringiem) oraz eksperci zewnętrzni. Za gromadzenie danych i dokumentów niezbędnych do prowadzenia ewaluacji odpowiadać będzie biuro LGD. Ewaluacja prowadzona będzie zgodnie z planem ewaluacji i będzie kończyć się opracowaniem raportu zawierającego: wykaz zrealizowanych operacji w ramach LSR, wykaz działań związanych z funkcjonowaniem LGD; opis uzyskanych efektów w porównaniu do planowanych; analizę wydatków budżetowych; analizę zrealizowanych operacji w ramach celów LSR; wnioski w formie uwag i rekomendacji, których realizacja zapewni wyższą efektywność działania LGD i bezproblemowe osiągnięcie celów. Wyniki analizy mogą – w uzasadnionych przypadkach – posłużyć aktualizacji LSR lub doskonałości działań biura LGD. Wyniki analizy, po zatwierdzeniu ich przez organy LGD, zostaną opublikowane (w formie skróconego dokumentu) na portalu internetowym LGD Stowarzyszenia Dolina Noteci. Tabele dotyczące monitoringu i ewaluacji, zestawiające wymagane informacje wraz z ramowym harmonogramem ich przeprowadzania stanowią załącznik do LSR.

Elementy podlegające monitoringu, jak również sposób pozyskiwania danych, czas i okres pomiaru, sposób i okres pomiaru zamieszczone zostały z Załączniku nr 2 do lsr. Z punktu widzenia efektywności i skuteczności prac mieszkańców obszar, wskazali, iż ewaluację powinni okresowo przeprowadzać Zarząd a w dłuższych odstępach czasowych eksperci zewnętrzni przy pomocy pracowników biura. Kolejnym niezmiernie ważnym elementem, który powinien być każdorazowo po naborze badania jest przebieg konkursów, który pozwoli wprowadzić nowe rozwiązania do całego procesu oceny jak i przyjęcia wniosków, gdyż wpływa to bezpośrednio na efektywne wydawkowanie środków, które jest głównym celem wszystkich organów LGD. Komunikacja jako element strategii wpływa na wszystkie procesy zachodzące w LGD, dlatego założono, iż czas pomiaru to ocena roczna, która pozwoli ocenić efektywność pod kątem trafności doboru środków przekazu i metod komunikacyjnych. Przy założeniu dość dużej liczby szkoleń i doradztwa wprowadzono nowe źródła danych, którymi są karty oceny świadczonych doradztwa. LGD chcą w dalszym ciągu być rozpoznawalną i dwuletniej ocenie sprawdzić skuteczność promocji. Kolejnym elementem jest budżet zarówno pod kątem wykorzystania środków na poddziałanie 19.2 jak również pod kątem wykorzystania poprzez grupy defaworyzowane, mieszkańcy obszaru wskazali iż takie badanie ewaluacyjne powinno zostać przeprowadzone przez biuro co najmniej raz na rok. Aby sprawdzić użyteczność wybranych celów przyjęto element realizacji wskaźników i celów, który to będzie oceniany w skali rocznej przez pracowników biura. Zakłada się, że zarówno wnioskodawcy jak i społeczność lokalna powinni wykazać w trakcie ewaluacji trafność i skuteczność kryteriów wyboru oraz procedur wyboru wniosków. Zmiany w treści lsr będą budowane poprzez opinie Zarządu, beneficjentów, a także sprawozdania i dokumenty własne. Pozwoli to na sprawdzenie trafności pierwotnie określonej lsr. Aktywność społeczna pomimo niewielkiej ilości środków przewidziana jest głównie na komunikację ze społecznością lokalną przez wskazane przez nich samych obszary komunikacyjne, jak szkolenia, konferencje i artykuły w prasie lokalnej. Trafność i użyteczność projektów zgłaszanych do realizacji badana będzie przynajmniej raz na pół roku. Badanie wykonane zostanie przez pracowników biura na podstawie harmonogramów rzeczowo-finansowych, które są podstawowym dokumentem wskaźującym także zasadność danego wniosku.

W ramach przeprowadzonych ewaluacji planuje się zastosowanie następujących kryteriów ewaluacyjnych: funkcjonowanie LGD, adekwatność zadań do regulaminu biura, skuteczność szkoleń, skuteczność doradztwa, terminowość realizacji budżetu i wskaźników, rozpoznawalność LGD. Co do wdrażania lsr planuje się: skuteczność osiągnięcia celów, trwałość realizowanych wskaźników, prawidłowość kontraktowania środków, skuteczność ogłoszeń o nabór, spójność rozwiązań proceduralnych. Sposób wykorzystania wyników z monitoringu zarówno w monitoringu jak i ewaluacji wymagać będzie analiz i wprowadzenia zmian naprawczych. Wymagać zatem będzie interwencji w brzmienie regulaminów, procedur, planów, statutu, a być może samej lsr, jednakże z zachowaniem warunków określonych w przepisach prawnych, zamianach umowy ramowej i na funkcjonowanie. Istotne jest aby przy zmianach tych zachować warunki takie jak udział lokalnej społeczności. Zatem sposób wykorzystania wyników z ewaluacji polegał będzie na przygotowaniu projektów zmian, konsultacji projektów zmian z właściwymi organami LGD, zatwierdzenie zmian przez właściwy organ, zaopiniowanie zmian przez ZW, a na końcu wdrożenie zmian.

LSR jest dokumentem strategicznym, założenia w niej zawarte mają charakter długofalowy, a jej efekty mogą potencjalnie znacząco wpływać na środowisko, dlatego też należało zbadać już na etapie jej projektowania, czy podlega ona strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. Konieczność przeprowadzenia takiej oceny zależy od indywidualnej zawartości dokumentu, zewnętrznych uwarunkowań jego realizacji oraz ryzyka wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym na obszar Natura 2000 w związku z realizacją zaplanowanych na ich terenie przedsięwzięć.

W wyniku analizy stwierdzono, że w LSR Stowarzyszenia Dolina Noteci znalazły się zapisy pozwalające na realizację przedsięwzięć lub działań, które nie powinny znacząco negatywnie oddziaływać na środowisko, zależności:

- opracowywana LSR będzie stanowiła instrument realizacji założeń zbieżnych w celach ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego,
- zadania wdrażane za pośrednictwem LSR mogą dotyczyć tylko niewielkich inwestycji, gdyż środki dystrybuowane w tym programie są stosunkowo niewielkie, zbyt skromne na średnie i większe inwestycje, co pozwala wykluczyć oddziaływanie skumulowane i transgraniczne,
- poszczególne inwestycje realizowane w ramach LSR będą podlegały procesom uzgadniania z organami uprawnionymi do wydawania decyzji/opinii, co wyeliminuje wystąpienie ewentualnego negatywnego wpływu np. na zachowanie dziedzictwa kulturowego czy na środowisko przyrodnicze,
- brak jest szczególnych parametrów przedsięwzięć inwestycyjnych (jest to zależne od wniosków – przyszłych beneficjentów), takich jak ich lokalizacja, typ, skala czy też powierzchnia zabudowy inwestycji i nie jest możliwe wykonanie szczegółowej oceny oddziaływania LSR na środowisko, gdyż nie możliwa jest pełna kwantyfikacja oddziaływań.

Z przeprowadzonej analizy LGD wypracowała wnioski, iż zapisy, cele i sposoby realizacji projektów zawarte w niniejszej LSR nie wpłyną znacząco i negatywnie na środowisko, a tym samym nie jest konieczne przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w rozumieniu Ustawy OOS. Przedstawiony projekt LSR nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z decyzją Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 24.03.2016 r. (WOO-III.410.158.2016.MM.1). Zarząd LGD zwrócił uwagę, iż skonkretyzowanie indywidualnych przedsięwzięć na kolejnych etapach postępowania, które będą finansowane przez beneficjentów ze środków PROW 2014-2020 w ramach działania LEADER, będzie wymagało analizy wpływu tych zamierzeń na środowisko, w tym na obszar Natura 2000.

Załącznikami do Lokalnej Strategii Rozwoju są:

- Procedura aktualizacji LSR
- Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu
- Plan działania wskaźujący harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu
- Budżet LSR
- Plan komunikacji

Procedura aktualizacji LSR

LSR została przygotowana z udziałem lokalnej społeczności, zatem zmiany tego dokumentu wymagają co najmniej jednej formy konsultacji społecznej. Jedynym właściwym organem do zatwierdzenia projektu LSR jest Walne Zebranie Członków LGD, natomiast do zatwierdzenia zmian – Zarząd LGD. Przepuszczalne przyczyny zmiany LSR, to: zmiana przepisów regulujących realizację LSR, propozycje ulepszeń, wynik prowadzonego monitorowania lub ewaluacji, pojawienie się nowych potrzeb lokalnej społeczności, błędy edytorskie, Wniosek o zmianę LSR musi zawierać wskazanie:

- Wady- lub
- propozycji ulepszenia- lub
- konieczności zmiany
- uzasadnienie wnioskowanej zmiany
- wskazanie rozdziałów, podrozdziałów i załączników, których dotyczy zmiana.

Przebieg procesu aktualizacji LSR zaprezentowano poniżej:

Lp	Etapy zmiany Lokalnej Strategii Rozwoju	Podmiot wprowadzający zmiany	Czas na przygotowanie zmiany

1	<ul style="list-style-type: none"> Wniosek o zmianę LSR Stowarzyszenia Dolina Noteci 	<ul style="list-style-type: none"> grupa 100 mieszkanców pracownik odpowiedzialny za zmiany LSR Rada Komisja Rewizyjna 	<ul style="list-style-type: none"> okres realizacji LSR
2	<ul style="list-style-type: none"> Weryfikacja zgodności wniosku o zmianę LSR z zapisami umowy ramowej 	<ul style="list-style-type: none"> Zarząd 	<ul style="list-style-type: none"> do 7 dni
3	<ul style="list-style-type: none"> Opracowanie projektu poprawionej lub zmienionej LSR 	<ul style="list-style-type: none"> Pracownik odpowiedzialny za LSR 	<ul style="list-style-type: none"> do 7 dni
4	<ul style="list-style-type: none"> Opublikowanie projektu poprawionej lub zmienionej LSR na stronie Stowarzyszenia Dolina Noteci 	<ul style="list-style-type: none"> Pracownik odpowiedzialny za LSR 	<ul style="list-style-type: none"> do 7 dni
5	<ul style="list-style-type: none"> Zgłaszanie uwag 	<ul style="list-style-type: none"> Mieszkańcy obszaru Organy LGD, Członkowie 	
6	<ul style="list-style-type: none"> Przepracowanie konsultacji społecznych metodą jakościową (forma spotkania, minimum jedno dla czterech emn)* 	<ul style="list-style-type: none"> Zarząd Pracownik odpowiedzialny za LSR 	<ul style="list-style-type: none"> Do 14 dni
7	<ul style="list-style-type: none"> Opracowanie zestawienia uwag i opinii 	<ul style="list-style-type: none"> Pracownik odpowiedzialny za LSR 	<ul style="list-style-type: none"> Do 7 dni
8	<ul style="list-style-type: none"> Prezentacja projektu poprawionej lub zmienionej LSR wraz z zestawieniem uwag i opinii na Zebraniu Zarządu 	<ul style="list-style-type: none"> Pracownik odpowiedzialny za LSR 	<ul style="list-style-type: none"> Podczas trwania Zebrania Zarządu
9	<ul style="list-style-type: none"> Ustalenie ostatecznego brzmienia projektu LSR 	<ul style="list-style-type: none"> Zarząd 	
10	<ul style="list-style-type: none"> Zawierzenie projektu LSR 	<ul style="list-style-type: none"> Zarząd 	

*w przypadku znaczących zmian dotyczących struktury celów i przedsięwzięć LSR

Załącznik nr 2 do LSR

PROCEDURA MONITORINGU I EWALUACJI LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU "DOLINY NOTECI NA LATA 2014 - 2020"

§1

Celem procedury jest monitorowanie i ewaluacja wdrażania LSR oraz pracy i oddziaływania Stowarzyszenia "Dolina Noteci" poprzez ocenę wskaźników produktu, rezultatu, zakres planowanych działań oraz weryfikację celów założonych w Lokalnej Strategii Rozwoju "Doliny Noteci na lata 2014 – 2020"

§2

Procedura określa czynności od powołania Zespołu ds. Monitoringu i Ewaluacji LSR do publikacji dokumentów - „Raport z wdrażania LSR” i „Raportu z ewaluacji LSR”.

§3

Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji LSR

- Zespół ds. Monitoringu - ewaluacji LSR zwany dalej Zespołem powoływany jest przez Zarząd Stowarzyszenia "Dolina Noteci".
- Zespół składa się z przedstawicieli sektorów:
  - Gospodarczego
  - Publicznego
  - Spolecznego
- Zebranie Zespołu odbywa się nie rzadziej niż raz w roku.

§4

Monitoring

- Biurowo LGD jest zobowiązane do zbierania i przetwarzania danych pochodzących z ankiet monitorujących.
- Zespół dokonuje analizy danych, pochodzących z monitoringu:
  - realizację LSR i efektywność działań LGD
  - wydatkowanie środków na poszczególne operacje i przedsięwzięcia założone w LSR
  - efektywność pracy Biura Stowarzyszenia "Dolina Noteci" oraz działań komunikacyjnych
- Zespół winien spotykać się w okresie rozporządzającym nowy rok kalendarzowy.
- Zespół wykorzystuje określone metody monitoringu danych, zgodnie z załącznikami do LSR.
- Zespół tworzy „Raport wdrożenia LSR”
- Elementy Lokalnej Strategii Rozwoju i funkcjonowania LGD podlegające monitoringowi:

Elementy strategii i funkcjonowania biura LGD	Wykonawca badania	Źródła danych	Czas pomiaru	Analiza i ocena danych
Funkcjonowanie biura LGD	Zarząd LGD	-opinia Zarządu -opinia lokalnej społeczności -dokumenty własne	na bieżąco	Efektywność, skuteczność i rzetelność w wykonywaniu obowiązków przez pracowników
Dotądowo LGD	Zarząd LGD Społeczność lokalna	-karta efektywności świadczonego doradztwa -opinia Zarządu	na bieżąco	Efektywność i skuteczność udzielonego doradztwa przez pracowników LGD
Wskaźniki i cele LSR	Biurowo LGD Społeczność lokalna	-sprawozdania beneficjentów -ankiety beneficjentów -liczba zwierzonych wniosków do dofinansowania	na bieżąco	Trifność, efektywność, skuteczność i trwałość celów i wskaźników założonych w LSR.
Budżet	Biurowo LGD	-wnioski o płatność -sprawozdania rzeczowo-finansowe	na bieżąco	Efektywność, trwałość i użyteczność wykorzystania środków finansowych.
Komunikacja	Biurowo LGD Społeczność lokalna	-strona internetowa – licznik wejść -ankiety -bezpośrednie rozmowy z wnioskodawcami -listy obecności na konsultacjach/spokaniach	na bieżąco	Skuteczność i efektywność zastosowania wybranych środków przekazu i metod komunikacji.
Harmogram ogłaszania konkursów	Biurowo LGD	-ogłoszenia o konkursie -dokumentacja własna biura	na bieżąco	Pravidłowość ogłaszania konkursów
Zainteresowanie lokalnej społeczności działaniami LGD	Biurowo LGD Zawężalni eksperci	-listy obecności na spotkaniach, imprezach promocyjnych -liczba złożonych wniosków na dofinansowanie -dokumentacja własna	Na bieżąco	Efektywność i skuteczność informacji o działalności LGD.

§5

Ewaluacja

- 1) Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji spotyka się co najmniej raz na dwa lata.
- 2) Zespół dokonuje ewaluacji: celem oszacowania osiągniętych celów i wskaźników wskazanych w Lokalnej Strategii Rozwoju „Dolny Noteć”.
- 3) Zespół ocenia osiągnięte cele i wskaźniki za pomocą kryteriów:
  - a) efektywności/prawidłowości
  - b) trafności
  - c) skuteczności
  - d) użyteczności
  - e) trwałości
  - f) uwzględnia aktualne trendy rozwojowe
- 4) Zebrania Zespołu odbywają się w okresie umożliwiającym dostęp do wyników „raportu z wdrożenia LSR” z lat poprzednich.
- 5) Zespół ma prawo do zarządzania ekspertyzą zewnętrzną, na podstawie decyzji Zarządu LGD.
- 6) Zespół tworzy „Raport z ewaluacji LSR”.
- 7) Raport może zawierać wnioski dotyczące:
  - a) zmian w organizacji Biura LGD
  - b) zmian w Planie komunikacyjnym
  - c) zmian w LSR (Aktualizacja LSR)
- 8) Biuro LGD jest zobowiązane do zapewnienia obsługi logistycznej Zespołu.
- 9) „Raport z wdrożenia LSR” oraz „Raport z ewaluacji LSR” prezentowany jest na Zarządzie, Walnym Zebraniu Członków.
- 10) Raporty ewaluacyjne i monitorujące są publikowane i zamieszczane na stronie internetowej Stowarzyszenia oraz wnioski w wersji skróconej
- 11) Elementy strategii LSR i funkcjonowania LGD podlegające ewaluacji

Elementy strategii i funkcjonowania biura LGD	Wykonawca badania	Źródła danych	Czas pomiaru	Analiza i ocena danych
Funkcjonowanie biura LGD	Zarząd LGD	Elementy funkcjonowania biura LGD	ocena roczna, od I kwartału 2017	Efektywność i skuteczność pracy biura, rzetelności przekazywanej informacji i użyteczności wobec beneficjentów
Przebieg konkursów	Zarząd LGD Biuro LGD	-Analiza dokumentów własnych LGD -ankiety -analiza treści ogłoszeń konkursów	czas danego naboru	Efektywność, skuteczność i trafność przebiegu procesu ogłaszania, naboru wniosków, aż po ocenę.
Funkcjonowanie organów LGD	Biuro LGD Społeczność lokalna	-Listy obecności na zebraniach	ocena roczna, od I kwartału 2017	Efektywność i skuteczność zarządzania sprawami stowarzyszenia przez poszczególne organy LGD Dolina Noteć.
Komunikacja	Biuro LGD Społeczność lokalna	-listy obecności na spotkaniach -Liczba ogłoszeń na stronie internetowej LGD	ocena roczna, od I kwartału 2017	Skuteczność, efektywność i trafność doboru środków przekazu i metod komunikacyjnych do grup docelowych.
Szkolenia i doradztwo	Zarząd LGD Lokalna społeczność	-karty ocen świadczonych doradztwa -listy obecności na spotkaniach -liczba prawidłowo złożonych wniosków	ocena roczna, od II półrocza 2016	Skuteczność, efektywność, trafność i trwałość prowadzonego przez LGD doradztwa i szkoleń.

Rozpoznawalność i wizerunek LGD	Sp. lokalna Eksperti zewnętrzni	-wywiady ze społecznością lokalną -liczba zrealizowanych projektów -ankiety -licznik wejść na stronę internetową LGD -Liczba osób biorących udział w wydarzeniach organizowanych przez LGD	ocena dwuletnia	Skuteczność, trwałość i efektywność promocji LGD wśród lokalnej społeczności.
Budżet LGD	Biuro LGD Eksperti zewnętrzni	-wnioski o płatność -sprawozdania beneficjentów -dokumenty własne biura	co najmniej raz na rok, od I kwartału 2017	Efektywność i trafność wydatkowania na realizację operacji środków finansowych.
Elementy strategii LSR				
Budżet LGD wykorzystany na realizację grup defaworyzowanych	Biuro LGD	-wnioski o płatność -sprawozdania beneficjentów	co najmniej raz na rok, od I kwartału 2017	Efektywność i trafność wydatkowania środków finansowych na realizację operacji w zakresie grup defaworyzowanych.
Budżet LGD wykorzystany na realizację w zakresie rozwoju turystyki i rekreacji	Biuro LGD	-wnioski o płatność -sprawozdania beneficjentów	co najmniej raz na rok, od I kwartału 2017	Efektywność i trafność wydatkowania środków finansowych na realizację operacji w ramach rozwoju rekreacji i turystyki.
Budżet LGD wykorzystany na realizację nowych miejsc pracy	Biuro LGD	-wnioski o płatność -sprawozdania beneficjentów	co najmniej raz na rok, od I kwartału 2017	Efektywność i trafność wydatkowania środków finansowych na realizację operacji utworzenia nowych miejsc pracy.
Budżet LGD wykorzystany na realizację aktywności społecznej lokalnej	Biuro LGD	-wnioski o płatność -sprawozdania beneficjentów	co najmniej raz na rok, od I kwartału 2017	Efektywność i trafność wydatkowania środków finansowych na realizację operacji w ramach aktywizacji społeczności lokalnej.
Stopień realizacji wskaźników i celów LSR	Biuro LGD	-sprawozdania beneficjentów -ankiety -dokumenty własne LGD -opinie społeczności lokalnej	ocena roczna	Trafność, efektywność, skuteczność, użyteczność i trwałość wybranych celów oraz zakładanych wskaźników.
Informowanie lokalnej społeczności o LSR	Biuro LGD Społeczność lokalna	-licznik wejść na stronę internetową LGD -treść ogłoszeń umieszczonych w różnych formach -jakość informacji w materiałach drukowanych	ocena roczna	Trafność i efektywność przekazywanych informacji

Przedsięwzięcie 1.2.1. Organizacja operacji turystycznych	Opis operacji turystycznej	8 sz.	100%	200 000 000 zł	0 sz.	100%	0 zł	0 sz.	100%	0 zł	6 sz.	300 000 000 zł	PROW	19 7 Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 1.2.2. Operacje wdrożeniowe	Swoiczenie lub realizacja operacji turystycznych	1 sz.	50%	1 500 000 zł	1 sz.	100%	3 500 000 zł	0 sz.	100%	0 zł	2 sz.	5 000 000 zł	PROW	19 4 Aktywacja
		4 sz.	100%	100 000 000 zł	4 sz.	100%	0 zł	0 sz.	100%	0 zł	4 sz.	100 000 000 zł	PROW	19 2 Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1.2.				201 500 000 zł			3 500 000 zł					50 100 000 zł		
Cel szczegółowy 1.3. Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym														

Przedsięwzięcie 1.3.1. Organizacja operacji ekologicznych	Opis operacji ekologicznych	0 sz.	0%	0 zł	0 sz.	100%	5 000 000 zł	0 sz.	100%	0 zł	2 sz.	5 000 000 zł	PROW	19 4 Aktywacja
Razem cel szczegółowy 1.3.	Razem cel szczegółowy 1.3.	0 sz.	0%	0 zł	0 sz.	100%	5 000 000 zł	0 sz.	100%	0 zł	0 sz.	5 000 000 zł	PROW	19 4 Aktywacja
		0 sz.	0%	0 zł	0 sz.	100%	5 000 000 zł	0 sz.	100%	0 zł	0 sz.	5 000 000 zł	PROW	19 4 Aktywacja
Razem cel szczegółowy 2.1. Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości														
Przedsięwzięcie 2.1.1. Tworzenie nowych miejsc pracy	Utworzenie nowych miejsc pracy	40 sz.	100%	2 000 000 zł	40 sz.	100%	0 zł	0 sz.	100%	0 zł	40 sz.	2 000 000 000 zł	PROW	19 2 Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 2.1.				2 000 000 zł			0 zł					1 000 000 000 zł		
Cel szczegółowy 2.2. Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości														
Przedsięwzięcie 2.2.1. Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości	Utworzenie nowych miejsc pracy	10 sz.	100%	1 000 000 zł	10 sz.	100%	0 zł	0 sz.	100%	0 zł	10 sz.	1 000 000 000 zł	PROW	19 2 Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 2.2.				1 000 000 zł			0 zł					1 000 000 000 zł		

Budżet LSR

Wysokość wsparcia finansowego EFSI w ramach LSR w ramach poszczególnych poddziałań:

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)	
	PROW	Razem EFSI
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	6 000 000,00	6 000 000,00
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	120 000,00	120 000,00
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	1 420 000,00	1 420 000,00
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	30 000,00	30 000,00
Razem	7 570 000,00	7 570 000,00

Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	1 908 900,00	1 091 100,00		3 000 000,00
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	1 908 900,00		1 091 100,00	3 000 000,00
Razem	3 817 800,00	1 091 100,00	1 091 100,00	6 000 000,00

Przedsięwzięcie 3.2.3	Liczba wydatków	0%	0,00 zł	6 s.d.	100%	300 000,0 zł	100%	0,00 zł	6 s.d.	300 000,0 zł	19.2 Realizacja LSR
Wzmocnienie aktywności i integracji społeczności wsparciem podmiotów działających w ruchu obywatelskim LSR	5	0,00 zł	0,00 zł	100%	300 000,0 zł	100%	0,00 zł	6 s.d.	300 000,0 zł	300 000,0 zł	19.2 Realizacja LSR
Razem cel rzeczowy 3.2	5	0,00 zł	0,00 zł	100%	300 000,0 zł	100%	0,00 zł	6 s.d.	300 000,0 zł	300 000,0 zł	19.2 Realizacja LSR
Razem cel programowy 3	6	0,00 zł	0,00 zł	100%	600 000,0 zł	100%	0,00 zł	6 s.d.	600 000,0 zł	600 000,0 zł	19.2 Realizacja LSR

Załącznik nr 3 do LSR:

Plan działania wskaźnicy harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu

Załącznik nr 5 do LSR - plan komunikacji

Temat	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu	Wskazniki	Planowane efekty	Budżet
2016	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR, jej głównych celach, zasadach przyjmowania dotacji oraz o LSR, jej głównych celach, zasadach przyjmowania dotacji oraz o LSR, jej głównych celach, zasadach przyjmowania dotacji	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	- wzr. socj. potencjału wnioskodawcy w szczególności przedsiębiorcy, rolnicy oraz organizacje pozarządowe, JST i mieszkańcy obszarów grup deweloperskich	- artykuł w prasie lokalnej - artykuł na stronach internetowych oraz portalach społecznościowych - strona internetowa LGD - informacja telefoniczna do osób, które złożyły fiszki projektowe	- liczba artykułów w prasie lokalnej - liczba informacji zamieszczonych na stronach www i portalach społecznościowych - 4 szt. - liczba wejść na stronę internetową (50 miesięcznie) - liczba wykonanych rozmów telefonicznych 150 szt.	- liczba osób poinformowanych o zasadach LSR - liczba osób, która poznała zasady LSR - nakład jednej gazety lokalnej - 4200 szt., załącznik - 2/2 50% zapozna się z artykułami, to około 2100 osób poprzez stronę internetową (50 osób miesięcznie i 1000 osób w sumie) oraz poprzez informacje telefoniczne	1000,00 zł uśredn koszt ogłoszenia
II pol. 2016	Poinformowanie ogółu mieszkańców o LSR	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	- wzr. socj. potencjału obszarów LGD	- artykuł w prasie lokalnej - udział w imprezach lokalnych - ulotki - dni otwarte - punki informacyjne-doradczy w Biurze LGD - strona internetowa LGD	- liczba artykułów w prasie lokalnej - liczba stoisk promocyjnych - 2 szt. - liczba wydanych ulotek - 300 szt. - liczba konsultacji - 40 szt. - liczba wejść na stronę internetową (50 miesięcznie) - liczba ogłoszeń, postów na stronie	- liczba osób poinformowanych o zasadach LSR, liczba osób, która poznała zasady LSR - nakład jednej gazety lokalnej - 4200 szt., załącznik - 2/2 50% zapozna się z artykułami, to około 2100 osób	1000,00 zł uśredn koszt ogłoszenia koszt ulotek koszt przygotowania stoisk promocyjnych 1000,00 zł

II pol. 2016	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach ubiegania się o dotacje w ramach LSR, jej głównych celach, zasadach przyjmowania dotacji oraz o LSR, jej głównych celach, zasadach przyjmowania dotacji	Spotkania nt. aplikacji o dotacje	- grupy deweloperskie - wzr. socj. potencjału wnioskodawcy w szczególności przedsiębiorcy, rolnicy oraz organizacje pozarządowe, JST i mieszkańcy obszarów grup deweloperskich	- spotkania z grupami deweloperskimi - spotkania z mieszkańcami - spotkania z przedsiębiorcami, którzy chcą złożyć projekt	- liczba szkoleń, warsztatów - 4 spotkania - ilość materiałów szkoleniowych, warsztatowych rozdanych na spotkania - 80 szt.	- liczba osób na szkoleniach - 80 osób (listy obecności) - liczba osób, która podniosła swoje kompetencje - 60 osób (listy przydatności, ankiet)	1500,00 zł uśredn koszt przygotowania szkoleń
I pol. 2017	Lepsze informowanie o LSR, jej głównych celach, zasadach przyjmowania dotacji oraz o LSR, jej głównych celach, zasadach przyjmowania dotacji	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy	- wnioskodawcy w szczególności przedsiębiorcy, rolnicy oraz mieszkańcy obszarów grup deweloperskich	- ankiety w formie elektronicznej rozdane na spotkaniach	- ankiety rozdane do min. 50% wnioskodawców (zakreślonych konkursów)	- zwróci ankiet na poziomie min. 25%	0,00 zł
I pol. 2017	Poinformowanie wnioskodawców o zasadach ubiegania się o dotacje w ramach LSR, jej głównych celach, zasadach przyjmowania dotacji oraz o LSR, jej głównych celach, zasadach przyjmowania dotacji	Spotkania dot. rozliczenia projektów	- wnioskodawcy - liderzy społeczności	- szkolenia warsztatowe	- liczba szkoleń, warsztatów - 4 spotkania	- liczba osób na szkoleniach - 80 osób (listy obecności)	1500,00 zł uśredn koszt przygotowania szkoleń

I pol 2017	rozliczania projektów unijnych				- materiały szkoleniowe, warsztatowe rozdane na spotkaniach	- liczba osób, która podniosła swoje kompetencje (60 osób (testy przed i po szkoleniu, ankiety)	0,00 zł
		- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	- liczba artykułów w prasie lokalnej: 1 szt. - liczba wejść na stronę internetową (50 miesięcznie)	- liczba osób poinformowanych o efektach realizacji LSR, liczba osób, która poznała idee działania LSR		
II pol 2017	Poinformowanie ogółu mieszkańców o LSR oraz wstępnych efektach	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020 oraz jej efektów	- artykuły w prasie lokalnej - strona internetowa LGD	- liczba osób poinformowanych o efektach realizacji LSR, liczba osób, która poznała idee działania LSR	1000,00 zł	ujęto koszt ogłoszenia
I pol 2018	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach ubiegania się o dofinansowanie w tym poszczególnych kryteriów oceny uzyskiwanych przez organ decyzyjny LGD	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, rolnicy oraz organizacje rozarządowe i mieszkańcy obszaru LGD - grupy defaworyzowane	Spotkania nt. aplikacji o dofinansowanie, rozdzielanie projektów oraz ocena i wyłonienie projektów przez LGD	- liczba szkoleń, warsztatów: 4 szkolenia - materiały szkoleniowe, warsztatowe rozdane na spotkaniach - punkt informacyjny-doradczy w Burze LGD	- liczba osób na szkoleniach, 80 osób (listy obecności) - liczba osób, która podniosła swoje kompetencje: 60 osób (testy przed i po szkoleniu, ankiety)	1500,00 zł	ujęto koszt przygotowania szkoleń
II pol 2018	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD	- wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie	- ankiety rozdane do min. 50% wnioskodawców (zakonieczonych kursów)	- wyrost ankiety na poziomie min. 25%	0,00 zł	

I pol 2019	Poinformowanie wnioskodawców o zasadach rozdzielania projektów unijnych	- Wnioskodawcy - Liderzy społeczni	Spotkania dot. rozliczania projektów	- szkolenia, warsztaty szkoleniowe, rozdane na spotkaniach	- liczba szkoleń, warsztatów: 4 spotkania - liczba osób, która podniosła swoje kompetencje: 60 osób (testy przed i po szkoleniu, ankiety)	1500,00 zł	ujęto koszt przygotowania szkoleń
I pol 2019	Poinformowanie wnioskodawców o zasadach przyznawania środków unijnych	- Potencjalni wnioskodawcy	Kampania informacyjna dotycząca możliwości otrzymania wsparcia	- dni otwarte-punkt informacyjny-doradczy w Burze LGD - strona internetowa LGD	- liczba osób, która została poinformowana do naboru wniosków	0,00 zł	
I pol 2019	Poinformowanie opiniootwórczych o efektach wdrażania	lokalni liderzy, osoby, radni, inne zainteresowane osoby	Kampania informacyjna dot. realizacji projektów przez beneficjentów pomocy	- konferencja - jedno w darzenie informacyjne	- liczba osób, które zapoznaly się ze zrealizowanymi projektami 100 osób na konferencji	3000,00 zł	Koszt przygotowania konferencji
II pol 2019	Poinformowanie ogółu mieszkańców o LSR oraz wstępnych efektach	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD	Kampania informacyjna dot. głównych założeń LSR na lata 2014-2020 oraz jej efektów	- artykuły w prasie lokalnej - strona internetowa LGD	- liczba osób poinformowanych o efektach realizacji LSR, liczba osób, która poznała idee działania LSR, która poznała gazetę lokalną - 4200 szt., zakładamy, że 50% zapoznaje się z artykułem, to około 2100 osób	1000,00 zł	ujęto koszt ogłoszenia

I pol 2020	Poniższe informacje o ogólnych osiągnięciach wdrażania Poniższe informacje o ogólnych osiągnięciach	Kampania informacyjna dot. realizacji wniosków projektów przez beneficjentów pomocy	- lokalni liderzy: społeczni, radni, inni zaangażowani osoby - wszyscy mieszkańcy obszaru LGD	- konferencja LGD - strona internetowa LGD	- konferencja - jedno wydzienie informacyjne - liczba wejść na stronę internetową 50 miesięcznie	- liczba osób, które zapoznali się ze realizowanymi projektami 100 osób na konferencji	3000,00 zł Koszty przezgotowania konferencji
I pol 2021	Poniższe informacje o LSR oraz osiągnięciach	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020 a głównie jej celów	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD	- artykuły w prasie lokalnej - strona internetowa LGD	- liczba artykułów w prasie lokalnej szl - liczba wejść na stronę internetową 50 miesięcznie	liczba osób poinformowanych o celkach realizacji LSR, liczba osób, która podała idee LSR - nakład jednej gazety lokalnej - 4200 szt., nakład gazet, w tym: 50% zapozna się z artykułami, to około 2100 osób	1000,00 zł wynagrodzenie ogólnego kosztu ogłoszenia
II pol 2021	Poniższe informacje o LSR oraz celkach	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020 a głównie jej celów	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD	- artykuły w prasie lokalnej - strona internetowa LGD	- liczba artykułów w prasie lokalnej szl - liczba wejść na stronę internetową 50 miesięcznie	Liczba osób powiadomionych o celkach realizacji LSR, liczba osób, która podała idee LSR, nakład jednej gazety lokalnej - 4200 szt., nakład gazet, w tym: 50% zapozna się z artykułami, to około 2100 osób	1000,00 zł wynagrodzenie ogólnego kosztu ogłoszenia
I pol 2022 - I pol 2023	Poniższe informacje o celkach, realizowanych działaniach i wydatkach w ramach środków	Kampania informacyjna	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD	- strona internetowa LGD i - strona internetowa LGD i - strona internetowa LGD i	- liczba artykułów w prasie lokalnej szl - liczba wejść na stronę internetową 50 miesięcznie	Liczba osób powiadomionych o celkach realizacji LSR, liczba osób, która podała idee LSR, nakład jednej gazety lokalnej - 4200 szt., nakład gazet, w tym: 50% zapozna się z artykułami, to około 2100 osób	0,00 zł

79

Spis tabel:

- Tabela nr 1 Wykaz gmin wchodzących w skład LGD na tle demograficznym
- Tabela nr 2 Metody partycypacyjne konsultacji wykorzystane do opracowania LSR i metod wykorzystanych dla poszczególnych elementów LSR.
- Tabela nr 3 Udział użytkowników rolnych w strukturze użytkowania gruntów
- Tabela nr 4 Podmioty gospodarcze ze względu na wielkość i rozwój na obszarze LSR
- Tabela nr 5 Analiza SWOT
- Tabela nr 6 Odmiennie analizy SWOT do diagnozy obszaru
- Tabela nr 7 Matryca logiczna- Cele i wskaźniki
- Tabela nr 8: Tabularyczna matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników.

- Wykres nr 1 Zmiany liczby ludności w zależności od obszaru zamieszkania.
- Wykres nr 2 Liczba ludności pod kątem migracji i przyrostu naturalnego.
- Wykres nr 3 Struktura mieszkańców LGD do wieku produkcyjnego
- Wykres nr 4 Bezrobocie rejestrowane wg płci
- Wykres nr 5 Struktura wiekowa zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie chodzieskim
- Wykres nr 6 Procent mieszkańców zyjących na poziomie minimum egzystencjalnego w województwie
- Wykres nr 7 Wskaźnik Schneidera